OSHO

CREATIVITATEA
Descătuşarea forţelor interioare

Traducere de Lidia Grădinaru

TITLUL ORIGINAL: Creativity. Unleashing the Forces Within

1999 Osho International Foundation, Switzerland,
www.Osho.com
2006, PRO Editură şi Tipografie

OSHO este o marcă înregistrată a Osho International Foundation, folosită cu permisiune.

Materialul pentru această carte este o selecţie din diferite discursuri ţinute de Osho în faţa publicului. Toate discursurile lui Osho au fost publicate în întregime în cărţi, fiind disponibile şi ca înregistrări audio originale. Înregisttările audio şi arhivele cu textul complet pot fi găsite prin intermediul Bibliotecii OSHO online de la www.Osho.com

ISBN-10: 973 – 7995 – 93 – 7
ISBN-13: 978 – 973 – 7995 – 93 – 3

Osho
Creativitatea
Descătuşarea forţelor interioare

O persoană creatoare este cea care are putere de pătrundere, care vede lucruri pe care nimeni nu le-a mai văzut, care aude lucruri pe care nimeni nu le-a mai auzit

— Asta înseamnă creativitate.

Cuvânt înainte
Parfumul libertăţii

Creativitatea este cea mai mare rebeliune din existenţă. Dacă vrei să creezi, trebuie să scapi de toate condiţionările, altfel creativitatea ta nu va fi decât o copiere, va fi doar o copie la indigo. Poţi să fii creator numai dacă ai personalitate, dacă nu ţi-ai însuşit psihologia mulţimii. Psihologia mulţimii nu e creatoare; ea implică o viaţă mecanică, de azi pe mâine, ce nu cunoaşte dansul, cântecul, bucuria.

Creatorul nu poate urma cărarea bătătorită. El trebuie să-şi caute propriul drum, să se descurce în jungla vieţii de unul singur, trebuie să se retragă din mintea gloatei, din psihologia colectivă. Mintea colectivă este cea mai redusă minte din lume – chiar şi aşa-zişii idioţi sunt superiori idioţeniei colective. Dar colectivitatea are modul ei de a corupe: ea îi respectă pe oameni, îi cinsteşte pe oameni dacă ei susţin mai departe că drumul minţii colective este singurul drum bun.

În trecut, creatorii de toate felurile – pictori, dansatori, muzicieni, poeţi, sculptori – au trebuit să renunţe la respectabilitate din pură necesitate. Ei au fost nevoiţi să ducă o viaţă boemă, o viaţă de vagabonzi, pentru că asta era singura lor posibilitate de a fi creatori. În viitor, nu va mai fi nevoie să fie aşa. Dacă mă înţelegi, dacă simţi că în ceea ce spun eu există adevăr, pe viitor n-ai să mai ai nevoie să duci o viaţă boemă. Viaţa boemă este un produs secundar al vieţii fixe, ortodoxe, convenţionale, respectabile.

Efortul meu are ca scop distrugerea minţii colective, astfel încât individul să fie liber să fie el însuşi. Atunci nu

va mai fi nicio problemă; atunci vei putea trăi aşa cum vrei. De fapt, omenirea se va naşte cu adevărat numai în ziua în care individul va fi respectat în răzvrătirea lui. Omenirea nu s-a născut încă, ea se află încă în uter. Ce vezi tu ca omenire e doar un fenomen iluzoriu, o scamatorie.

Fiecărui individ trebuie să i se dea libertate absolută de a fi el însuşi, de a exista în felul lui. Şi, fireşte, să nu se bage nimeni peste el – asta face parte din libertate. Nimeni nu trebuie să se bage peste nimeni.

Dar în trecut, fiecare îşi băga nasul în treburile celuilalt, chiar şi în treburile absolut particulare, care n-au nicio legătură cu societatea. De exemplu, te îndrăgosteşti de o femeie – ce are de a face asta cu societatea? E o problemă pur personală, un fenomen intim, nu se vinde la tarabă. Dacă două persoane sunt de acord să se lege prin iubire, societatea n-ar trebui să intervină în treaba asta. Dar societatea intervine cu toate accesoriile ei, pe căi directe, pe căi indirecte. Între îndrăgostiţi va sta poliţistul, între îndrăgostiţi va sta magistratul. Şi ca şi cum asta nu e de ajuns, societatea a creat un superpoliţist, pe Dumnezeu, care să aibă grijă de toate.

Ideea de Dumnezeu este cea a unui curios care se uită pe gaura cheii, nelăsându-te să ai intimitate nici chiar în baie, care trage continuu cu ochiul la tot ce faci. Lucrul ăsta e urât! Toate religiile din lume spun că Dumnezeu e permanent cu ochii pe tine, te urmăreşte continuu – ăsta e un lucru urât, ce fel de Dumnezeu e ăsta? El n-are altceva de făcut decât să urmărească pe toată lumea, să umble după toată lumea? Pare să fie detectivul suprem! Omenirea are nevoie de un sol nou – solul libertăţii. Stilul de viaţă boem a fost o reacţie, o reacţie necesară, dar dacă viziunea mea are succes, atunci nu va mai exista viaţă boemă, pentru că nu va mai exista nicio aşa-zisă minte colectivă care să încerce să îi domine pe oameni. Atunci fiecare se va simţi bine în pielea lui, va fi în largul său.

Bineînţeles, nu trebuie să te bagi peste nimeni, dar, în ceea ce priveşte viaţa ta, trebuie să ţi-o trăieşti după bunul plac.

Numai atunci există creativitate. Creativitatea este parfumul libertăţii individuale.

Pregătirea pânzei

Odată ce patologia dispare, fiecare devine creator. Lucrul ăsta trebuie înţeles cât mai bine: numai oamenii bolnavi sunt distructivi. Oamenii sănătoşi *sunt creatori. Creativitatea este un fel de parfum al adevăratei sănătăţi. Când o persoană este cu adevărat sănătoasă şi întreagă, creativitatea vine în mod firesc, îndemnul de a crea apare în mod firesc.*

Cei trei „C”.

Omenirea a ajuns acum la o răscruce. Am trecut de faza omului unidimensional, am epuizat această fază. Acum avem nevoie de o făptură umană îmbunătăţită, tridimensională. Eu numesc aceste trei dimensiuni cei trei „C”. Primul C este conştiinţa, al doilea C este compasiunea, al treilea C este creativitatea.

Conştiinţa înseamnă a fi, compasiunea înseamnă a simţi, creativitatea înseamnă a acţiona. Viziunea mea despre noua fiinţă umană este că ea trebuie să fie simultan toate trei. Te supun la cea mai mare provocare din câte există, la cea mai grea sarcină de îndeplinit. Trebuie să fii la fel de contemplativ ca Buddha, la fel de iubitor precum Krishna, la fel de creator ca Michelangelo, ca Leonardo da Vinci. Trebuie să fii toate laolaltă, simultan. Numai atunci totalitatea ta va fi împlinită; altfel, în tine ceva va continua să lipsească. Poţi să ajungi pe un vârf foarte înalt dacă eşti unidimensional, dar vei fi doar un vârf. Eu aş vrea să fii întregul lanţ al munţilor Himalaya, nu doar un vârf, ci vârfuri peste vârfuri.

Omul unidimensional a eşuat. El n-a fost în stare să creeze un pământ frumos, n-a fost în stare să creeze paradisul pe pământ. A eşuat lamentabil! A creat câţiva

oameni frumoşi, dar n-a putut transforma întreaga omenire, nu a putut să ridice conştiinţa întregii omeniri. Doar câţiva indivizi ici şi colo au ajuns luminaţi. Asta n-o să se mai întâmple. Ne trebuie mai mulţi oameni luminaţi, şi luminaţi în mod tridimensional.

Asta e definiţia mea pentru omul nou.

Buddha nu a fost poet, dar oamenii noi, cei care acum vor deveni buddha vor fi poeţi. Când spun „poet”, nu vreau să spun că trebuie să scrii poezii, ci că trebuie să fii poetic.

Logica este seacă, poezia este vie. Logica nu ştie să danseze. Logicii îi este imposibil să danseze. Dacă ai vedea logica dansând, ar fi ca şi cum l-ai vedea pe Mahatma Gandhi dansând! Ar arăta foarte caraghios. Poezia ştie să danseze; poezia este dansul inimii. Logica nu poate să iubească; ea poate să-ţi vorbească de iubire, dar nu poate să iubească; iubirea pare să fie ilogică. Numai poezia poate să iubească, numai poezia poate să facă saltul în paradoxul iubirii.

Logica este rece, foarte rece; e bună în ceea ce priveşte matematica, dar nu e bună în ceea ce priveşte omenirea. Dacă omenirea ar deveni prea logică, atunci omenirea ar dispărea; atunci ar exista numai cifre, nu fiinţe omeneşti – cifre înlocuibile.

Poezia, iubirea şi simţirea îţi dau adâncime, căldură. Devii mai moale, îţi pierzi răceala. Devii mai uman. Buddha e suprauman, nu există nicio îndoială în privinţa asta, dar el îşi pierde dimensiunea umană. El e nepământean. El are frumuseţea de a fi nepământean, dar nu are frumuseţea pe care o are Zorba Grecul. Zorba este atât de pământean! Aş vrea ca tu să fii şi Zorba, şi Buddha în acelaşi timp, nu Zorba Grecul, ci Zorba Buddha. Omul trebuie să fie contemplativ, dar nu împotriva simţirii. Trebuie să fie contemplativ, dar plin de simţire, să debordeze de iubire. Şi trebuie să fie creator. Dacă iubirea ta e doar un

simţământ şi nu e transpusă în faptă, ea nu va afecta omenirea la o scară mai mare.

Trebuie să faci din ea o realitate, trebuie să o materializezi.

Acestea sunt cele trei dimensiuni ale tale: fiinţa, simţirea, acţiunea. Acţiunea conţine creativitate, creativitate de toate tipurile – muzică, poezie, pictură, sculptură, arhitectură, ştiinţă, tehnologie. Simţirea conţine tot ce este estetic – iubirea, frumuseţea. Iar fiinţa conţine conştiinţa, meditaţia, conştientizarea.

Relaxarea în acţiune

Mai întâi trebuie înţelese natura activităţii şi curentele ascunse în ea, altfel relaxarea nu e cu putinţă. Chiar dacă vrei să te relaxezi, îţi va fi imposibil s-o faci dacă n-ai urmărit, n-ai observat, nu ţi-ai dat seama de natura activităţii tale, pentru că activitatea nu e un fenomen simplu. Mulţi oameni ar vrea să se relaxeze, dar nu se pot relaxa. Relaxarea seamănă cu înflorirea – n-o poţi forţa. Trebuie să înţelegi întregul fenomen – de ce eşti atât de activ, de ce eşti atât de ocupat cu activitatea, de ce eşti obsedat de ea.

Ţine minte două cuvinte: unul este „acţiune”, celălalt este „activitate”. Acţiunea nu înseamnă activitate. Activitatea nu înseamnă acţiune. Naturile lor sunt diametral opuse. Acţiunea este atunci când situaţia o cere, şi tu acţionezi, răspunzi. Activitatea e atunci când situaţia nu contează, ea nu e un răspuns: eşti atât de fără astâmpăr în interior, încât situaţia e doar un pretext pentru a fi activ.

Acţiunea vine dintr-o minte liniştită – este cel mai frumos lucru din lume. Activitatea vine dintr-o minte neliniştită – este cel mai urât lucru. Acţiunea are relevanţă; activitatea este irelevantă, lipsită de importanţă. Acţiunea este de la moment la moment, e spontană; activitatea e încărcată cu trecut. Ea nu e un răspuns la momentul prezent, dimpotrivă, toarnă în prezent neliniştea ta, pe

care o cari din trecut. Acţiunea e creatoare. Activitatea este foarte distructivă – te distruge pe tine, îi distruge pe alţii.

Încearcă să înţelegi această distincţie fină. De exemplu, ţi-e foame, atunci mănânci – asta e acţiune. Dar dacă nu ţi-e foame, dacă nu te simţi câtuşi de puţin flămând şi totuşi continui să mănânci – asta este activitate. În acest caz mâncatul e un gen de violenţă: distrugi mâncarea, o zdrobeşti cu dinţii, şi astfel îţi eliberezi puţin din neliniştea interioară. Mănânci nu pentru că ţi-e foame, mănânci pur şi simplu dintr-o nevoie lăuntrică, un imbold de a fi violent.

În lumea animalelor, violenţa este asociată cu gura şi labele, cu ghearele şi cu dinţii; acestea sunt cele două lucruri violente în regnul animal. La om e vorba de mâini şi de unghii, dar fenomenul e acelaşi. În timp ce mănânci, cu mâinile iei mâncarea, iar cu gura o mănânci – violenţa este eliberată. Dar dacă nu există foame, atunci asta nu e *acţiune, e* boală. Această activitate este o obsesie. Bineînţeles că nu poţi mânca aşa întruna, pentru că ai să plesneşti, aşa că s-au inventat diverse trucuri – mestecatul de tutun sau de gumă, fumatul. Acestea sunt alimente false, fără nicio valoare nutritivă, dar funcţionează bine în ceea ce priveşte violenţa.

Ce face un om care stă şi mestecă gumă? Ucide pe cineva. În minte. Dacă ar deveni conştient, ar putea avea fantezia de a ucide pe cineva, însă el mestecă gumă, o activitate foarte nevinovată în sine. Nu face rău nimănui, dar pentru el activitatea e foarte periculoasă, pentru că pare total inconştient de ceea ce face. Ce face un om care fumează? O activitate foarte nevinovată, într-un fel, doar inhalează fumul şi îl dă afară – un fel de *prāṇāyāma* şi un fel de meditaţie transcendentală seculară. El creează o mandala: inspiră fumul, îl dă afară, inspiră, expiră – se creează o mandala, un circuit. Prin fumat, el face un fel de

incantaţie, o incantaţie ritmică. Asta linişteşte; neliniştea lui lăuntrică se destinde puţin.

Dacă vorbeşti cu o persoană, ia aminte la următorul lucru: dacă persoana respectivă dă să-şi scoată ţigările, asta înseamnă că se plictiseşte, şi trebuie să pleci imediat de lângă ea. Ei îi vine să te azvârle pe uşă, dar aşa ceva nu se face, ar fi prea nepoliticos. Atunci îşi caută ţigările; asta înseamnă că îţi spune: „Acum, gata! M-am săturat”.

În regnul animal ar fi sărit asupra ta, dar nu poate, e o fiinţă umană civilizată. Se repede la ţigară şi începe să fumeze. Acum nu-şi mai face griji din cauza ta, nu o mai deranjezi, e prins în incantaţia ei, care o linişteşte.

Însă genul ăsta de activitate arată că eşti obsedat. Nu poţi să rămâi tu însuţi, nu poţi să rămâi liniştit, nu poţi să rămâi inactiv. Prin activitate continui să îţi azvârli afară nebunia.

Acţiunea este frumoasă, acţiunea vine ca un răspuns spontan. Viaţa necesită răspuns, în fiecare clipă trebuie să acţionezi, dar activitatea vine din momentul prezent.

Ţi-e foame şi cauţi mâncare, ţi-e sete şi te duci la fântână. Ţi-e somn şi te duci să te culci. Acţionezi datorită situaţiei, din necesitate. Acţiunea este spontană şi totală.

Activitatea nu e niciodată spontană, ea vine din trecut.

S-ar putea s-o fi acumulat de-a lungul multor ani, iar ea explodează în prezent; de aceea nu e relevantă. Însă mintea este vicleană; mintea găseşte mereu explicaţii raţionale pentru activitate. Mintea încearcă să dovedească faptul că asta nu e activitate, ci acţiune; a fost o necesitate. Aceste explicaţii raţionale te ajută să rămâi inconştient de nebunia ta. Ele sunt ceea ce Georges Gurdjeff numea „tampoane”. Tampoanele se folosesc la trenuri; ele se pun între două vagoane şi au rolul de a amortiza şocul în cazul unei oprirfbruşte. Ele preiau şocul, îl absorb. Înconjurându-te de tampoane de explicaţii

raţionale, ajungi să nu îţi mai dai seama de situaţie. Activitatea ta este în mod continuu irelevantă, dar tampoanele de explicaţii raţionale nu-ţi dau voie să vezi situaţia. Tampoanele te orbesc, şi tipul ăsta de activitate continuă. Dacă această activitate există, nu poţi să te relaxezi. Cum să te relaxezi, când eşti obsedat de nevoia de a face ceva, indiferent ce? Peste tot în lume există proşti care spun mereu: „Mai bine să faci ceva decât nimic”. Cei care au născocit proverbul „O minte goală este atelierul diavolului” n-au fost decât nişte proşti. Nu e deloc aşa. O minte goală este atelierul lui Dumnezeu. O minte goală este cel mai frumos lucru din lume, cel mai pur, căci cum poate să fie o minte goală un atelier pentru diavol? Diavolul nu poate să intre într-o minte goală, este imposibil! Diavolul poate să intre numai într-o minte obsedată de activitate; atunci poate să te ia în primire, poate să-ţi arate căi şi mijloace şi metode de a fi mai activ. Diavolul nu spune niciodată „Relaxează-te”. El spune: „De ce pierzi timpul? Fă ceva, omule, mişcă-te! Viaţa trece pe lângă tine, fă ceva!” Şi toţi marii învăţători, învăţătorii care s-au trezit la adevărul vieţii, au ajuns să-şi dea seama că o minte goală îi face loc divinităţii să intre în tine.

Activitatea poate fi folosită de diavol, nu mintea goală.

Cum poate să se folosească diavolul de o minte goală? El nu îndrăzneşte să se apropie, pentru că pustietatea îl va ucide pur şi simplu. Dar dacă eşti plin de nevoia nebună de a fi activ, diavolul va prelua comanda.

Atunci el te va călăuzi, el va fi singura călăuză. Ţin să spun că acest proverb este total greşit. Diavolul însuşi trebuie să-l fi sugerat.

Această obsesie de a fi activ trebuie urmărită. Şi trebuie să urmăreşti în propria ta viaţă, pentru că ce spun eu nu are prea mare însemnătate, dacă nu vezi cu ochii tăi că activitatea ta este lipsită de relevanţă, că nu e necesară.

De ce o faci?

În călătoriile mele am văzut oameni care făceau acelaşi lucru iar şi iar. Odată am călătorit cu trenul douăzeci şi patru de ore. Cu mine în compartiment era un călător care a citit iar şi iar acelaşi ziar, negăsind altceva de făcut. Mă uitam la el şi mă întrebam: „Ce face omul ăsta? N-a învăţat ziarul pe dinafară?”

Un ziar nu e Gita sau Biblia. Gita o poţi citi de multe ori, pentru că de fiecare dată ţi se dezvăluie o nouă semnificaţie. Dar un ziar nu e Gita; îl citeşti o dată şi gata! Nu merită să-l citeşti nici măcar o dată, dar oamenii îl citesc întruna. Cum ajung la sfârşit, o iau de la capăt, şi asta de nu ştiu câte ori. Care-i problema? E o necesitate? Nu – sunt obsedaţi de a face ceva; nu pot rămâne liniştiţi, inactivi. Pentru ei, lucrul ăsta seamănă cu moartea. Ei trebuie să fie activi.

Faptul că am călătorit mulţi ani mi-a oferit multe prilejuri de a urmări oamenii fără ca ei să ştie, pentru că, uneori, în compartiment cu mine era o singură persoană… Şi acea persoană făcea toate eforturile pentru a mă atrage într-o conversaţie, dar eu răspundeam monosilabic, şi atunci persoana renunţa. După aceea nu-mi rămânea decât să o urmăresc – un experiment frumos şi fără nicio cheltuială! (Trebuie să precizez că, în majoritate, am avut drept tovarăşi de compartiment bărbaţi.) Aşadar, mă uitam la bărbatul respectiv ce face: deschidea geamantanul, se uita în el, îl închidea. Apoi deschidea fereastra, şi pe urmă o închidea. După aceea trecea la ziar, apoi fuma, apoi deschidea iar geamantanul, îl punea la loc, se ducea şi deschidea fereastra, se uita afară. Ce făcea şi de ce? O nevoie lăuntrică, ceva tremura în el, o stare de spirit febrilă. Trebuia să facă ceva, altfel era pierdut. Trebuie că, în viaţă, era un om activ; acum avea prilejul să se relaxeze, însă nu putea să se relaxeze, vechile obiceiuri persistă.

Se spune ca Aurangzeb, un împărat mogul, şi-a

întemniţat bătrânul tată. Tatăl lui Aurangzeb. şahul

Jahăn, a construit Taj Mahal. Fiul l-a întemniţat, l-a detronat. De fapt, „întemniţat” e un fel de a spune.

căci „temniţa” era un palat în care şahul Jahăn trăia cum trăise până atunci, având tot luxul asigurat.

Nu ducea lipsă de nimic, în afară de un singur lucru – activitatea. Nu putea să facă nimic. Aşa că i-a spus fiului său, Aurangzeb: „Toate bune şi frumoase, mi-ai asigurat tot ce-mi trebuie. Însă ţi-aş rămâne veşnic recunoscător dacă ai mai face un lucru, şi anume să-mi trimiţi treizeci de băieţi. Mi-ar plăcea să-i învăţ”.

Lui Aurangzeb nu i-a venit să creadă. „De ce vrea tata să-i înveţe pe treizeci de băieţi?” Nu arătase niciodată vreo înclinaţie pentru a fi învăţător, *nu-l în* teresase *niciun gen de educaţie, ce-l apucase aşa, din senin? însă i-a îndeplinit dorinţa. Şahului Jahăn i-au fost trimişi treizeci de băieţei şi totul a fost bine, era* iarăşi *împărat. În şcoala primară, învăţătorul este aproape ca un împărat. El comandă, şi elevii se supun,* se *aşază* când *spune el, se ridică atunci când spune el, fac tot ce spune el. Astfel că şahul Jahăn, având acei copii, şi-a creat în sala de clasă o curte, aceeaşi situării ţie pe care o avusese ca împărat – vechiul obicei de a* porunci, vechea dependenţă *de a avea* supuşi.

Psihologii bănuiesc că învăţătorii sunt de fapt politicieni. Desigur, nu destul de siguri pe ei şi de îngâmfaţi pentru a intra în politică, dar suficient de atinşi de morbul puterii pentru ca în şcoală să devină preşedinţi, prim-miniştri, împăraţi, exercitându-şi puterea asupra copiilor. Psihologii mai bănuiesc şi că învăţătorii au înclinaţia de a fi sadici, că le place tortura şi că nu pot găsi un loc mai bun pentru a-şi satisface instinctele sadice decât o şcoală primară. Acolo îi torturează pe copiii nevinovaţi, de plăcere. Am fost prin şcoli primare şi i-am urmărit pe învăţători, iar dacă psihologii doar bănuiesc, eu

sunt convins că îi torturează pe copii! Iar copiii sunt victime nevinovate, total lipsite de apărare, care nici măcar nu se pot opune. Sunt slabi şi neajutoraţi, iar învăţătorul se poartă ca un împărat.

Aurangzeb scria: „Din cauza vechilor obiceiuri, tata doreşte să facă pe împăratul. Lasă-l să se prefacă, lasă-l să se prostească şi să se amăgească, n-am nimic de pierdut. Am să-i trimit treizeci de băieţi sau trei sute, câţi vrea el, să-şi facă o mică şcoală şi să fie fericit”.

Activitate este atunci când acţiunea nu are nicio relevanţă. Urmăreşte-te şi vei vedea că nouăzeci la sută din energia ta se iroseşte în activitate. Şi, din cauza asta, când vine timpul să treci la acţiune, nu mai ai energie. Omul relaxat nu este obsedat de activitate, şi energia se acumulează în el. El îşi conservă energia, o conservă automat, iar când vine timpul de acţiune şi-o revarsă pe toată în ea. De asta acţiunea este totală. Activitatea e făcută întotdeauna cu jumătate de inimă, pentru că nu te poţi amăgi cu desăvârşire. Ştii chiar că e inutilă. îţi dai seama că o faci din anumite motive lăuntrice care te împing s-o faci, motive care nici măcar nu-ţi sunt clare, care sunt foarte vagi. Poţi să schimbi activităţile, dar atât timp cât activităţile nu se transformă în acţiuni, degeaba le schimbi. Vin la mine oameni şi îmi spun: „Aş vrea să mă las de fumat”. Eu spun: „De ce? Dacă te laşi de fumat, ai să te apuci de altceva, pentru că boala nu se schimbă prin schimbarea simptomelor. îţi vei roade unghiile sau vei mesteca gumă… şi există lucruri şi mai periculoase. Astea sunt nevinovate, pentru că dacă mesteci gumă, o mesteci tu, nu implici pe nimeni. Oi fi tu prost, dar nu eşti violent, nu faci rău altuia. Dacă te laşi de fumat, de mestecat gumă, atunci ce-ai să faci? Gura ta are nevoie de activitate, ea e violentă. Atunci ai să vorbeşti întruna, fără contenire, ţaca-ţaca-ţaca, şi lucrul ăsta e mai periculos!”

Chiar zilele trecute a venit la mine soţia lui Mulla

Nasruddin. Ea vine rar la mine, dar atunci când vine înţeleg imediat că trebuie să fie o criză. Aşa că am întrebat-o: „Ce s-a întâmplat?” I-au trebuit treizeci de minute şi o mie de vorbe ca să-mi spună: „Mulla Nasruddin vorbeşte în somn. Ce e de făcut? Dă-mi un sfat. Vorbeşte prea mult şi nu pot să dorm în aceeaşi cameră cu el. Strigă şi spune lucruri urâte”. La care eu am răspuns: „Nu trebuie să faci nimic. Dă-i doar ocazia să vorbească şi el atunci când sunteţi amândoi treji”.

Oamenii vorbesc întruna, nu dau nicio şansă şi altcuiva să vorbească. Vorbitul e la fel ca fumatul. Dacă vorbeşti douăzeci şi patru de ore, apoi vorbeşti! Când eşti treaz, vorbeşti: apoi corpul tău oboseşte, adormi, dar vorbitul continuă. Douăzeci şi patru de ore, non-stop, vorbeşti şi vorbeşti şi vorbeşti. Vorbitul e la fel ca fumatul, pentru că fenomenul e acelaşi: gura are nevoie de mişcare. Iar activitatea gurii este activitatea de bază, pentru că este prima activitate pe care ai început-o în viaţă. După ce se naşte copilul, el începe să sugă la sânul mamei – asta e prima activitate, şi activitatea de bază.

Fumatul e la fel ca suptul la sân; fumul cald curge în gură la fel ca laptele cald, buzele se lipesc de ţigară la fel ca de sânul mamei. Dacă nu ţi se dă voie să fumezi sau să mesteci gumă, sau asta sau aia, atunci ai să vorbeşti. Iar vorbitul este mai periculos, pentru că îţi arunci gunoiul în minţile altora.

Poţi să rămâi tăcut mult timp? Psihologii spun că dacă rămâi tăcut trei săptămâni, vei începe să vorbeşti singur. Atunci vei fi divizat: tu vei vorbi şi tot tu vei asculta. Iar dacă încerci să nu vorbeşti trei luni, vei fi complet pregătit pentru casa de nebuni, pentru că atunci nu o să te mai intereseze dacă are sau nu cine să te asculte. Vei vorbi, şi nu numai că vei vorbi, dar vei şi răspunde – atunci vei fi complet, atunci nu vei depinde de nimeni. Vei fi un lunatic. Lunaticul este un om a cărui întreaga lume se

limitează la el. El e vorbitorul şi el e ascultătorul, el e actorul şi el e spectatorul – el e tot, toată lumea lui se limitează la el. S-a divizat în multe părţi şi totul s-a fragmentat. De asta se tem oamenii de tăcere – ei ştiu că ar putea claca. Iar dacă ţi-e frică de tăcere, asta înseamnă că ai o minte obsedată, neliniştită, bolnavă, care cere continuu să fie activă.

Activitatea este fuga ta de tine. În acţiune eşti; în activitate ai scăpat de tine – ea e un drog. În activitate uiţi de tine, iar când uiţi de tine nu mai există griji, nu mai există nelinişte, frământări. De asta ai nevoie să fii continuu activ, să faci ceva, să nu fii într-o stare de inactivitate.

Acţiunea e bună. Activitatea e rea. Găseşte în tine distincţia: ce e activitate şi ce e acţiune. Ăsta este primul pas. Al doilea pas este să te implici mai mult în acţiune, astfel încât energia să se mişte în acţiune; şi să fii mai atent ori de câte ori există activitate. Dacă eşti conştient, activitatea încetează. Energia se conservă, şi aceeaşi energie devine acţiune.

Acţiunea este imediată. Nu e de gata, nu e prefabricată. Ea nu-ţi dă ocazia să te pregăteşti, să faci repetiţie. Acţiunea este întotdeauna nouă şi proaspătă, ca rouă dimineţii. Iar omul care este om de acţiune e mereu proaspăt şi tânăr. Corpul poate să îmbătrânească, dar prospeţimea omului continuă; corpul poate să moară, dar tinereţea continuă. Corpul poate să dispară, dar omul, sufletul lui, rămâne, pentru că Dumnezeu iubeşte prospeţimea. Dumnezeu este întotdeauna pentru ce e nou şi ce e proaspăt.

Renunţă din ce în ce mai mult la activitate, leapădă-te de ea.

Dar cum să te lepezi de ea? S-ar putea ca însăşi lepădarea să devină o obsesie. Asta s-a întâmplat cu călugării din mănăstiri; lepădarea activităţii a devenit

obsesia lor. Ei fac continuu ceva pentru a se lepăda de ea: se roagă, meditează, fac exerciţii de yoga, şi tot felul de lucruri. Dar toate astea sunt tot activitate. Nu te poţi lepăda aşa de ea, căci va intra pe uşa din spate. Fii atent. Simte diferenţa dintre acţiune şi activitate. Iar când activitatea pune stăpânire pe tine, când te posedă, ca o stafie – iar activitatea este o stafie, ea vine din trecut, e moartă –, când activitatea te posedă şi devii febril, fii şi mai atent. Asta e tot ce poţi să faci. Să urmăreşti. Chiar dacă trebuie să faci o anumită activitate, fă-o pe deplin conştient. Fumează, dar fumează foarte încet, conştientizând pe deplin, astfel încât să vezi ce faci.

Dacă urmăreşti fumatul, într-o bună zi, brusc, ţigara îţi va cădea dintre degete, pentru că ţi se va dezvălui întreaga absurditate a fumatului. Este un lucru prostesc, e o tâmpenie. Când îţi dai seama de asta, te laşi brusc de fumat, dar fără vreun efort conştient. Se poate spune, şi aşa şi este, că fumatul se lasă de tine, cade, aşa cum cade frunza veştedă din copac. Dacă te lepezi tu de el, ai să-l reiei într-o altă formă, într-un alt mod.

Lasă lucrurile să cadă, nu le arunca tu. Lasă activitatea să dispară, nu o forţa să dispară, pentru că însuşi efortul de a o obliga să dispară este activitate, sub o altă formă. Urmăreşte, fii atent, conştientizează, şi vei ajunge la un fenomen miraculos: când ceva cade singur, de bunăvoie, nu lasă nicio urmă în tine. Dacă îl forţezi să cadă, rămâne o urmă, rămâne o cicatrice. Atunci te lauzi că ai fumat treizeci de ani şi pe urmă te-ai lăsat. Numai că lăudatul e acelaşi lucru, adică tot o activitate. Nu mai fumezi, dar vorbeşti prea mult despre faptul că te-ai lăsat de fumat. Buzele tale sunt iarăşi în activitate, gura funcţionează din nou, violenţa există.

Dacă înţelegi cu adevărat, lucrurile cad de la sine, dispar, şi nu poţi să-ţi asumi meritul de a te fi lepădat tu de ele. Atunci devin posibile din ce în ce mai multe acţiuni.

Şi ori de câte ori ai prilejul să acţionezi total, nu-l rata, nu ezita – acţionează.

Acţionează mai mult şi lasă activităţile să dispară de bunăvoie. Încetul cu încetul, vei simţi o transformare. Ea necesită timp, dar nu e nicio grabă.

Ascultă aceste cuvinte ale lui Tilopa (mistic din secolul al XI-lea care a purtat învăţăturile lui Buddha din India în Tibet):

Nu *face nimic cu corpul, ci relaxează-te; închide bine gura şi rămâi tăcut; goleşte-ţi mintea şi nu te gândi la nimic.*

„Nu face nimic cu corpul, ci relaxează-te…" Acum înţelegi ce înseamnă relaxarea. Ea înseamnă lipsa nevoii stringente de activitate. Relaxarea nu înseamnă să stai întins ca un mort – şi nu poţi să stai întins ca un mort. poţi doar să te prefaci. Relaxare e atunci când nu eşti angrenat într-o activitate, din nevoia de a fi activ. Când eşti relaxat, energia e acasă, nu se duce nicăieri. Dacă apare o anumită situaţie, acţionezi, atâta tot, dar nu cauţi pretexte pentru a acţiona. Te simţi bine cu tine, eşti în largul tău. Relaxare înseamnă să fii acasă.

Acum câţiva ani am citit o carte al cărei titlu era: *Trebuie să te relaxezi.* Acest titlu este pur şi simplu absurd, pentru că „trebuie" se opune relaxării – dar astfel de cărţi se pot vinde doar în America. „Trebuie" înseamnă activitate, e o obsesie. Ori de câte ori există un „trebuie", în spatele lui se ascunde o obsesie. În viaţă există activităţi, dar fără „trebuie", altfel „trebuie" ar duce la nebunie. „Trebuie să te relaxezi" – acum relaxarea a devenit obsesia. Trebuie să adopţi poziţia asta şi aia, trebuie să te întinzi şi să-i sugerezi corpului tău, de la degetele de la picioare până la cap, inclusiv, să se relaxeze. Le spui degetelor de la picioare „Relaxaţi-vă!", iar apoi mergi în sus…

De ce „trebuie"? Relaxarea vine numai atunci când în

viaţa ta nu există „trebuie”. Relaxarea nu e numai a corpului, nu e numai a minţii, e a întregii fiinţe.

Din cauză că eşti prea prins în activitate, oboseşti, te disipezi, te usuci, îngheţi. Energia vitală nu se mişcă din cauza nenumăratelor blocaje. Şi ori de câte ori faci ceva, îl faci într-o stare de nebunie. Bineînţeles că apare nevoia de relaxare! De asta se scriu în fiecare lună atâtea cărţi despre relaxare. Şi n-am văzut niciodată vreun om care să se fi relaxat pentru că a citit o carte despre relaxare; dimpotrivă, a devenit mai agitat, pentru că acum toată viaţa sa activă a rămas neatinsă, obsesia de a fi activ există, iar el pretinde că este într-o stare de relaxare. Aşa că se întinde pe pat, fierbând în interior, un vulcan gata să erupă, şi se relaxează, urmând instrucţiunile din carte: „Cum să te relaxezi”.

Nu există carte care să te poată ajuta să te relaxezi – decât dacă îţi citeşti fiinţa interioară, iar atunci relaxarea nu e „trebuinţă”. Relaxarea este o absenţă, absenţa activităţii, nu a acţiunii. Aşa că nu e nevoie să te duci în Himalaya – câţiva oameni au făcut asta; ca să se relaxeze, s-au dus în Himalaya. De ce e nevoie să te duci în Himalaya? Nu trebuie să renunţi la acţiune, pentru că dacă renunţi la acţiune, renunţi la viaţă. Atunci vei fi mort, nu relaxat. În Himalaya vei găsi înţelepţi care sunt morţi, nu relaxaţi. Ei au fugit de viaţă, de acţiune.

Acesta este aspectul subtil care trebuie înţeles: activitatea trebuie să plece, dar acţiunea nu. E uşor să te debarasezi de amândouă – poţi să te lepezi de amândouă şi să fugi în Himalaya, asta e uşor. E uşor şi celălalt lucru: poţi să-ţi continui activităţile şi să te forţezi în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară, câteva minute, să te relaxezi. Nu înţelegi complexitatea fiinţei umane, mecanismul ei. Relaxarea este o stare. Nu o poţi induce în mod forţat. Nu trebuie decât să înlături tot ce e negativ, toate obstacolele, şi ea apare singură la suprafaţă.

Ce faci când te duci noaptea la culcare? Faci ceva? Dacă da, vei avea insomnie. Ce faci? Te culci pur şi simplu şi dormi. Nu faci nimic. Dacă „faci”, îţi va fi imposibil să dormi. Când în minte nu există activitate, mintea se relaxează şi doarme. Dacă faci ceva să adormi, somnul va fi imposibil.

Tilopa spune: *Nu face nimic cu corpul, ci relaxează-te.* Nu face nimic! Nu e nevoie de nicio poziţie yoga, nu e nevoie de contorsionări ale corpului. „Nu face nimic!” – singurul lucru de care e nevoie este lipsa activităţii. Şi cum va veni asta? Va veni prin înţelegere. Înţelegerea este singura disciplină. Înţelege-ţi activităţile şi dintr-odată, în toiul activităţii, dacă devii conştient, ea va înceta. Dacă devii conştient de ce o faci, ea va înceta. Iar acea încetare este ce vrea să spună Tilopa: „Nu face nimic cu corpul, ci relaxează-te”.

Ce este relaxarea? E o stare de lucruri în care energia ta nu duce nicăieri – nici spre viitor, nici spre trecut, este pur şi simplu în tine. Eşti înfăşurat în căldura energiei tale. Acest moment este totul. Nu există alt moment, timpul se opreşte în loc – atunci există relaxare. Dacă ar exista timp, n-ar mai exista relaxare. Ceasul se opreşte, timpul stă în loc. Acest moment e totul. Nu cere nimic altceva, bucură-te de el. Te poţi bucura de lucruri obişnuite, pentru că ele sunt frumoase. De fapt, atunci nimic nu e obişnuit, totul este extraordinar.

Vin la mine oameni şi mă întreabă: „Crezi în Dumnezeu?” Eu spun: „Da, pentru că totul e atât de extraordinar, cum ar putea să nu aibă o conştiinţă adâncă în el?” Bucură-te de lucrurile mărunte… Plimbă-te pe pajişte când rouă nu s-a evaporat încă, simte textura, atingerea ierbii, răcoarea boabelor de rouă, adierea vântului dimineţii, priveşte răsăritul soarelui. Ce-ţi mai trebuie ca să fii fericit? Cum e cu putinţă să fii mai fericit? întinde-te seara pe cearşaful rece de pe pat şi simte-i

textura; simte cum cearşaful se încălzeşte tot mai mult, cum te învăluie întunericul, liniştea nopţii... Cu ochii închişi, simte-te pe tine. Ce-ţi mai trebuie? E prea mult – apare un sentiment de adâncă recunoştinţă. Asta este relaxarea.

Relaxarea înseamnă că acest moment e mai mult decât destul, e mai mult decât se poate cere şi aştepta. N-ai nimic de cerut, e mai mult decât suficient, mai mult decât îţi poţi dori; energia nu pleacă nicăieri, ea devine un lac liniştit. Te dizolvi în propria-ţi energie. Acest moment înseamnă relaxare.

Relaxarea nu e nici a corpului, nici a minţii, relaxarea e a întregului. De asta budiştii spun întruna să ajungi să fii lipsit de dorinţe, pentru că ei ştiu că dacă există dorinţă nu te poţi relaxa. Ei spun mereu „îngroapă mortul", pentru că dacă eşti prea preocupat de trecut nu te poţi relaxa. Ei spun:

„Bucură-te de această clipă".

Iisus spune: „Luaţi seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. Şi vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia". Ce spune el? El spune: „Relaxaţi-vă! Nu e nevoie să toarceţi – de fapt, totul vă este dat". Şi mai spune Iisus: „Priviţi la corbi, că nici nu seamănă, nici nu seceră; ei n-au cămară, nici jitniţă, şi Dumnezeu îi hrăneşte. Cu cât mai de preţ sunteţi voi decât păsările!". Cu alte cuvinte, relaxează-te, nu-ţi mai face atâtea griji pentru viitor. Gândeşte-te la crini, uită-te la crini, fii precum crinii – relaxează-te. Relaxarea nu e o atitudine; relaxarea e transformarea totală a energiei.

Energia poate să aibă două dimensiuni. Una e motivată, merge undeva, are un scop undeva; acest moment e doar un mijloc, iar scopul se află în altă parte şi trebuie atins. Aceasta este o dimensiune a energiei tale; aceasta este dimensiunea activităţii, dimensiunea orientată

spre scop. Atunci totul e un mijloc. Scopul trebuie cumva atins, apoi te vei relaxa. Dar pentru acest tip de energie scopul nu vine niciodată, pentru că acest tip de energie continuă să preschimbe fiecare moment prezent într-un mijloc pentru altceva, din viitor. Scopul rămâne veşnic la orizont. Alergi întruna, dar distanţa rămâne aceeaşi.

Există şi-o altă dimensiune a energiei; acea dimensiune e sărbătoare nemotivată. Scopul e aici, acum; scopul nu e în altă parte. De fapt, tu eşti scopul.

De fapt, nu există altă împlinire decât a acestui moment – gândeşte-te la crini. Atunci când tu eşti scopul şi când scopul nu e în viitor, când nu există nimic de realizat, ci, dimpotrivă, de sărbătorit, ai realizat deja, asta este relaxare, energie fără motiv. Aşa că, pentru mine, există două tipuri de oameni: cei care urmăresc scopuri şi cei care sărbătoresc. Cei care urmăresc scopuri sunt cei nebuni. Ei înnebunesc încetul cu încetul şi îşi creează propria nebunie. Apoi nebunia ia proporţii, pătrunde din ce în ce mai adânc în ei, şi atunci sunt total pierduţi. Celălalt tip de om nu urmăreşte scopuri, nu urmăreşte nimic, el sărbătoreşte.

Sărbătoreşte şi tu. Ai deja prea mult: florile au înflorit, păsărelele ciripesc, soarele e pe cer – sărbătoreşte! Respiri şi eşti viu şi ai conştiinţă – sărbătoreşte! Atunci întreaga energie care a fost nelinişte devine gratitudine. Inima ta bate cu recunoştinţă profundă – asta e rugăciunea. Rugăciunea înseamnă doar atât – o inimă care bate cu recunoştinţă profundă.

„Nu face nimic, ci relaxează-te”. Nu trebuie să faci nimic ca să te relaxezi. Trebuie doar să înţelegi mişcarea energiei, mişcarea nemotivată a energiei. Ea curge, dar nu către un ţel, ea curge ca o sărbătoare. Ea se mişcă, nu către un ţel, ea se mişcă datorită propriei energii debordante.

Te uiţi la un copil care sare şi dansează şi aleargă şi îl

întrebi: „Unde te duci?” El nu se duce nicăieri, întrebarea ta îi pare prostească. Copiii îi consideră întotdeauna pe adulţi proşti. Ce întrebare prostească, „Unde te duci?”! Trebuie să se ducă undeva? Copilul nu răspunde la întrebarea asta pentru că e irelevantă. Nu se duce nicăieri. Cel mult dă din umeri şi spune: „Nicăieri”. Atunci mintea orientată spre scop întreabă: „Atunci de ce alergi?” – deoarece, pentru noi, o activitate e relevantă numai dacă duce undeva.

Iar eu îţi spun că n-ai unde să te duci. Aici este totul. Întreaga existenţă culminează în acest moment, converge în acest moment. Întreaga existenţă se varsă deja în acest moment. Tot ce există se varsă în acest moment – este aici şi acum. Copilul se bucură pur şi simplu de energie. Are atât de multă! El nu aleargă pentru că se duce undeva, ci pentru că are prea multă energie; trebuie să alerge.

Acţionează nemotivat, dar ca o revărsare a energiei tale. împarte, dar nu face comerţ, nu încheia târguri. Dă pentru că ai, nu da ca să iei înapoi, pentru că atunci vei fi nefericit. Toţi negustorii se duc în iad. Dacă vrei să-i găseşti pe cei mai mari negustori, du-te în iad şi ai să-i găseşti. Raiul nu e pentru negustori, raiul este pentru cei care sărbătoresc, în teologia creştină, de secole se pune întrebarea: „Ce fac îngerii în rai?” Este o întrebare relevantă pentru oamenii orientaţi spre scop. Se pare că nu fac nimic, nu e nimic de făcut acolo. Cineva l-a întrebat pe Meister Eckhart: „Ce fac îngerii în rai?” El a spus; „Eşti prost? Raiul e un loc pentru sărbătorit. Nu fac nimic. Ei sărbătoresc pur şi simplu – slava lui, măreţia lui, poezia lui. Cântă şi dansează şi sărbătoresc”, însă eu nu cred că acel om a fost mulţumit de răspunsul lui Meister Eckhart, căci, pentru noi, o activitate are sens numai dacă duce undeva, dacă are un scop.

Ţine minte, activitatea este orientată spre un scop, acţiunea nu este. Acţiunea este revărsare de energie.

Acţiunea este în acest moment, în răspuns, nepregătit, nerepetat.

Întreaga existenţă vine spre tine, te înfruntă, şi apare un răspuns. Păsările cântă şi începi să cânţi şi tu – asta nu e activitate. Se petrece brusc. Constaţi dintr-odată că s-a întâmplat, că ai început să fredonezi – asta e acţiune.

Şi dacă te implici în acţiune din ce în ce mai mult şi te ocupi tot mai puţin de activităţi, viaţa ţi se va schimba şi va deveni o relaxare profundă. Atunci vei „face", dar vei rămâne relaxat. Un buddha nu e niciodată obosit. De ce? Pentru că el nu e un executant. El dă tot ce are, se revarsă.

Nu face nimic *cu corpul, ci relaxează-te; închide bine gura şi rămâi* tăcut. Gura este cu adevărat foarte importantă, pentru că datorită ei a fost începută prima activitate; buzele au început propria activitate. Şi gura rămâne veşnic într-o activitate frenetică. De asta Tilopa sugerează:

„Înţelege activitatea, înţelege acţiunea, relaxează-te şi… înch*ide bine gura". Ori* de câte ori te aşezi să meditezi, ori de câte ori vrei să fii liniştit, primul lucru pe care trebuie să-l faci e să închizi gura complet. Dacă închizi gura complet, dacă buzele îţi vor fi lipite, limba va atinge cerul gurii. Închide gura complet, dar poţi să faci asta numai după ce ai urmat tot ce ţi-am spus, nu înainte. Poţi s-o faci, să închizi gura nu e un efort prea mare. Poţi să stai ca o statuie cu gura închisă de tot, dar asta nu va opri activitatea. Adânc în tine, gândirea va continua, şi dacă gândirea continuă simţi în buze vibraţii subtile. S-ar putea ca alţii să nu le observe, pentru că sunt foarte subtile, dar dacă te gândeşti, buzele îţi tremură puţin, un tremurat foarte subtil. Când te relaxezi cu adevărat, acel tremurat încetează. Nu vorbeşti, nu desfăşori nicio activitate în interiorul tău. „Închide bine gura şi rămâi tăcut"… şi pe urmă nu gândi. Şi ce să faci? Gândurile vin şi pleacă. Lasă-le să vină şi să plece, asta nu e o problemă. Însă nu te

implica; rămâi de o parte, detaşat. Uită-te pur şi simplu la ele cum vin şi pleacă, priveşte-le ca pe o defilare, închide gura şi rămâi tăcut. Încetul cu încetul, gândurile vor înceta automat să mai vină – ele au nevoie de cooperarea ta pentru a fi acolo. Dacă tu cooperezi, vor fi acolo; şi dacă te lupţi cu ele vor fi acolo. Şi cooperarea, şi lupta sunt activităţi. Nu trebuie să faci nimic, trebuie doar să te uiţi. Dar este foarte util să închizi gura.

Aşa că, în primul rând, îţi sugerez ca mai întâi să caşti. Deschide gura cât mai larg, până te doare, şi cască din toată inima. Fă asta de două sau trei ori. În felul ăsta gura o să rămână închisă mai mult timp. Iar apoi, preţ de două sau trei minute, rosteşte cu glas tare cuvinte aiurea, nimicuri, tot ce îţi vine în minte. Rosteşte tare şi cu plăcere. Pe urmă închide gura.

E mai uşor să porneşti din capătul opus. Dacă vrei să-ţi relaxezi mâna, e mai bine ca mai întâi să ţi-o încordezi cât mai tare – strânge pumnul şi încordează mâna cât poţi. Apoi desfă pumnul şi destinde-ţi muşchii. Pentru a ajunge la o relaxare mai profundă a sistemului nervos, este indicat ca mai întâi să te încordezi şi apoi să te relaxezi. Fă gesturi, strâmbă-te, mişcă-ţi faţa, cască, vorbeşte două sau trei minute, apoi închide gura. Această tensiune îţi va da o mai mare posibilitate să-ţi relaxezi buzele şi gura. Închide gura şi pe urmă fii doar un observator. Curând, asupra ta va coborî liniştea, tăcerea.

Există două tipuri de tăcere. Una este o tăcere pe care ţi-o poţi impune. Această tăcere este un fel de violenţă, un soi de viol comis asupra minţii; ea este agresivă. Apoi există alt gen de tăcere, care coboară asupra ta la fel cum se lasă noaptea. Ea coboară asupra ta, te învăluie. Doar creează posibilitatea pentru ea, receptivitatea, şi va veni. Închide gura, urmăreşte, nu încerca să taci. Dacă încerci, poţi impune câteva secunde de tăcere, dar ele nu vor avea nicio valoare, pentru că în

tine vei continua să fierbi. Aşa că nu încerca să taci. Creează situaţia, solul, seamănă sămânţa şi aşteaptă.

Goaeşte-ţi mintea şi nu te gândi la nimic.

Ce să faci ca să-ţi goleşti mintea? Gândurile vin, tu te uiţi, urmăreşti. Uitatul trebuie făcut cu precauţie: uitatul trebuie să fie pasiv, nu activ. Acestea sunt mecanisme subtile şi trebuie să le înţelegi, altfel poţi rata totul. Dacă ratezi un singur aspect, toată treaba îşi schimbă calitatea.

Urmăreşte, uită-te – uită-te pasiv, nu activ. Care e diferenţa?

Când îţi aştepţi iubita, atunci urmăreşti activ. Dacă trece cineva prin faţa uşii, sari să te uiţi dacă a venit. Şi aşa sari de fiecare dată când trece cineva, mintea ta e foarte nerăbdătoare, foarte activă. Nu, lucrul ăsta nu te va ajuta. Dacă eşti prea nerăbdător şi prea activ, această stare nu-ţi va aduce tăcerea, liniştea despre care vorbesc.

Fii pasiv – aşa cum stai pe malul râului, iar apa curge la vale, şi tu doar te uiţi. Nu există nerăbdare, grabă. Nu te forţează nimeni. Urmăreşti pur şi simplu, te uiţi doar. Cuvântul „urmăreşti” nu este bun, pentru că însuşi verbul „a urmări” dă senzaţia de a fi activ. Te uiţi pur şi simplu, neavând nimic de făcut. Stai pe malul râului, te uiţi, şi râul curge la vale. Sau te uiţi la cer, iar norii plutesc în legea lor. Trebuie să fii pasiv – această pasivitate este esenţială. Lucrul ăsta trebuie înţeles, pentru că obsesia ta pentru activitate poate să devină nerăbdare, poate să devină o aşteptare activă. Atunci ratezi esenţialul; atunci activitatea a intrat pe uşa din spate. Fii un observator pasiv: „Goleşte-ţi mintea şi nu te gândi la nimic”.

Această pasivitate îţi va goli automat mintea. Vălurelele activităţii, vălurelele energiei minţii se vor domoli încetul cu încetul, şi pe toată suprafaţa conştiinţei tale nu va mai fi niciun val, nicio unduire. Ea va deveni ca o oglindă, liniştită, nemişcată. Tilopa spune:

Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul

tău.

Asta e una din metodele speciale ale lui Tilopa. Fiecare maestru are metodele lui speciale prin care a dobândit iluminarea şi cu care vrea să-i ajute pe alţii. Asta este specialitatea lui Tilopa: *Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău* – un bambus complet gol pe dinăuntru. Când te odihneşti, să simţi că eşti ca un bambus, scobit pe dinăuntru şi gol. Şi, de fapt, aşa şi este: corpul tău este la fel ca un bambus şi, pe dinăuntru, e gol. Pielea, oasele, sângele fac parte din bambus, iar în interior există un spaţiu gol, o scobitură.

Când stai cu gura complet închisă, inactiv, cu limba atingând cerul gurii şi buze care nu tremură din pricina gândurilor, când mintea urmăreşte pasiv, neaşteptând ceva anume, te simţi ca un bambus gol pe dinăuntru. Şi, dintr-odată, energia infinită începe să se verse în tine. Te umpli de necunoscut, de misterios, de divin. Bambusul devine flaut, iar divinitatea începe să cânte la el. Odată ce eşti gol pe dinăuntru, nu mai există nicio barieră care să împiedice divinitatea să intre în tine.

Meditaţia prin care devii ca un bambus scobit este una dintre cele mai frumoase meditaţii. Încearc-o. Nu trebuie să mai faci nimic altceva. Fii pur şi simplu ca un bambus găurit, şi tot restul se întâmplă. Simţi dintr-odată că în golul din tine coboară ceva. Eşti ca un uter, şi în tine intră o viaţă nouă, cade o sămânţă. Şi vine un moment când bambusul dispare complet.

Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău. Odihneşte-te în pace – nu-ţi dori lucruri spirituale, nu-ţi dori raiul, nu-l dori nici măcar pe Dumnezeu. Dumnezeu nu poate fi dorit – când eşti lipsit de dorinţe, el vine la tine. Când eşti lipsit de dorinţe, eşti eliberat. Însuşirea de a fi un buddha nu poate fi dorită, pentru că dorinţa este *neşte-te în pace cu corpul tău. Nici dând, nici luând, lasă-ţi mintea să se odihnească.*

Nu e nimic de dat, nu e nimic de căpătat. Totul e absolut în regulă aşa cum e. Nu ai nevoie nici să dai, nici să iei. Te simţi pierdut aşa cum eşti.

Această învăţătură orientală a fost foarte greşit înţeleasă în Occident. Occidentalii spun: „Ce învăţătură mai e şi asta? Atunci oamenii nu se vor mai strădui să ajungă mai sus. Nu vor mai face niciun efort pentru a-şi schimba caracterul, pentru a-şi transforma apucăturile rele în obiceiuri bune. Atunci ar putea deveni victime ale diavolului", în Occident, sloganul este „Perfecţionează-te" – fie în termenii acestei lumi, fie în termenii celeilalte, dar perfecţionează-te. Cum să te perfecţionezi? Cum să devii mai mare şi mai tare? în Orient, noi înţelegem mai profund acest lucru, înţelegem că însuşi efortul de „a deveni" este bariera, pentru că deja îţi porţi cu tine fiinţa. Nu trebuie să devii nimic, ci doar să-ţi dai seama cine eşti, atâta tot. Doar să-ţi dai seama cine se ascunde în tine. Perfecţionându-te, vei fi veşnic neliniştit, pentru că însuşi efortul de a te perfecţiona te duce pe un drum greşit. Viitorul capătă importanţă, scopul capătă importantă, idealurile capătă importanţă, în minte se naşte dorinţa. Dorind, pierzi. Lasă dorinţa să se domolească, să dispară, fii un lac liniştit şi, dintr-odată, vei izbucni în râs, pentru că îţi vei da seama că erai deja ceea ce încercai să devii.

Tilopa spune: *Nici dând, nici luând, lasă-ţi mintea să se odihnească. Mahamudra e ca o minte care se agaţă de nimic. Astfel exersând, cu timpul vei ajunge la condiţia de buddha.*

Ce trebuie să exersezi? Să fii din ce în ce mai în largul tău. Să fii tot mai mult aici şi acum. Să fii tot mai mult în acţiune şi tot mai puţin în activitate. Să fii tot mai gol pe dinăuntru, mai pasiv. Să fii din ce în ce mai mult un privitor, un observator – indiferent, neaşteptând nimic, nedorind nimic. Să fii mulţumit de tine aşa cum eşti. Să sărbătoreşti.

Şi atunci, în orice clipă, când lucrurile s-au copt şi vine anotimpul potrivit, înfloreşti într-un buddha.

Acţionează în armonie cu natura

Creativitatea este o stare a conştiinţei şi a fiinţei foarte paradoxală. Este acţiune prin inerţie, este ceea ce Lao Tzu numeşte *wei-wu-wei.* Este permisiunea de a se întâmpla ceva în tine. Nu e o acţiune, este o permisiune. Ea devine un canal prin care poate să curgă prin tine întregul. Ea devine un bambus scobit, doar un bambus gol pe dinăuntru.

Şi atunci, imediat, ceva începe să se întâmple, pentru că în spatele omului stă ascuns Dumnezeu. Nu trebuie decât să-i faci puţin loc, să-i deschizi un mic canal, ca el să intre în tine. Asta este creativitatea – să-l laşi pe Dumnezeu să se întâmple. Creativitatea este o stare religioasă.

De asta spun că poetul e mai aproape de Dumnezeu decât teologul, iar dansatorul e şi mai aproape. Filosoful este cel mai departe, deoarece cu cât gândeşti mai mult, cu atât e mai înalt zidul pe care îl ridici între tine şi întreg. Cu cât gândeşti mai mult, cu atât mai mult eşti. Eul nu este decât toate gândurile acumulate în trecut.

Când tu nu eşti, este Dumnezeu.

Asta e creativitatea.

Creativitatea înseamnă pur şi simplu că te afli în relaxare totală. Nu înseamnă inerţie, lipsă de acţiune, înseamnă relaxare, căci din relaxare se va naşte multă acţiune. Dar ea nu va fi opera ta, tu vei fi doar un vehicul. În tine va începe un cântec – nu tu eşti creatorul lui, el vine de dincolo. El vine întotdeauna de dincolo. Când îl creezi tu, e un cântec banal, lumesc. Când vine în tine, are o frumuseţe de nedescris, aduce cu el ceva din necunoscut.

Când a murit marele poet Coleridge, el a lăsat mii de poeme neterminate. Cât era în viaţă, a fost întrebat de multe ori de ce nu le termină, pentru că unora le lipseau

doar unul sau două versuri. Iar el răspundea: „Nu pot. Am încercat, dar când le termin ceva nu merge. Versul meu nu e niciodată în armonie cu ceea ce vine în mine. El devine un blocaj, o piatră care obstrucţionează curgerea. Aşa că trebuie să aştept. Când ceea ce curge în mine va începe iar să curgă şi să completeze poemul, el va fi încheiat, nu înainte”.

El a terminat numai câteva poeme, dar acelea sunt de o frumuseţe extraordinară, de o mare splendoare mistică. Aşa a fost mereu: când poetul dispare, apare creativitatea. Atunci el e posedat. Da, acesta e cuvântul, posedat. A fi posedat de Dumnezeu înseamnă creativitate.

Simone de Beauvoir a spus: „Viaţa e ocupată atât cu a se perpetua, cât şi cu a se depăşi; dacă tot ce face ar fi să se menţină, atunci a trăi ar însemna doar a nu muri”. Iar omul care nu creează nu face decât să nu moară, atâta tot. Viaţa lui nu are profunzime. Viaţa lui nu e încă viaţă, ci doar o prefaţă; cartea vieţii lui încă n-a început. S-a născut, e adevărat, dar nu e viu.

Când devii creator, când îi dai voie creativităţii să se întâmple în tine, când începi să cânţi un cântec care nu e al tău, despre care nu poţi să spui „E al meu” şi pe care nu poţi să-ţi pui semnătura, atunci viaţa prinde aripi, ia avânt. Avântul e în creativitate. Altfel, cel mult am continua să ne perpetuăm.

Creativitatea nu înseamnă să dai naştere unui copil. Tu vei muri, iar copilul va fi aici pentru a perpetua viaţa. Însă nu e destul să perpetuezi, dacă nu începi să te şi depăşeşti – iar depăşirea are loc numai atunci când ceva de dincolo vine în contact cu tine.

Acesta este punctul de transcendenţă – depăşirea. Şi în depăşire, se întâmplă minunea: nu eşti, şi totuşi, pentru prima dată, eşti.

Esenţa înţelepciunii este să acţionezi în armonie cu natura. Acesta este mesajul tuturor misticilor mari: Lao

Tzu, Buddha, Baha-ud Din, Sosan, Sanai. Animalele acţionează în mod inconştient în armonie cu natura. Omul trebuie să acţioneze în armonie cu natura în mod conştient, pentru că omul are conştiinţă. Omul poate să aleagă să nu acţioneze în armonie, de aici marea responsabilitate.

Omul are responsabilitate. Numai omul are responsabilitate, asta este grandoarea lui. Niciun alt animal nu e responsabil – el acţionează pur şi simplu în armonie, nu are cum să se abată de la drumul cel bun. Animalul funcţionează aşa cum funcţionezi tu în somn profund.

Când dormi profund, şi tu eşti în armonie cu natura. De asta somnul profund este atât de revigorant, atât de relaxant. Doar câteva minute de somn profund şi eşti iarăşi tânăr şi proaspăt, iar tot praful pe care l-ai adunat, toată oboseala şi toată plictiseala dispar. Ai intrat în contact cu sursa.

Dar ăsta e un mod animalic de a intra în contact cu sursa; somnul este un mod animalic de a intra în contact cu sursa. Animalele au poziţie orizontală, omul are poziţie verticală. Când vrei să dormi, trebuie să adopţi o poziţie orizontală. Numai în poziţie orizontală poţi să adormi, ţi-ar fi foarte greu să adormi stând în picioare. Trebuie să te întorci cu milioane de ani în urmă, exact ca atunci când erai animal. Te afli la orizontală, paralel cu pământul; dintr-odată începi să-ţi pierzi conştiinţa, dintr-odată nu mai eşti responsabil. Acest factor a fost motivul pentru care Sigmund Freud a ales divanul pentru pacient. Nu pentru confortul pacientului, ci ca o strategie. Odată ce pacientul se află la orizontală, el începe să fie iresponsabil. Şi până când nu se simte liber să spună tot felul de lucruri, nu va vorbi inconştient. Dacă ar rămâne în poziţie verticală, ar rămâne responsabil şi ar judeca permanent dacă să spună sau nu un lucru. S-ar cenzura. Atunci când stă culcat la

orizontală pe pat – şi psihanalistul stă în spate, nu-l vede –, dintr-odată e iarăşi ca un animal, nu are nicio responsabilitate. Începe să dezvăluie lucruri pe care nu le-ar fi spus niciodată unui străin. Începe să spună lucruri care se află adânc îngropate în subconştientul lui, acele lucruri subconştiente încep să iasă la suprafaţă. Este o strategie, o strategie freudiană de a-l face pe pacient neajutorat ca un copil sau ca un animal.

Odată ce nu te simţi responsabil, devii natural. Iar psihoterapia este de mare ajutor, ea te relaxează. Tot ce ai reprimat iese la suprafaţă şi, după aceea, se evaporă. După ce treci prin psihanaliză ieşi mai puţin împovărat, devii mai natural, eşti mai mult în armonie cu natura şi cu tine. Ăsta este înţelesul lui a fi sănătos.

Dar asta este întoarcere, asta este regresie. Este mersul în pivniţă. Există un alt mod de depăşire, şi acela este mersul în pod – nu calea lui Sigmund Freud, ci calea lui Buddha. Te poţi depăşi fiind în contact cu natura în mod conştient. Şi asta este esenţa înţelepciunii – să fii în armonie cu natura, cu ritmul firesc al universului. Şi ori de câte ori eşti în armonie cu ritmul firesc al universului eşti poet, eşti pictor, eşti muzician, eşti dansator.

Încearcă. Uneori stând sub un copac, intră în armonie în mod conştient. Fii una cu natura, lasă graniţele să se dizolve. Contopeşte-te cu copacul, cu iarba, cu vântul şi, dintr-odată, vei constata că ţi se întâmplă ceva ce nu ţi s-a mai întâmplat niciodată. Ochii tăi încep să aibă halucinaţii: copacii sunt mai verzi decât au fost vreodată, trandafirii sunt mai trandafirii, şi totul pare luminos. Şi, dintr-odată, îţi vine să cânţi un cântec, neştiind de unde vine. Picioarele tale sunt gata să danseze; simţi dansul fremătându-ţi în vene, auzi sunetul muzicii.

Asta e starea de creativitate. A fi în armonie cu natura, a fi în acord cu viaţa, cu universul este calitatea de bază a stării de creativitate.

Lao Tzu i-a dat un nume frumos, wei-wu-wei, acţiune prin inacţiune. O poţi numi „linişte creatoare” – un proces care îmbină două stări aparent incompatibile, activitate supremă şi relaxare supremă.

Acesta este paradoxul creativităţii. Dacă vezi un pictor pictând, este cert că este activ, extrem de activ, nebuneşte de activ – e numai acţiune. Sau dacă vezi un dansator dansând, el este numai acţiune. Şi totuşi, în adâncul lui, nu există niciun actor, niciun executant, există numai linişte. De asta spun că creativitatea este o stare paradoxală. Toate stările frumoase sunt paradoxale. Cu cât te înalţi mai sus, cu atât pătrunzi mai adânc în paradoxul realităţii. Acţiune supremă cu relaxare supremă – la suprafaţă e multă acţiune, în adâncime nu se întâmplă nimic, sau *numai* nimic se întâmplă. Liniştea creatoare este acţiunea supremă – preţioasa supleţe, simplitatea, spontaneitatea şi libertatea care curg din noi, sau mai degrabă prin noi, când eul nostru şi eforturile noastre conştiente cedează în faţa unei puteri care nu e a lor.

Creativitatea înseamnă să cedezi în faţa unei puteri care nu e a ta, să capitulezi în faţa unei puteri care este dincolo de tine. Meditaţia este creativitate. Iar atunci când eul dispare, rana din tine dispare; eşti vindecat, eşti întreg. Eul este boala ta. Iar atunci când eul dispare, nu mai eşti adormit, începi să curgi. Începi să curgi împreună cu imensa curgere a existenţei.

Norbert Wiener a spus: „Noi nu suntem materie care stă locului, ci şabloane care se perpetuează, vârtejuri de apă într-un râu veşnic curgător”. Atunci nu mai eşti un eu, ci un eveniment sau un şir de evenimente, un proces. Atunci eşti un proces, nu un lucru. Conştiinţa nu e un lucru, e un proces – noi am făcut-o un lucru. În momentul în care o numeşti „Eu”, ea devine un lucru, definit, îngrădit, adormit, stagnat, şi începi să mori.

Eul este moartea ta, iar moartea eului este începutul

adevăratei tale vieţi. Adevărata viaţă e creativitatea.

Nu trebuie să te duci la vreo şcoală pentru a învăţa creativitatea. Tot ce trebuie este să intri în tine şi să ajuţi eul să se dizolve. Nu-l susţine, nu-l întări, nu-l alimenta. Şi când eul nu mai e, totul e adevăr, totul e frumos. Şi atunci tot ce se întâmplă e bun. Nu spun că vei deveni un Picasso sau un Shakespeare. Vei deveni creator în felul tău. Poate ai să fii bucătar, dar şi atunci va exista creativitate. Sau poate ai să fii doar măturător, dar şi atunci va exista creativitate.

Nu va exista plictiseală. Vei deveni inventiv în lucruri mărunte. Chiar şi măturatul poate fi un gen de venerare, o rugăciune, aşa că orice vei face atunci va avea gustul creativităţii. Şi nu avem nevoie de mulţi pictori – dacă ne-am face toţi pictori, viaţa ar deveni foarte grea. Nu avem nevoie de mulţi poeţi; avem nevoie şi de grădinari, avem nevoie şi de ţărani, avem nevoie de tot felul de oameni. Dar fiecare persoană poate să fie creatoare. Dacă meditează şi e lipsită de eu, atunci Dumnezeu începe să curgă prin ea. Conform capacităţilor ei, conform potenţialului ei.

Dumnezeu începe să ia diferite forme. Şi atunci totul e bine. Nu e nevoie să devii renumit. Un om cu adevărat creator nu ţine neapărat să ajungă faimos; nu are nevoie. Este atât de împlinit în ceea ce face, este atât de mulţumit cu ce e şi unde e, încât nu mai are nicio dorinţă. Când eşti creator, dorinţa dispare. Când eşti creator, ambiţia dispare. Când eşti creator, eşti deja ceea ce ai vrut întotdeauna să fii.

Cinci obstacole

*

Natura îi dă fiecăruia energie creatoare. Aceasta devine distructivă numai atunci când e obstrucţionată, când curgerea ei firească este împiedicată.

Conştiinţa de sine

Conştiinţa de sine este o boală. Conştiinţa e sănătate, conştiinţa de sine este o boală – ceva a mers prost. A apărut un anumit nod, un anumit complex. Râul conştiinţei nu curge firesc, ceva străin a intrat în râul conştiinţei. Ceva străin, ceva pe care râul nu-l poate absorbi, ceva care nu poate să facă parte din râu… ceva care se opune la a face parte din râu.

Conştiinţa de sine înseamnă morbiditate. Conştiinţa de sine este o stare îngheţată, blocată. Este ca o baltă murdară care nu curge, doar seacă, se evaporă şi moare. Şi, fireşte, pute.

Aşa că primul lucru care trebuie înţeles este diferenţa dintre conştiinţa de sine şi conştiinţă.

Conştiinţa nu are nicio idee despre „Eu”, despre ego. Ea nu are nicio idee despre separarea individului de existenţă. Ea nu cunoaşte bariere, nu cunoaşte graniţe. Ea este una cu existenţa, este în unitate deplină. Nu există niciun conflict între individ şi întreg. Unitatea se varsă în întreg, iar întregul se varsă în unitate. Este ca respiraţia: inspiri, expiri: când inspiri, întregul intră în tine, iar când expiri, tu intri în întreg. E o curgere constantă, o împărtăşire constantă. Întregul ţi se oferă continuu, tu te oferi continuu întregului. Echilibrul nu se pierde niciodată.

Dar la omul conştient de sine ceva a mers prost. El ia, dar nu dă niciodată. Acumulează întruna şi e incapabil de a împărtăşi. El se înconjoară întruna de graniţe, pentru ca nimeni să nu-i „încalce proprietatea”. Se înconjoară mereu cu indicatoare „Trecerea interzisă”. Şi, încetul cu încetul, devine un mormânt, o fiinţă moartă – pentru că viaţa înseamnă a împărtăşi.

Şinele e un lucru mort, e viu numai cu numele. Conştiinţa este viaţă infinită, viaţă abundentă. Ea nu cunoaşte graniţe. Dar, în mod obişnuit, fiecare e conştient de sine.

A fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient. Acest paradox trebuie înţeles: a fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient, şi a fi inconştient de sine – sau a fi conştient de nesine – înseamnă a fi conştient. Iar atunci când nu mai există sine, când această entitate micuţă dispare, ai ajuns la adevăratul sine cu S mare – numeşte-l şinele suprem, şinele tuturor. El este atât non-sine, în sensul că nu e numai al tău, cât şi şinele suprem, pentru că este sinele tuturor. îţi pierzi centrul micuţ şi dobândeşti centrul existenţei înseşi. Devii dintr-odată infinit, dintr-odată nu mai eşti legat, nu mai eşti în colivie, şi prin tine începe să curgă o forţă infinită. Devii un vehicul – liber, fără obstacole. Devii un flaut, şi Krishna poate să cânte prin tine. Devii doar un culoar – pustiu, fără nimic al tău. Asta este ceea ce numesc eu capitulare.

Conştiinţa de sine este o atitudine de necapitulare – este atitudinea de conflict, de luptă, de încleştare. Omul conştient de sine se luptă cu existenţa, şi e firesc ca atunci când te lupţi cu existenţa să fii continuu înfrânt. Fiecare pas e un pas spre o altă şi altă înfrângere. Frustrarea ta este certă, eşti condamnat chiar de la început, pentru că nu poţi menţine acest sine împotriva universului. Este cu neputinţă, nu poţi exista separat. Nu poţi fi călugăr.

Am spus bine „călugăr”. Călugărul este un individ care încearcă să fie el însuşi, care încearcă să-şi definească graniţele şi care încearcă să existe separat de această existenţă totală. Întregul lui efort este egoist, adică determinat de eu, de ego. El e menit să dea greş. Niciun călugăr nu poate să reuşească.

Poţi reuşi numai împreună cu Dumnezeu, niciodată împotriva lui. Poţi reuşi numai împreună cu întregul, niciodată împotriva lui. Aşa că dacă eşti frustrat, profund nefericit, ia aminte: tu creezi acea nefericire. Şi o creezi printr-un truc subtil: lupţi împotriva întregului.

S-a *întâmplat că, în urma* unor *ploi abundente, râul*

din sat s-a umflat. Oamenii au venit în fugă la Mulla

Nasruddin şi i-au spus: „Nevasta ta a căzut în râu. Fugi repede! Salveaz-o!”

Nasruddin a fugit. A sărit în râu şi a *început să înoate împotriva* curentului. *Oamenii care se adunaseră să vadă au strigat: „Ce faci, Nasruddin? Nevasta ta nu poate să înoate împotriva curentului, apele umflate au dus-o la vale”.*

Nasruddin a spus: „Ce tot vorbiţi voi acolo? îmi cunosc nevasta, ea ştie să meargă numai împotriva curentului!”

Eul este întotdeauna un efort de a merge împotriva curentului. Oamenilor nu le place să facă lucruri uşoare. Înainte de a le face, ei vor să le facă mai grele, mai dificile. Oamenilor le plac lucrurile grele. De ce? Pentru că atunci când te confrunţi cu un lucru greu, eul tău devine mai subtil, mai ascuţit; există o provocare.

Când primul grup de alpinişti au ajuns în vârful Everestului, cineva l-a întrebat pe Edmund Hillary: „De ce v-aţi asumat un aşa risc? Au murit atâţia înaintea voastră, fără să fi reuşit să ajungă în vârf”. Cel care întreba nu putea să înţeleagă de ce oamenii continuau să încerce să escaladeze Everestul şi să-şi piardă viaţa. Ce rost avea? Ce dobândeau?

Se spune că Edmund Hillary a răspuns: „Nu aveam linişte atât timp cât Everestul rămânea necucerit. Trebuia să-l cucerim!” Nu era nimic de câştigat, dar însuşi faptul că Everestul rămânea necucerit era o provocare. O provocare pentru cine? Pentru eu.

Uită-te la viaţa ta – câte lucruri faci din cauza eului! Vrei o casă mare; ai putea trăi foarte confortabil în casa ta aşa cum e, dar tu vrei un palat. Acel palat nu e pentru tine. acel palat e pentru eul tău. Ai putea s-o duci foarte bine aşa cum eşti, dar tu continui să acumulezi bani – banii ăia nu sunt pentru tine, banii ăia sunt pentru eul tău. Cum poţi

să stai liniştit, dacă n-ai ajuns cel mai bogat om din lume?

Dar ce ai să realizezi ajungând cel mai bogat om din lume? Ai să fii din ce în ce mai nefericit, pentru că din conflict rezultă numai nefericire. Nefericirea e un indiciu că eşti în conflict. Nu arunca responsabilitatea în seama altcuiva. Oamenii se pricep foarte bine la a găsi explicaţii logice. Dacă sunt nefericiţi, spun:

„Ce putem să facem? Karma vieţilor trecute ne face nefericiţi”.

Prostii! Karma vieţilor trecute trebuie să te fi făcut nefericit, dar în vieţile trecute! De ce ar fi aşteptat până acum?

E uşor să dai vina pe vieţile trecute. Ce poţi să faci? Trebuie să fii aşa cum eşti, acum nu se poate face nimic. Trecutul nu poate fi îndreptat, nu poţi să-l şterg printr-o fluturare a mâinii. Nu există niciun truc magic care să te ajute să şterg trecutul. El s-a întâmplat, şi s-a întâmplat pe vecie; acum va rămâne absolut, n-ai cum să-l schimbi. Asta te uşurează de povară şi te gândeşti: „E în regulă, trebuie să fii nefericit din cauza karmelor trecute”.

Poţi arunca responsabilitatea în seama diavolului, aşa cum fac creştinii. Hinduşii continuă să dea vina pe karmele trecute, iar creştinii continuă să dea vina pe diavol, căci el le întinde mereu capcane. Nu tu eşti răspunzător de faptul că eşti nefericit, ci diavolul, care te prinde în capcana nefericirii şi te atrage în jos spre iad.

Cine îşi bate capul cu tine? De ce şi-ar bate capul acest diavol cu tine?

Apoi mai sunt marxiştii, socialiştii, comuniştii – ei spun că oamenii sunt nefericiţi din cauza structurii sociale, a sistemului economic. Mai sunt şi freudienii, psihanaliştii; ei spun că de vină e relaţia copil-mamă. Dar întotdeauna altceva sau altcineva e de vină, niciodată tu.

Iar eu vreau să-ţi spun că tu eşti de vină. Dacă eşti nefericit, tu şi numai tu eşti răspunzător de acest lucru.

Nici trecutul, nici structura socială, nici sistemul economic – nimic nu o să te ajute. Dacă vei rămâne tu, în orice tip de societate, vei rămâne nefericit. Vei rămâne nefericit în orice sistem economic, vei rămâne nefericit în orice lume – dacă vei rămâne tu.

Şi prima schimbare, schimbarea de bază, se petrece când începi să abandonezi acest conflict cu existenţa. Ăsta este singurul înţeles al îndemnului accentuat al tuturor religiilor „Leapădă-te de eu”. De fapt, ele spun „Abandonează conflictul”. Aş vrea să explic mai bine acest lucru, pentru că „Leapădă-te de eu” pare prea metafizic. Eul? Unde este eul? Ce este eul? Cuvântul pare să fie cunoscut, familiar multora, dar e totuşi prea vag, nu este înţeles. Pentru ca totul să fie mai practic, eu îţi spun: renunţă la conflict, pentru că eul este un produs secundar al atitudinii tale conflictuale.

Oamenii vorbesc de cucerirea naturii, de cucerirea diverselor lucruri. Cum poţi să cucereşti natura, când faci parte din ea? Cum poate să cucerească partea întregul? E o prostie, o tâmpenie! Cu întregul poţi fi în armonie sau poţi fi în disonanţă, în discordanţă – pe scurt, în conflict. Discordanţa are ca rezultat nefericirea: armonia are ca rezultat fericirea. Armonia duce în mod firesc la linişte deplină, la bucurie, la încântare. Conflictul duce la nelinişte, stres, încordare.

Eul nu e decât toate tensiunile pe care le-ai creat în jurul tău. Nu era nevoie de eu dintr-un bun început, dar oamenii l-au creat şi continuă să o facă. De ce? De ce şinele continuă să fie creat? Pentru că adevăratul sine este necunoscut. Este foarte greu de trăit fără un sine, aşa că noi creăm un pseudo-sine, un înlocuitor al adevăratului sine, care este necunoscut.

De fapt, adevăratul sine nu ajunge niciodată să fie total cunoscut; el rămâne misterios, inefabil, indescriptibil.

Adevăratul sine este atât de vast, încât nu îl poţi

cuprinde, şi atât de misterios încât nu poţi să-i pătrunzi esenţa. Adevăratul sine este sinele întregului. Intelectului uman îi este cu neputinţă să-l pătrundă, să-l cântărească, să-l contemple.

Am auzit o poveste cu un înţelept care a fost chemat la Alexandru cel Mare. Şi Alexandru l-a întrebat: în uşa e

„Am *auzit că ai ajuns să-l cunoşti pe Dumnezeu, aşa* simţ *că te rog să-mi spui st mie, să mă luminezi, ce este*

acea

Dumnezeu". Înţeleptul a spus: „Lasă-mă cel puţin creă *douăzeci şi patru de ore să mă gândesc la asta". Au* cuţt *trecut douăzeci şi patru de ore, şi Alexandru aştepta* pOl

foarte nerăbdător. Înţeleptul a venit şi a spus: „Mai pe *ţi-am nevoie de şapte zile". Au trecut şi cele şapte zile,* cuju *şi Alexandru era mai mult decât nerăbdător.* stţi (

Înţeleptul a revenit şi a spus: „Mai am nevoie de un în k *an". Alexandru s-a enervat şi a spus: „Cum adică mai ai nevoie de un an? Ştii sau nu ştii? Dacă ştii, ştii* – „Cin *spune-mi. De ce pierzi timpul?"* nu e *înţeleptul a râs şi a spus: „Cu cât mă gândesc mai* ano *mult, cu atât mai mult devine incognoscibil. Cu cât* orie *ştiu mai mult,* cu *atât mi-e mai greu să ştiu. Douăzeci* n n *şi patru de ore am tot încercat, dar mi-a alunecat se sprintre degete. E foarte lunecos – era mercurul. Apoi am cerut şapte zile. Nici ele nu mi-au fost de niciun* mei *folos. Acum te rog să-mi mai dai măcar* un *an, şi sunt* SPU

sigur că am să pot veni cu o definiţie". tine

ten înţeleptul s-a descurcat bine. Trebuie să fi fost cu adevărat n-Ci

Înţelept, pentru că n-ai cum să defineşti adevăratul sine. ne j

Dar omul nu poate să trăiască fără un sine, căci s-ar e simţi foarte gol. S-ar simţi ca o roată fără butuc, ca o cirreje

cumferinţă fără centru. Nu, e greu să trăieşti fără un sine. ref

Cunoaşterea adevăratului sine este grea; trebuie să străestţ baţi un drum lung până să ajungi acasă. Trebuie să baţi fan

Creativitatea 59

la multe uşi până să ajungi la uşa cea bună. Dar există un truc simplu pentru a scăpa de toată această corvoadă. Trucul e să-ţi creezi un sine fals. E greu să cultivi trandafiri adevăraţi; poţi să-ţi procuri trandafiri din plastic. Ei nu te păcălesc pe tine, dar îi păcălesc pe vecini. Ăsta este rolul sinelui, al eului. Pe tine nu te poate păcăli – ştii bine că tu însuţi nu ştii cine eşti dar măcar îi poate păcăli pe vecini. Măcar în lumea exterioară ai o anumită etichetă cu cine eşti.

Te-ai gândit vreodată la asta? Dacă te întreabă cineva „Cine eşti?”, ce îi răspunzi? Spui cum te cheamă. Numele nu e al tău, pentru că ai venit pe lume fără nume; ai venit anonim. Nu e proprietatea ta, ţi-a fost dat. Şi putea să fie oricare nume, era la fel de bun; numele e arbitrar. El nu e în niciun fel esenţial. Dacă ţi se spune „Ram”, bine; dacă ţi se spune „Hari”, tot bine, n-are a face. Numele e doar o etichetă; e nevoie de el ca să ţi se spună cumva, dar nu are nicio legătură cu fiinţa ta. Sau, la întrebarea „Cine eşti?”, spui: „Sunt doctor”, spui ceva legat de profesia ta, nu despre tine. Spui cum îţi câştigi existenţa. îţi poţi câştiga existenţa ca inginer sau ca doctor, ori ca om de afaceri – n-are nicio relevanţă. Asta nu spune nimic despre tine, nu spune nimic despre viaţa ta, spune ceva despre traiul tău.

Sau spui numele tatălui tău, numele mamei tale, arborele genealogic – şi astea sunt irelevante, pentru că nu te definesc. Faptul că te-ai născut într-o anumită familie este accidental; puteai la fel de bine să te fi născut în altă familie, şi nici n-ai fi observat diferenţa. Astea sunt doar trucuri utilitare – şi omul devine un sine. Acest sine este un

pseudo-sine, un sine creat, fabricat, de casă. Iar adevăratul tău sine rămâne ascuns în ceaţă şi mister.

Se spune că un francez traversa deşertul însoţit de o călăuză arabă. Nu trecea zi ca arabul să nu îngenuncheze pe nisipul arzător şi să nu-l invoce pe Dumnezeul lui. În cele din urmă, necredinciosul l-a întrebat pe arab: „De unde ştii că există un Dumnezeui Călăuza l-a ţintuit o clipă cu privirea pe păgân, apoi a răspuns: „De unde ştiu că există un Dumnezeu?

De unde am ştiut azi-noapte că a trecut pe lângă noi o cămilă, şi nu un om? Oare nu după urma lăsată de copita ei în nisip? Şi arătând spre soarele care sta să apună la orizont, adăugă: „Urma aceea nu e de om”.

Sinele tău nu poate fi creat de tine; el nu poate fi fabricat de om. Ţi-ai adus şinele cu tine, eşti tu. Cum să-l creezi? Pentru a-l crea, trebuie să exişti tu, în primul rând. La asta se referă creştinii, mahomedanii, hinduşii când spun că omul este o creatură. Asta înseamnă că omul nu s-a creat singur, atâta tot. Creatorul se află ascuns undeva în necunoscut. Noi am ieşit dintr-o sursă de viaţă misterioasă. Sinele tău nu-i al tău! Acest sine fals nu-i al tău pentru că tu l-ai creat; iar adevăratul sine nu e al tău, el e încă în Dumnezeu, eşti încă înrădăcinat în Dumnezeu.

Acest sine fals pe care continuăm să-l purtăm în viaţa noastră ca pe un drapel este mereu în pericol de a fi vătămat. El e foarte fragil, foarte slab, şi e normal să fie aşa pentru că e făcut de om. Cum ar putea să facă omul ceva fără de moarte? El însuşi trebuie să treacă prin multe morţi, aşa că este întotdeauna muritor ceea ce produce el. De aici teama, teama constantă că „S-ar putea să mă pierd. S-ar putea ca sinele meu să se distrugă”. Fiinţa ta tremură permanent de frică, nu poţi fi niciodată sigur de acest sine fals al tău, ştii că e fals. Poate eviţi să recunoşti, dar ştii că e fals. E încropit, e fabricat; e mecanic, nu organic.

Ai remarcat diferenţa dintre o unitate organică şi o unitate mecanică? Poţi să faci un motor de maşină. Cumperi piese de pe piaţă şi le asamblezi, iar motorul începe să funcţioneze ca o unitate. La fel şi un aparat de radio. Cumperi componente de pe piaţă, le asamblezi, şi aparatul funcţionează ca o unitate. Cumva, el ajunge să aibă un sine. Nicio componentă nu poate funcţiona singură ca aparat de radio, toate componentele laolaltă funcţionează ca radio. Totuşi, unitatea este mecanică, impusă din afară, nu s-a format singură. Dar când arunci sămânţa în sol, acea sămânţă moare în sol şi răsare o plantă. Această unitate este organică. Ea nu este forţată din afară, unitatea se află în sămânţa însăşi. Sămânţa încolţeşte, adună o mie şi unul de lucruri din pământ, din aer, de la soare, de la cer, însă unitatea iese din ea. Pe primul loc e centrul, apoi vine circumferinţa. La o unitate mecanică, mai întâi e circumferinţa, apoi centrul.

Omul este o unitate organică. Ai fost semănat într-o zi, ca orice copac; în solul din uterul mamei ai început să-ţi alcătuieşti circumferinţa. Mai întâi a fost centrul, centrul a precedat circumferinţa, dar acum ai uitat de tot de centru. Trăieşti pe circumferinţă şi crezi că asta este toată viaţa ta. Această circumferinţă şi traiul continuu pe ea creează un fel de sine, un pseudo-sine, care îţi dă sentimentul că, da, eşti cineva. Însă acest pseudo-sine tremură mereu, din cauză că nu are în el unitate organică. De aici frica de moarte. Dacă ţi-ai cunoaşte adevăratul sine, nu ţi-ar mai fi frică de moarte, nici nu s-ar pune problema morţii, pentru că unitatea organică nu moare niciodată. Unitatea organică este nemuritoare. Numai unităţile mecanice sunt îmbinate şi mor. Tot ce este îmbinat, într-o zi, se desface. Unitatea mecanică are un început şi un sfârşit. Unitatea organică e fără de început şi fără de sfârşit – ea este un proces etern.

Îţi cunoşti centrul? Dacă nu îl cunoşti, atunci îţi va fi

permanent frică. Conştiinţa de sine se teme mereu, tremură mereu. Şi ai întotdeauna nevoie de susţinerea celorlalţi – ai nevoie de cineva care să te aprecieze, de cineva care să te aplaude, de cineva care să-ţi spună ce frumos eşti şi ce inteligent. Ai nevoie să-ţi spună cineva aceste lucruri, ca o sugestie hipnotică, astfel încât să poţi crede că, da, eşti inteligent, eşti frumos, eşti puternic. Dar esenţa este că depinzi de alţii.

Vine un prost la tine şi îţi spune că eşti foarte inteligent – şi, în realitate, numai unui prost poţi să-i pari inteligent. Dacă ar fi mai inteligent decât tine, fireşte că nu i-ai mai părea inteligent. Aşadar, vine un prost şi îţi certifică inteligenţa şi eşti foarte fericit. Poţi să-i pari frumos numai unui urât. Dacă ar fi mai frumos decât tine, i-ai părea urât – pentru că totul e relativ. Dar urâtul îţi certifică faptul că eşti frumos, şi eşti extrem de fericit.

Ce inteligenţă e asta, care trebuie să fie certificată de proşti? Ce frumuseţe e asta, care trebuie certificată de urâţi? Şi una, şi cealaltă sunt absolut false. Dar noi continuăm să căutăm în lumea exterioară un sprijin pentru eul nostru, o mică susţinere, o proptea. Altfel, există pericolul ca în orice clipă eul nostru să se prăbuşească. Aşa că trebuie să-l susţinem din partea asta şi din aia, şi continuu apar griji.

De asta eşti mai fermecător când eşti singur – pentru că nu îţi faci griji. Nu e nimeni să te vadă. Eşti mai inocent când eşti singur – eşti mai inocent în baie, semeni mai mult cu un copil. Stai în faţa oglinzii şi te strâmbi, şi îţi face plăcere. Dar dacă îţi dai seama că băieţelul tău se uită pe gaura cheii, imediat eşti cu totul altfel. Acum e în joc eul tău. De asta se tem atât de tare oamenii de ceilalţi. Când sunt singuri, nu-şi fac griji pentru eul lor.

Am auzit o frumoasă poveste zen.

Un maestru zen picta o ideogramă şi îl pusese pe disuii *cipolul* său *şef să stea lângă el pentru a-i spune când*

f° (

Ideograma avea să fie perfectă. Discipolul era îngri Da-\i jorat, pentru că nu-i văzuse niciodată pe maestru ace\ (

făcând ceva imperfect. Însă în ziua aceea lucrurile perfe mergeau *prost. Maestrului nu-i ieşea nimic; cu cât se* duies străduia mai mult, cu *atât ideograma era un dezastru.* Te *în Japonia şi în China, arta caligrafiei se practică* Oarw pe *hârtie de orez, o hârtie specială, foarte* sensibilă, estrs *foarte delicată. Nu trebuie să eziţi o clipă, altfel în* devii:

locul în care mâna a ezitat pătrunde mai multă cervorb *neală în hârtie, şi ideograma e compromisă. Un ochi* firea *avizat va spune imediat: „*Asta nu e *deloc o scriere* vorb *zen" pentru că scrierea zen trebuie să fie spontană,* soţii *să curgă; ea nu are ezitări, nu se împiedică.* pe ei

Maestrul tot încerca, începuse să transpire, iar de a:

discipolul clătina din *cap şi spunea: „Nu, nu e* perfoar *fectă". Şi, din cauza atâtor încercări, cerneala era pe* A

terminate, aşa că maestrul i-a spus discipolului: bine

„Du-te afară şi mai prepară nişte cerneală". În timp laşi ce *discipolul era afară şi prepara cerneala, maestrul* nu e reuşi să *picteze o ideogramă impecabilă, o operă de* se în *artă. Când discipolul se întoarse, rămase* înmărmucâni *rit, apoi spuse: „Maestre, asta e perfectă! Cum ai* Pier *făcut, ce s-a întâmplat?" Maestrul a râs şi a* răspuns: mul

„Mi-*am dat seama de un lucru – prezenţa ta, însăşi* C

Ideea că există aici cineva care să aprecieze sau că este *condamne, care să spună da sau nu mi-au tulburat* are liniştea *interioară. Acum n-am mai fost tulburat. Şi uite aşa am ajuns să ştiu că ceea ce încercam eu să fac perfect nu era perfect din cauza prezenţei tale".*

Dă-ţi silinţa să faci ceva perfect, şi nu va ieşi perfect.

Fă acel ceva în mod firesc, natural, şi va fi perfect. Natura e perfectă; efortul e imperfect. Aşa că ori de câte ori te străduieşti prea mult să faci ceva, îl strici.

Toată lumea vorbeşte frumos, fiecare e un orator, oamenii vorbesc toată viaţa. Dar ia un om, suie-l pe o estradă şi spune-i să vorbească unei mulţimi, şi dintr-odată devine tâmpit; uită dintr-odată tot, nu poate să scoată o vorbă. Sau, dacă reuşeşte să vorbească, vorbirea lui nu e firească, nu curge. Ce s-a întâmplat? Ştiai că omul ăsta vorbeşte foarte cursiv, foarte frumos cu prietenii, cu soţia, cu copiii. Ei sunt tot oameni, aceiaşi oameni, de ce pe estradă i s-a făcut frică? Pentru că a devenit conştient de sine. Acum e în joc eul lui, se străduieşte să se achite foarte bine de sarcina de a vorbi mulţimii.

Ascultă bine: ori de câte ori te străduieşti să te achiţi bine de ceva, cauţi hrană pentru eu. Când eşti natural şi laşi lucrurile să se întâmple, ele sunt perfecte, şi atunci nu e nicio problemă. Când eşti natural şi laşi lucrurile să se întâmple, Dumnezeu e în spatele tău. Când ţi-e teamă, când tremuri, când te străduieşti să dovedeşti ceva, l-ai pierdut pe Dumnezeu. În frica ta, ai uitat de el. Te uiţi mai mult la oameni şi uiţi de sursa ta.

Conştiinţa de sine devine o slăbiciune. Un om care este inconştient de sine este puternic, dar puterea lui nu are nimic de a face cu el, ea vine de dincolo.

Când eşti conştient de tine ai necazuri, manifeşti simptome că nu ştii cine eşti. Însuşi faptul că eşti conştient de tine dovedeşte că n-ai ajuns încă acasă.

Pe *lângă Mulla Nasruddin a trecut o fată drăguţă, iar ei s-a întors să se uite după ea.*

Soţia lui s-a bosumflat şi a spus: „De fiecare dată când vezi o fată drăguţă uiţi că eşti însurat”.

„Aici greşeşti”, spuse Mulla Nasruddin. „Nimic nu mă face mai conştient de acest lucru!”

Conştiinţa de sine arată că omul nu e deloc conştient

de sine. Nu ştie cine este. Dacă ar şti, n-ar căuta părerea altora. Nu şi-ar face griji în legătură cu ce spun alţii despre el – lucrul ăsta este lipsit de importanţă! De fapt, nimeni nu spune nimic despre nimeni. Ori de câte ori cineva spune ceva despre altcineva, vorbeşte despre el însuşi.

Mă aflam într-o zi în Jaipur şi a venit un om la mine şi mi-a spus: „Eşti divin!” Eu am răspuns: „Ai dreptate!” în timp ce stăteam de vorbă a mai venit un om, care era foarte pornit împotriva mea, şi mi-a spus: „Eşti aproape diabolic!” „Ai dreptate!”, am răspuns eu. Primul bărbat a cam intrat la idei. El a spus: „Cum adică? Şi mie, şi omului ăstuia ne-ai spus acelaşi lucru, dar nu se poate să avem amândoi dreptate”. La care i-am spus: „Nu numai doi, ci milioane e de oameni pot să aibă dreptate în privinţa mea, pentru

A că ce spun ei despre mine spun despre ei înşişi. Cum să

W mă cunoască pe mine, când nu s-au cunoscut încă nici

pe ei înşişi? Ce spun ei e interpretarea lor. Omul m-a întrebat: „Atunci, cine eşti? Dacă interpretarea mea este că eşti divin, iar interpretarea lui este că eşti diavol, cine eşti?” „Sunt eu însumi. N-am nicio interpretare despre mine. şi nici n-am nevoie. Sunt mulţumit că sunt eu însumi, indiferent ce înseamnă asta. Sunt fericit că sunt eu însumi”.

Nimeni nu poate să spună ceva despre tine. Tot ce spun oamenii e despre ei înşişi. Însă tu tremuri de frică, din cauză că te agăţi de un centru fals.

Acel centru fals depinde de alţii, aşa că întotdeauna te uiţi la ce spun oamenii despre tine.

Şi mereu îi urmezi pe alţii, mereu te străduieşti să îi mulţumeşti, încerci mereu să fii respectabil, te străduieşti mereu să-ţi împodobeşti eul. Lucrul ăsta este sinucigaş.

Decât să te deranjeze ce spun alţii, ar trebui să începi să cauţi în tine. Aflarea adevăratului sine nu e prea ieftină. Dar oamenii umblă mereu după lucruri ieftine.

Când durerea de spate a lui Mulla Nasruddin a devenit insuportabilă, acesta şi-a luat inima în dinţi şi s-a dus la un specialist să-i pună un diagnostic.

Ei bine, spuse doctorul, problema ta poate fi rezolvată printr-o operaţie, două săptămâni de stat în spital şi şase luni de stat la orizontală".

„Domnule doctor, dar eu nu-mi pot permite atâta cheltuială. E prea scump!", a spus Nasruddin.

„Atunci, pentru douăzeci şi cinci de dolari, pot să-ţi retuşez radiografia", a propus doctorul.

Asta facem noi – retuşăm radiografia şi ne gândim că minunea se va produce cumva. Când îţi împodobeşti eul, retuşezi radiografia. Asta n-o să-ţi fie de niciun folos, n-o să te ajute să te însănătoşeşti. Dar e mai ieftin. Nu e nevoie de operaţie, nu implică nicio cheltuială majoră. Dar care e rostul? Suferinţa rămâne.

Devii respectabil, dar suferinţa rămâne. Ajungi să fii foarte preţuit de societate, dar suferinţa ta rămâne. Eşti decorat cu medalii de aur, dar suferinţa ta rămâne. Aceste medalii de aur n-au să-ţi înlăture suferinţa; ele sunt ca retuşarea radiografiei. Şi pe măsură ce trece vremea devii tot mai slab şi mai slab, pentru că eul tău slăbeşte pe zi ce trece.

Corpul îţi este mai slab, mintea îţi este mai slabă, iar eul pe care l-ai creat din combinaţia minte-corp e mai slab. Frica e tot mai mare; stai pe un vulcan care poate să erupă în orice zi.

Nu mai ai linişte, nu te poţi relaxa, nu-ţi poţi permite un moment de tihnă.

Odată ce înţelegi acest lucru, toată energia se îndreaptă în altă direcţie. Trebuie să te cunoşti. Trebuie să nu-ţi faci griji pentru ce spun alţii despre tine.

Un prieten mi-a trimis o anecdotă foarte frumoasă.

Un tânăr care nu avea *prieteni şi pe care nu-i băga nimeni în seamă s-a dus la Miami, la o convenţie a vânzătorilor, şi acolo a văzut că ceilalţi se distrau, râdeau, vorbeau între ei, dar lui nu-i dădeau nicio atenţie.*

Într-o seară era foarte deprimat şi a intrat în vorbă cu alt vânzător, căruia i-a spus despre problema lui. „Oh, ştiu cum se poate îndrepta asta!”, exclamă celălalt. „Fă rost de o cămilă şi plimbă-te călare pe ea pe străzi, iar cât ai clipi din ochi toată lumea te va băga în seamă şi vei avea câţi prieteni vei vrea”.

Întâmplarea a făcut ca un circ să-şi lichideze afacerea şi să vândă o cămilă. Tânărul a cumpărat-o şi a început să se plimbe călare pe stradă în sus şi în jos şi, bineînţeles, toată lumea l-a băgat în seamă. Tânărul se simţea în al nouălea cer.

Dar, după o săptămână, cămila a dispărut. Distrus, tânărul a dat imediat telefon la un ziar local pentru un anunţ privitor la cămila pierdută. „Era mascul sau femelă?”, întrebă cel de la ziar. „Mascul sau femelă? De unde să ştiu eu?”, se răsti tânărul. Apoi se gândi şi spuse: „Oh, da, fireşte, era mascul”. „De unde ştiţi?”

„Păi, de fiecare dată când mă plimbam călare pe stradă oamenii strigau: «Uite la acel schmuck de pe cămilă!»”.

Schmuck e un cuvânt din limba idiş, un cuvânt foarte frumos. El are două înţelesuri, şi înţelesuri foarte relevante. Un înţeles este „idiot”, iar celălalt înţeles, la prima vedere foarte forţat, înseamnă organul genital masculin. Dar, într-un fel, ambele înţelesuri sunt foarte înrudite, idioţii trăiesc numai ca fiinţe sexuale, ei nu cunosc altă viaţă. Aşa că schmuck e frumos. Dacă un om cunoaşte numai sexul ca viaţă, e tâmpit, e idiot. Aşadar, oamenii spuneau „uite la idiotul ăla de pe cămilă”, dar tânărul credea că ei vorbeau despre; organul genital al

cămilei, nu despre el.

Eul este foarte înşelător. El aude ce vrea să audă. Interpretează cum vrea el să interpreteze, nu vede niciodată realitatea.

Nu lasă realitatea să ţi se dezvăluie. Eul e ca o perdea care modifică tot ce trece prin ea, filtrează.

Oamenii continuă să tră – iască într-o lume mintală care e propria lor creaţie. Eul este centrul acestei lumi, al acestei lumi false – numeşte-o „iluzie", *maya* –, iar în jurul lui creează o lume care nu e a altcuiva. Numai ei trăiesc în acea lume.

Când abandonezi eul, abandonezi o întreagă lume pe care ai creat-o în jurul lui. Atunci, pentru prima dată, eşti în stare să vezi lucrurile aşa cum sunt, nu cum ai vrea să fie. Iar când eşti în stare să cunoşti realităţile vieţii, eşti capabil să cunoşti adevărul.

Voi spune acum o poveste zen.

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri, era extrem de puternic şi foarte iscusit în luptele corp la corp. În particular îşi învingea chiar profesorul, dar în public era învins până şi de tinerii lui elevi. Cum nu ştia ce să facă, s-a dus la un maestru zen dintr-un templu de la malul mării şi i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării", i-a spus maestrul. „Imaginează-ţi că eşti acele valuri, uită că eşti luptător şi fii acele valuri uriaşe care mătură totul în cale".

O-Nami a rămas în templu. A încercat să se gândească numai la valuri, dar îi veneau în minte multe lucruri. Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri. Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte. Măturară în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha şi chiar şi statuia din bronz a lui Buddha. În zori, templul era devastat de apă, iar O-Nami şedea acolo, cu un surâs pe faţă.

În acea zi s-a dus la concursul de lupte şi le-a câştigat pe toate, iar de atunci nimeni din Japonia nu l-a mai învins.

Aceasta este o poveste despre conştiinţa de sine şi cum se poate scăpa de ea. Vom încerca să intrăm în ea pas cu pas.

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri, era extrem de puternic...

Fiecare om este extrem de puternic. Tu nu-ţi cunoşti puterea, dar asta e altă problemă.

Fiecare om este extrem de puternic, trebuie să fie, pentru că fiecare om îşi are rădăcinile în Dumnezeu, fiecare om îşi are rădăcinile în acest univers. Oricât de neînsemnat ai părea, nu eşti, pentru că prin însăşi natura lucrurilor nu poţi să fii neînsemnat, nu poţi să fii mic.

Acum fizicienii spun că într-un atom mic este închisă multă energie. Hiroshima şi Nagasaki au fost distruse de energia atomică. Iar atomul este atât de mic, nimeni nu l-a văzut încă! Este doar o deducţie, nimeni n-a văzut atomul, cu toate instrumentele sofisticate pe care le are ştiinţa în ziua de azi.

Dacă atomul, care e atât de mic, poate să conţină atâta energie, despre om ce să mai spunem? Ce să spunem despre această mică flacără a conştiinţei din om? Dacă într-o zi această flacără mică ar răbufni, e de aşteptat ca ea să devină o sursă infinită de energie şi lumină. Lucrul ăsta li s-a întâmplat lui Buddha şi lui Iisus.

*

Fiecare om este extrem de puternic, pentru că fiecare om este divin. Fiecare om e pur”.

ternic, pentru că fiecare om e înrădăcinat în Dumnezeu, în însăşi originea existenţei. Ţine minte asta.

Mintea umană are tendinţa să uite acest lucru. Când îl uiţi, devii slab. Când devii slab, începi să cauţi moduri artificiale de a fi puternic. Asta fac milioane de oameni.

Căutând să aibă bani, ce caută, de fapt? Caută putere, caută forţă. Umblând după prestigiu, după autoritate politică, ce vor de fapt? Vor putere, forţă – iar forţa e disponibilă tot timpul, chiar după colţ. Oamenii caută unde nu trebuie.

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri…

Noi suntem toţi valuri mari în ocean. Poate că noi l-am uitat, dar oceanul nu ne-a uitat. Poate că noi am uitat într-atât, încât nici nu mai ştim ce e un ocean, şi totuşi suntem în ocean. Chiar dacă un val uită de ocean, el tot în ocean este, pentru că valul nu poate exista fără ocean. Oceanul poate să existe fără val, dar valul nu poate să existe fără ocean. Valul nu e decât o unduire a oceanului; el e un proces, nu o entitate. Este chiar oceanul bucurându-se de sine, oceanul cercetând oceanul, în joacă. El are o energie fantastică – ce să facă cu ea?

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri, era extrem de puternic… Dar această forţă este posibilă numai atunci când valul ştie că e un val dintr-un ocean mare, infinit. Dacă valul uită acest lucru, atunci e foarte slab. Iar „puterea” noastră de a uita este fantastică. Memoria noastră este foarte micuţă, extrem de uitucă. Uităm întruna. Uităm foarte uşor ceea ce este evident. Uităm foarte uşor ceea ce este foarte aproape. Uităm foarte uşor ceea ce e mereu disponibil.

Ţii minte că respiri? îţi aminteşti de respiraţie doar atunci când ai o problemă – o răceală, ceva. De asta oamenii îşi aduc aminte de Dumnezeu numai atunci când au necazuri; altfel, cine îşi aduce aminte? Şi Dumnezeu e mai aproape decât respiraţia, e mai aproape decât eşti tu de tine însuţi. Însă uiţi.

Ai observat un lucru? Dacă n-ai ceva, îţi aduci aminte de acel ceva. Când îl ai, uiţi de el, îl consideri de la sine

*

greu să-l ţii minte. Oamenii îl ţin minte pe Dumnezeu

&ni numai foarte rar. Este foarte greu să ţii minte ceva de care n-ai fost despărţit niciodată, care este cu tine, în *acei* tine, în jurul tău.

Peştele din ocean uită de ocean. Dacă e aruncat pe Pr0

ţărm, în nisipul fierbinte, atunci peştele îşi aduce aminte băti de ocean. Dar din Dumnezeu n-ai cum să fii aruncat, el afla nu are ţărm – Dumnezeu e un ocean neţărmurit. Iar tu la un eşti ca un peşte, ca un val. Tu eşti exact ca Dumnezeu; Mai natura ta şi natura lui Dumnezeu sunt la fel. asci

Ăsta e înţelesul simbolic al alegerii numelui din /

această poveste. rii îi

Era foarte iscusit în luptele corp la corp. În particular vita *îşi învingea chiar profesorul… dar* în particular, pentru că atui se vede treaba că în particular putea să-şi uite şinele. de t

Ţine minte această sutra. Când îţi ţii minte şinele, uiţi pre; de Dumnezeu; când uiţi de sinele tău, îţi aminteşti de Dumasci nezeu – şi nu poţi să îţi aminteşti în acelaşi timp şi de sine, nu-şi de Dumnezeu. Când valul se gândeşte la el ca la un val, *q* uită că e în ocean. Când valul se gândeşte la sine ca fiind culc oceanul, nu poate să-şi aducă aminte că e un val. O sin Dev gură ipostază este posibilă. Fie se consideră un val, fie se tret consideră oceanul. poţi *în particular îşi învingea chiar profesorul, dar în public [nvă*

era învins până şi de tinerii lui elevi. tor

Trebuie că în particular uita de tot de sinele său, de eu. nun

Atunci era extraordinar de puternic. În public devenea cg

prea conştient de sine. Atunci era slab. Conştiinţa de sine ai O

e slăbiciune. Uitarea de sine e tărie. Uşa

Cum nu ştia ce să facă, s-a dus la un maestru zen

dintr-un templu de la malul mării şi i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării”, a spus maestrul.

Maestru este cel care poate întocmi scheme, poate găsi procedee pentru toţi. Un maestru nu are procedee fixe, bătute în cuie. Aşadar, maestrul s-a uitat la acest om, a aflat că îl cheamă O-Nami – Marile Valuri – şi, pornind de la numele lui, a creat procedeul şi a spus: „Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării”.

Ascultarea este unul dintre secretele de bază ale intrării în templul lui Dumnezeu. Ascultarea înseamnă pasivitate. Ascultarea înseamnă să uiţi de tot de tine – numai atunci poţi să asculţi. Când asculţi atent pe cineva, uiţi de tine. Dacă nu poţi să uiţi de tine, nu asculţi. Dacă eşti prea conştient de tine, te prefaci doar că asculţi – nu asculţi. Poate dai din cap; poate spui când şi când da şi nu – dar nu asculţi.

Când asculţi, devii doar un culoar – un uter pasiv, receptiv.

Devii feminin. Ca să ajungi, trebuie să devii feminin. Nu poţi ajunge la Dumnezeu ca un invadator agresiv, ca un cuceritor. Poţi să ajungi la Dumnezeu numai… sau e mai bine să spun că Dumnezeu poate să ajungă la tine când eşti receptiv, ai o receptivitate feminină. Când devii yin, receptivitate, uşa se deschide. Şi aştepţi.

Cum nu ştia ce să facă, s-a dus la un maestru zen dintr-un templu de la malul mării şi i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest *templu şi ascultă valurile mării”, a spus maestrul.*

Maestru este cel care poate întocmi scheme, poate găsi procedee pentru toţi. Un maestru nu are procedee fixe, bătute în cuie. Aşadar, maestrul s-a uitat la acest om, a aflat că îl cheamă O-Nami – Marile Valuri – şi, pornind de la numele lui, a creat procedeul şi a spus: „Te cheamă

Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării”.

Ascultarea este unul dintre secretele de bază ale intrării în templul lui Dumnezeu. Ascultarea înseamnă pasivitate. Ascultarea înseamnă să uiţi de tot de tine – numai atunci poţi să asculţi. Când asculţi atent pe cineva, uiţi de tine. Dacă nu poţi să uiţi de tine, nu asculţi. Dacă eşti prea conştient de tine, te prefaci doar că asculţi – nu asculţi. Poate dai din cap; poate spui când şi când da şi nu – dar nu asculţi.

Când asculţi, devii doar un culoar – un uter pasiv, receptiv.

Devii feminin. Ca să ajungi, trebuie să devii feminin. Nu poţi ajunge la Dumnezeu ca un invadator agresiv, ca un cuceritor. Poţi să ajungi la Dumnezeu numai… sau e mai bine să spun că Dumnezeu poate să ajungă la tine când eşti receptiv, ai o receptivitate feminină. Când devii yin, receptivitate, uşa se deschide. Şi aştepţi.

Ascultarea este arta de a deveni pasiv. Buddha a pus mare accent pe ascultare. La fel şi Mahāvīra şi Krishnamurti. Urechile sunt simbolice. Ele nu sunt decât nişte culoare, nişte găuri – nimic altceva. Urechile sunt mai feminine decât ochii; ochii sunt mai masculini. Urechile sunt partea yin; ochii sunt partea yang. Când te uiţi la cineva eşti agresiv. Când asculţi pe cineva eşti receptiv. De asta uitatul prea lung la cineva devine vulgar, nepoliticos, nemanierat. Există o anumită limită; psihologii spun trei secunde. Dacă te uiţi trei secunde la o persoană, e în regulă; se poate tolera. Dacă te uiţi mai mult de atât, atunci deja nu te uiţi, te holbezi, ofensezi persoana, îi încâlci intimitatea.

Dar ascultarea nu are limită, pentru că urechile nu încalcă nimic, ele rămân la locul lor. Ochii au nevoie de odihnă, urechile nu. Noaptea ochii se odihnesc, urechile n-au nevoie să se odihnească. Ele stau deschise douăzeci şi

patru de ore pe zi, lună de lună, an de an. Ochii nu pot să rămână deschişi nici măcar câteva minute, ei clipesc continuu, obosesc. Agresivitatea oboseşte, pentru că agresivitatea îţi scoate energia din tine, aşa că ochii trebuie să clipească întruna, să se odihnească. Urechile sunt mereu odihnite.

De asta multe religii au folosit muzica pentru a însoţi rugăciunea; muzica face urechile mai sensibile, le face să vibreze mai mult. Trebuie să fii mai mult urechi şi mai puţin ochi, asta apropo de expresia „A fi numai ochi şi urechi".

„Fii doar urechi", a spus maestrul. „Ascultă, doar. N-ai altceva de făcut – nu trebuie decât să asculţi, fără să ştii de ce, fără să ai vreo idee despre ce se întâmplă. Tu doar ascultă, fără să interpretezi, fără să te implici în vreo activitate, fără să depui vreun efort". Iar apoi *„Imaginează-ţi că eşti acele valuri".*

„Mai întâi ascultă, intră în armonie cu valurile, iar când simţi că eşti total liniştit şi receptiv, imaginează-ţi că eşti acele valuri. Acesta este al doilea pas. Primul pas e să nu fii agresiv, să devii receptiv. Iar când ai devenit receptiv, topeşte-te în acele valuri, imaginează-ţi că eşti acele valuri".

Maestrul i-a oferit un procedeu prin care să uite de sinele său, de eul său. Primul pas e receptivitatea – pentru că eul nu poate să existe în receptivitate, el există numai în conflict. Iar atunci când eşti receptiv, capacitatea ta de a-ţi imagina devine dintr-odată extraordinar de puternică.

Oamenii receptivi, oamenii sensibili sunt oameni cu imaginaţie. Cei care pot să vadă verdeaţa copacilor fără nicio agresiune din partea lor, nici chiar o agresiune subtilă, cei care sorb pur şi simplu verdeaţa copacilor, care o absorb ca un burete devin foarte creatori, imaginaţia lor ia proporţii uriaşe. Aceştia sunt poeţii, pictorii, muzicienii. Ei absorb universul într-o receptivitate profundă, iar apoi

toarnă în imaginaţia lor tot ce au absorbit.

Imaginaţia este singura capacitate pe care o ai, care se apropie cel mai mult de Dumnezeu. Dumnezeu trebuie să aibă o imaginaţie grozava, nu-i aşa? Uită-te la lumea lui. Atâtea flori, atâţia fluturi, atâţia copaci, atâtea râuri şi atâţia oameni! Ce imaginaţie îţi trebuie ca să faci toate astea şi multe altele! Atâtea stele şi atâtea lumi, lumi dincolo de lumi, fără sfârşit... Dumnezeu trebuie să fie un mare visător. În Orient, hinduşii spun că lumea e visul lui Dumnezeu, imaginaţia lui. Lumea e magia lui, imaginaţia lui. El o visează, iar noi facem parte din visul lui.

Când maestrul i-a spus lui O-Nami „Apoi imaginează-ţi că eşti acele valuri", îi spunea, de fapt: „Apoi fii creator. Mai întâi fii receptiv, iar apoi fii creator. Şi odată ce ţi-ai abandonat eul, devii atât de flexibil, încât tot ce îţi imaginezi se va întâmpla. Atunci imaginaţia ta va deveni realitatea ta". *„Uită că eşti luptător şi fii acele valuri uriaşe care mătură totul în cale". O-Nami a rămas în templu. A încercat să se gândească numai la valuri... Fir*eşte, la început i-a fost greu, în minte îi veneau multe lucruri. E normal, dar a rămas. Trebuie să fi fost un om foarte răbdător.

Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri

Apoi a venit un moment... Dacă insişti, dacă perseverezi, vine un moment când lucrul pe care îl doreşti de multe vieţi se întâmplă, dar pentru asta e nevoie de răbdare.

Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri. Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte.

Ei bine, valurile astea care se rostogolesc tot mai înalte nu sunt valurile adevărate ale mării. Acum nu mai există nicio distincţie între valurile imaginaţiei lui şi valurile adevărate. Această distincţie s-a şters. Acum el nu mai ştie ce e; nu mai ştie ce e vis şi ce e adevărat. A

redevenit copil. Nulitate. Dimineaţa copilul plânge după jucăria pe care a visat-o şi o vrea înapoi şi întreabă: „Unde e jucăria mea?” Poţi să-i spui tu cât vrei că a fost doar un vis – el o ţine pe-a lui, îşi vrea jucăria şi nu te înţelegi cu el. El nu face nicio deosebire între vis şi starea de veghe. El cunoaşte realitatea ca fiind unică.

Când ajungi să fii foarte receptiv, redevii copil. Şi-acum, valurile astea:

Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte.

Măturau în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha, şi chiar şi statuia din bronz a lui Buddha.

Foarte frumos! Unui budist îi este foarte greu să şi-l imagineze pe Buddha măturat din cale. Dacă ar fi fost prea ataşat de religia sa, acesta ar fi punctul în care s-ar fi despărţit complet de imaginaţia lui. Ar fi spus: „Ajunge! Buddha măturat din cale! Ce-i în capul meu? Nu, nu mai sunt un val”. S-ar fi oprit la picioarele lui Buddha, le-ar fi atins, dar nu mai mult de atât. Însă ia aminte: într-o zi, chiar şi picioarele alea care te-au ajutat enorm pe drum trebuie să plece. Şi toţi buddha trebuie măturaţi din cale, pentru că uşa poate să devină un obstacol dacă te agăţi de ea.

Tot mai mari – *ele măturau în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha, şi chiar şi statuia din bronz a lui Buddha. În zori, templul era devastat de apă...*

Asta nu s-a întâmplat cu adevărat – i s-a întâmplat lui O-Nami. Dacă ai fi fost în templu la acea vreme, n-ai fi văzut niciun strop de apă – asta i s-a întâmplat numai lui O-Nami. S-a întâmplat într-o cu totul altă dimensiune a fiinţei lui. Această dimensiune este dimensiunea poeziei, a imaginaţiei, a visului – dimensiunea intuitivă, feminină, copilăroasă, inocentă. El deschisese uşa capacităţii sale imaginative. Ascultând valurile, devenind receptiv, a devenit imaginativ. Imaginaţia lui a înflorit ca un lotus cu o

mie şi una de petale.

În zori, templul era devastat de apă, iar O-Nami şedea acolo cu un surâs pe faţă.

Devenise un buddha! Acelaşi surâs care a apărut într-o zi pe faţa lui Buddha în timp ce şedea sub copacul bodhi trebuie să fi apărut şi pe faţa lui O-Nami. Dintr-odată, el nu mai era – iar acela era zâmbetul întoarcerii acasă. Zâmbetul că a ajuns, zâmbetul că acum nu mai are unde să se ducă. Zâmbetul că a ajuns la sursă, zâmbetul că a murit şi a înviat.

O-Nami şedea acolo cu un surâs pe faţă.

În acea zi s-a dus la concursul de lupte şi le-a câştigat pe toate, şi de atunci nimeni din Japonia nu l-a mai învins.

Pentru că acum asta nu este energia lui. El nu mai e O-Nami, nu mai sunt valurile, acum e oceanul. Cum poţi să înfrângi oceanul? Poţi să înfrângi numai valurile.

Odată ce ai abandonat eul, ai abandonat înfrângerea, eşecul, frustrarea. Atât timp cât porţi eul cu tine, eşti condamnat la eşec. Poartă mai departe eul şi vei rămâne slab. Leapădă eul, şi o forţă infinită începe să curgă prin tine. Lepădând eul, devii ca un râu, începi să curgi, devii viu. Viaţa este a întregului. Dacă încerci să trăieşti pe cont propriu, eşti pur şi simplu prost. E ca şi cum o frunză ar încerca să trăiască pe cont propriu, şi nu numai asta, ci şi să se lupte cu copacul, să se lupte cu alte frunze, cu rădăcinile, să îi considere pe toţi duşmanii ei. Noi suntem exact ca frunzele unui copac, un copac mare – numeşte-l Dumnezeu sau întreg, dar noi suntem frunzuliţe în copacul infinit al vieţii. Nu e nevoie de luptă. Singurul mod de a ajunge acasă este să capitulezi.

Perfecţionismul

Am auzit o poveste frumoasă.

Era odată un mare sculptor, un artist desăvârşit. Arta lui era atât de formidabilă, încât atunci când făcea statuia

unui om era greu de spus care e omul şi care e statuia. Statuia semăna perfect cu omul, era la fel de vie. Un astrolog i-a spus că i se apropie moartea, că o să moară curând. Bineînţeles că sculptorului i s-a făcut foarte frică şi, aşa cum vrea fiecare om să evite moartea, a vrut şi el s-o evite. S-a gândit, a meditat şi a găsit o soluţie. A făcut nişte statui reprezentându-l pe el însuşi, unsprezece la număr, iar când îngerul Morţii a bătut la uşă şi a intrat, el stătea ascuns *printre statui, ţinându-şi răsuflarea.*

Îngerului Morţii nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Niciodată nu i se mai întâmplase aşa ceva – doisprezece oameni absolut identici! Se ştie că Dumnezeu nu creează niciodată două persoane la fel; el creează numai unicate. Nu e adeptul rutinei, nu e ca o linie de asamblare. El e categoric împotriva copiilor la indigo, el creează numai originale. Ce se întâmplase? Douăsprezece persoane absolut identice? Şi el pe care s-o ia? Trebuia să ia numai una. Îngerul Morţii nu *se putea hotărî. Nedumerit, frământat, nervos, s-a întors la Dumnezeu şi l-a întrebat: „Ce-ai făcut? Există douăsprezece persoane exact la fel, iar eu trebuie să aduc numai una. Cum să aleg?”*

Dumnezeu a râs. L-a chemat aproape pe îngerul Morţii şi i-a şoptit formula la ureche, secretul prin care să descopere persoana adevărată. I-a dat un cod secret şi i-a spus: „Du-te şi rosteşte asta în camera aceea în care acel sculptor stă ascuns printre statuile lui”.

Îngerul Morţii a întrebat: „O să meargă?”

Dumnezeu i-a răspuns: „Fii fără grijă. Fă cum ţi-am spus”.

Îngerul *Morţii a plecat foarte îndoit că formula o să aibă efect, dar nu putea să nu se supună poruncii lui Dumnezeu. A intrat în cameră, s-a uitat în jur şi, fără să se adreseze cuiva anume, a spus: „Domnule, totul e perfect, în afară de un lucru. Te-ai descurcat foarte bine, dar ai scăpat din vedere un aspect. Există o greşeală”.*

Sculptorul a uitat *de tot că se ascundea. A sărit, întrebând: „Ce greşeală?” îngerul Morţii a râs şi a spus: „Te-am prins! Asta e singura greşeală: nu poţi să uiţi de tine. Haide, urmează-mă!”*

În mod obişnuit, artistul este cea mai egoistă persoană din lume. Însă nu e un adevărat artist. El se foloseşte de artă pentru a-şi satisface eul. Artiştii sunt foarte egoişti, se laudă întruna, se luptă constant între ei. Fiecare crede că el e primul şi ultimul. Dar asta nu este artă adevărată.

Adevăratul artist dispare cu desăvârşire. Ceilalţi sunt doar tehnicieni. Eu nu-i numesc artişti, ci tehnicieni. Nu-i numesc creatori, îi numesc compozitori. Da, să compui un poem e una, iar să creezi un poem e cu totul alta. Ca să compui poezie trebuie să cunoşti limba, gramatica, regulile poeziei. E un joc al cuvintelor. Iar dacă ştii jocul, poţi să compui poezie.

*

Nu va fi ea prea poetică, dar va avea aspect de poezie. Din punct de vedere tehnic ar putea fi perfectă, dar în ea e cuprins numai trupul, sufletul lipseşte.

Sufletul e prezent numai atunci când artistul dispare în arta lui, se contopeşte cu arta lui, nu mai e separat de ea. Când pictorul pictează cu o aşa abandonare încât nu mai există, încât se simte vinovat să-şi semneze tabloul pentru că ştie că nu el l-a făcut, că o forţă necunoscută l-a posedat şi a creat prin intermediul lui tabloul, abia atunci se poate numi cu adevărat artist. Aşa s-a întâmplat cu toţi marii artişti de-a lungul secolelor – s-au simţit posedaţi. Cu cât e mai mare artistul, cu atât mai clar este sentimentul.

Cei cu adevărat mari – un Mozart, un Beethoven, un Kālidāsa, un Rabindranath Tagore – au ştiut că nu sunt decât un bambus găurit prin care cânta existenţa. Ei erau flautul, dar cântecul nu era al lor. Acesta curgea prin ei, dar venea dintr-o sursă necunoscută. Ei nu-l împiedicau –

asta era tot ce făceau –, însă nu ei îl creau.

Acesta e paradoxul. Adevăratul creator ştie că el nu a creat nimic, că existenţa a lucrat prin el. L-a posedat, i-a posedat mâinile, fiinţa şi a creat ceva prin intermediul lui. El a fost instrumentul. Asta e adevărata artă – când artistul dispare, când nu se mai pune deloc problema eului. Şi atunci arta devine religiozitate. Atunci artistul e un mistic – nu numai corect din punct de vedere tehnic, ci şi autentic din punct de vedere existenţial.

Cu cât e mai puţin artistul în munca lui, cu atât mai desăvârşită e. Când artistul e total absent, creaţia e perfectă. Cu cât artistul e mai prezent, cu atât mai lipsit de perfecţiune va fi produsul. Dacă artistul e prea prezent, produsul va fi ameţitor, va fi nevrotic. Va fi doar eu, ce altceva ar putea fi?

Eul este nevroză. Şi mai e ţinut minte un lucru: eul vrea întotdeauna să fie perfect. Eul este perfecţionist. Eul vrea mereu să fie mai mare şi mai tare decât alţii, de aceea este perfecţionist. Dar perfecţiunea nu e niciodată posibilă prin mijlocirea eului, prin urmare efortul este absurd, inutil. Perfecţiunea este posibilă numai în absenţa eului, dar atunci nimeni nu se gândeşte deloc la perfecţiune.

Adevăratul artist nu se gândeşte la perfecţiune. El habar n-are de perfecţiune, se lasă în voia capitulării, şi ce-o fi o fi. Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă la totalitate, dar nu la perfecţiune. El vrea să fie total în opera lui, dar atât. Când dansează, Adevăratul vrea să dispară în dans. Nu vrea artist se gândeşte să fie acolo, căci prezenţa dancu siguranţă la satorului ar fi o perturbare a totalitate, iar fru. dansului. Graţia, curgerea ar fi museţea e că aceia perturbate, obstrucţionate. care se dăruiesc când dansatorul este absent în total sunt perfecţi.

dans, pietrele au dispărut, şi I 1

curgerea este foarte lină, foarte liniştită.

Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă la

totalitate, iar frumuseţea e că aceia care se dăruiesc total sunt perfecţi. Cei care se gândesc la perfecţiune nu sunt niciodată perfecţi. Dimpotrivă, cu cât se gândesc mai mult la perfecţiune, cu atât devin mai nevropaţi. Au idealuri, compară mereu şi întotdeauna dau greş!

Când ai un ideal, te consideri perfect numai dacă acest ideal este împlinit, şi asta te împiedică să te dăruieşti total acţiunii tale. Dacă, de exemplu, îţi impui să fii un dansator precum Nijiński, cum poţi să te dăruieşti total dansului? Eşti veşnic atent la tine, cauţi să te perfecţionezi, ţi-e frică să nu faci vreo greşeală… eşti împărţit. O parte din tine dansează, iar o alta stă deoparte, judecă, critică. Eşti divizat.

Nijiński era perfect pentru că se dăruia total. Când dansa el, salturile pe care le făcea erau incredibile chiar şi pentru oamenii de ştiinţă. Salturile lui infirmau legea gravităţii! Iar când revenea pe podea, o făcea cu o încetineală de fulg, care şi ea infirma legea gravităţii. Era mereu

— Eul întrebat cum de reuşea asta. Cu cât îl întrebau oamenii t; mai mult, cu atât mai conştient devenea el de ceea ce făcea. Şi cu cât devenea el mai conştient, cu atât acea eul-l

dăruire totală se pierdea, până când, într-o zi, n-a mai fi al.

existat deloc. În clipa în care el a devenit pe deplin conta

ştient de dansul lui, dăruirea totală a dispărut, perfecţiuun.

nea a dispărut. Perfecţiunea exista numai atunci când Mergi

Nijiński se pierdea total în dansul lui. În acea pierdere PIC

totală, în acea relaxare totală, el funcţiona într-o cu

totul pămai altă lume, după legi total diferite. dune.

Una dintre legi, pe care mai devreme sau mai târziu ştimomeinţa o va descoperi, eu o numesc legea graţiei. Ea nu e acum eu SPL

cunoscută, dar nici legea gravitaţiei nu era cunoscută Peri a

acum trei sute de ani. Ea funcţiona dinainte de a fi cunoscrinci cută; nu e nevoie ca o lege să fie cunoscută pentru ca ea iâor-N

să funcţioneze. Legea gravitaţiei a funcţionat dintotdeaopus.

una; ea nu a apărut din senin când Newton a văzut mărul pol, P

căzând din pom. Merele cădeau şi înainte de Newton! comp!

Nu mai întâi Newton a descoperit legea, iar apoi merele şti au început să cadă. Legea exista, Newton a descoperit-o.tează.

Tot aşa, mai există o lege – legea graţiei, care înalţă. nume

Legea gravitaţiei trage lucrurile în jos; legea graţiei le peri.

Înalţă, le ridică. Într-o anumită stare de abandon, într-o „graţi anumită stare de beţie – îmbătare nu cu vin, ci cu divin –, într-o anumită stare de capitulare totală, de totală lipsă de eu, această lege începe să funcţioneze. Te înalţi. Devii Antele imponderabil. „Mini

Asta s-a întâmplat în cazul lui Nijiński. Condiţia ca Minţi această lege să funcţioneze este să te dăruieşti total, să che. b nu mai exişti ca eu. * 1

tea în

Eul e ca o piatră atârnată de gâtul tău, te trage în jos. În lipsa eului, devii imponderabil. Şi n-ai simţit uneori asta în viaţa ta? Există momente când simţi un fel de imponderabilitate.

Mergi de parcă pluteşti, de parcă picioarele tale n-ar atinge pământul. Există momente de bucurie, momente de rugăciune, momente de meditaţie, momente de sărbătoare, momente de iubire, când eşti imponderabil, te înalţi. Şi eu spun că, mai devreme sau mai târziu, ştiinţa va descoperi această lege, pentru că ştiinţa crede într-un anumit principiu: principiul polilor opuşi, al existenţei contrariilor. Nicio lege nu poate fi singură, ea trebuie să aibă un opus. Electricitatea nu poate funcţiona doar cu un singur pol, pozitiv sau negativ; e nevoie de ambii poli, care se completează unul pe celălalt.

Ştiinţa ştie că fiecare lege are un opus care o completează. Şi gravitaţia trebuie să aibă o lege opusă, iar eu o numesc legea graţiei. Poate că, atunci când o vor descoperi, oamenii de ştiinţă o vor numi altfel, dar mie legea „graţiei" mi se pare numele perfect.

Intelectul

„Mintea contemporană" este o contradicţie în termeni. Mintea nu e niciodată contemporană, ea e mereu veche. Mintea e trecut – trecut şi trecut şi nimic altceva. Mintea înseamnă memorie, aşadar nu are cum să existe minte contemporană. Să fii contemporan înseamnă să fii fără minte (nu în sensul de prost).

Dacă eşti aici şi acum, eşti contemporan. Dar atunci, vezi tu, mintea dispare; nu ai gânduri, nu ai dorinţe; te-ai deconectat de la trecut şi te-ai deconectat de la viitor.

Mintea nu e niciodată originală, n-are cum să fie. Non-mintea e originală, proaspătă, tânără; mintea e mereu bătrână, veştejită, stătută.

Însă sintagma „minte contemporană" se foloseşte, dar într-un sens total diferit. În acel sens, cuvintele sunt pline de înţeles. Mintea secolului al XIX-lea era altfel de minte; întrebările care se puneau atunci nu se mai pun acum. Întrebările care în secolul al XVIII-lea erau foarte importante acum sunt întrebări prosteşti. În Evul Mediu,

una dintre cele mai importante întrebări teologice era: „Câţi îngeri pot dansa pe vârful unui ac?” Mai poţi găsi acum o persoană atât de proastă încât să considere că întrebarea asta e importantă? Şi întrebarea asta era dezbătută de cei mai mari teologi, nu de fitecine; profesori mari au scris tratate pe tema asta, au ţinut conferinţe. „Câţi îngeri...?” Păi, cui îi pasă? Este total lipsit de relevanţă.

Pe vremea lui Buddha, o mare întrebare era „Cine a creat lumea?”. Întrebarea a persistat de-a lungul secolelor, dar acum tot mai puţini oameni îşi bat capul cu cine a creat lumea. Da, mai există şi oameni de modă veche, dar mie mi s-au pus foarte rar astfel de întrebări. Însă Buddha se confrunta zilnic cu întrebarea „Cine a creat lumea?” Nu exista zi să nu i-o pună cineva. Iar Buddha era nevoit să repete întruna că lumea a existat dintotdeauna, că nu a creat-o nimeni; dar oamenii nu erau mulţumiţi. Acum nimănui nu-i pasă cine a creat lumea. În acest sens, pe măsură ce timpul trece, mintea se schimbă. În acest sens, mintea contemporană e o realitate.

Soţul îi spune soţiei: „Am zis că n-o să ieşim diseară în oraş, şi lucrul ăsta este pe jumătate hotărât”. Ei bine, *asta* e minte contemporană. În trecut, niciun bărbat nu i-ar fi spus asta nevestei lui. Întotdeauna lucrul era hotărât; el avea ultimul cuvânt.

Două englezoaice din înalta societate s-au întâlnit întâmplător în Londra, în timp ce erau la cumpărături. Una a remarcat că cealaltă era gravidă şi a spus: „Vai, dragă, ce surpriză! Se vede treaba că de când nu ne-am mai văzut te-ai măritat!”

A doua răspunse: „Da. E un om minunat. E ofiţer în armata nepaleză”. Prima fu oripilată: „Un nepalez!

Ăia nu sunt toţi negri, dragă?” „Oh, nu”, răspunse a doua. „Numai soldaţii de rând”.

„Cât de contemporan!”, exclamă prima.

În acest sens, există o minte contemporană. Altfel, nu. Moda vine şi pleacă; dacă te gândeşti la modă, există schimbări. Dar, în esenţă, mintea e veche. Mintea ca atare e veche, e bătrână, nu există minte modernă. Chiar şi cele mai moderne minţi aparţin trecutului.

Un om cu adevărat viu este un om care trăieşte aici şi acum. El nu trăieşte din trecut, nu trăieşte pentru viitor; el trăieşte doar în clipa prezentă, pentru clipa prezentă.

Clipa e totul. El e spontan; acea spontaneitate este parfumul non-minţii. Mintea se repetă, se învârte întotdeauna în cerc.

Mintea e un mecanism: o alimentezi cu cunoştinţe, şi ea repetă întruna aceleaşi cunoştinţe. Rumegă iar şi iar aceleaşi cunoştinţe. Non-mintea este claritate, puritate, inocenţă.

Non-mintea este adevăratul mod de a trăi, adevăratul mod de a cunoaşte, adevăratul mod de a fi.

Intelectul este ceva fals. El e un înlocuitor al inteligenţei. Inteligenţa este un fenomen total diferit – ea e autentică.

Inteligenţa presupune un curaj fantastic, inteligenţa presupune o viaţă aventuroasă. Inteligenţa presupune să te avânţi mereu în necunoscut, pe mări netrecute pe hartă.

Atunci inteligenţa se dezvoltă, se ascute. Ea se dezvoltă numai atunci când, în fiecare clipă, te confrunţi cu necunoscutul. Oamenii se tem de necunoscut; în faţa necunoscutului se simt în nesiguranţă. Ei nu vor să treacă dincolo de ceea ce le este cunoscut: de aceea au creat un înlocuitor din plastic al inteligenţei, pe care l-au numit intelect. Intelectul este doar un joc mintal. El nu poate să fie creator.

Du-te în universităţi şi ai să vezi ce fel de muncă creativă se desfăşoară acolo. Se scriu mii de tratate, în baza cărora oamenilor li se conferă tot felul de titluri: doctor în medicină, doctor în filosofie, doctor în litere.

După aceea, niciunul nu ştie ce s-a întâmplat cu teza lui de doctorat; toate ajung maldăre de gunoi în biblioteci. Nimeni nu le citeşte, nimeni nu se inspiră din ele – ba da, câţiva oameni le citesc; dar aceştia sunt oameni care, la rândul lor, au să scrie şi ei o teză. Bineînţeles că viitorii doctori le citesc.

Dar universităţile nu produc niciun Shakespeare, niciun Milton, niciun Dostoievski, niciun Tolstoi, niciun Rabindranath, niciun Kahlil Gibran. Universităţile produc numai oameni fără valoare, total inutili. Aceasta este activitatea intelectuală care se desfăşoară în universităţi.

Inteligenţa produce un Picasso, un Van Gogh, un Mozart, un Beethoven. Inteligenţa e cu totul altă dimensiune. Ea nu are nimic de a face cu capul, ea are de a face cu inima. Intelectul se află în cap; inteligenţa este o stare de veghe a inimii. Când inima este trează, când inima dansează de recunoştinţă adâncă, când inima este în acord, în armonie cu existenţa, din acea armonie se naşte creativitatea.

Creativitatea intelectuală nu e cu putinţă. Intelectul e productiv, el poate să fabrice, dar nu poate să creeze.

Şi care e diferenţa dintre a fabrica şi a crea? Fabricarea este o activitate mecanică. O fac computerele, şi încă mult mai eficient decât e de sperat din partea omului.

Inteligenţa creează, nu fabrică. Fabricarea înseamnă un exerciţiu care se repetă; un lucru deja făcut se face în continuare, iar şi iar.

Creativitatea înseamnă a aduce pe lume ceva mare, ea este o cale prin care necunoscutul pătrunde în cunoscut, cerul vine pe pământ.

Când există un Beethoven sau un Michelangelo, sau un Kālidāsa, cerurile se deschid şi începe să ningă cu flori de dincolo. Nu-ţi spun nimic despre Buddha, Hristos, Krishna, Mahāvīra, Zarathustra, Mahomed, dintr-un

anumit motiv: ceea ce au creat ei e atât de subtil, încât n-ai să poţi înţelege. Ce a creat Michelangelo e palpabil; ce a creat Van Gogh e vizibil. Ce creează un buddha este absolut invizibil. Pentru a fi înţeles, e nevoie de un cu totul alt gen de receptivitate. Ca să-l înţelegi pe un buddha, trebuie să fii inteligent. Creaţia lui Buddha nu e doar fantastic de inteligentă, ci şi supramintală, de aceea trebuie să fii inteligent ca s-o poţi înţelege, intelectul nu te ajută să înţelegi.

Numai două tipuri de oameni creează: artiştii şi misticii. Artiştii creează în lumea grosieră, iar misticii creează în lumea subtilă. Artiştii creează în lumea exterioară – un tablou, o poezie, un cântec, un dans –, iar misticii creează în lumea interioară. Mai întâi trebuie să-l înţelegi pe artist, şi numai după aceea, într-o zi, vei putea să-l înţelegi pe mistic. Misticul este floarea cea mai de preţ a creativităţii. Dar s-ar putea să nu vezi nimic din ce face misticul.

Buddha n-a pictat în viaţa lui un tablou, n-a compus nicio poezie, n-a cântat niciun cântec. Nimeni nu l-a văzut dansând. Dacă îl urmăreai ce face, îl vedeai doar şezând liniştit; întreaga lui fiinţă era linişte. Da, era înconjurat de graţie, de o graţie de o infinită frumuseţe, dar trebuia să fii foarte sensibil ca s-o simţi. Trebuia să fii foarte deschis, nu gâlcevitor. Cu Buddha nu puteai fi spectator, ci participant, pentru că Buddha era un mister la care trebuia să participi. Abia atunci vedeai ce crea el. El crea conştiinţă, iar conştiinţa e forma cea mai pură de exprimare.

Un cântec e frumos, un dans e frumos pentru că în el e prezentă o părticică din divinitate. Dar într-un Buddha este prezent Dumnezeu tot. De asta noi l-am numit pe Buddha „Bhagwan”, l-am numit pe Mahāvīra „Bhagwan”. Activitatea intelectuală poate să te facă specialist în anumite lucruri, poate să te facă util, eficient. Dar intelectul bâjbâie în întuneric. Nu are ochi, pentru că nu

este contemplativ, nu ştie să mediteze. Intelectul este împrumutat, nu are putere de pătrundere proprie.

La un concurs televizat al cărui premiu era de o sută de mii de dolari, pe Arthur îl mai despărţea o singură întrebare de câştigarea premiului. Ultima întrebare era din domeniul „Arta de a face dragoste”. Pentru această ultimă întrebare, lui Arthur i s-a permis să aducă un specialist. El a ales un profesor de sexologie din Franţa, de renume mondial. Întrebarea era: „Dacă ai fi fost rege al Imperiului Asirian în primii cincizeci de ani de existenţă a lui, care trei părţi ale anatomiei miresei tale le-ai fi sărutat în noaptea nunţii?”

La primele două puncte ale întrebării răspunsul a venit repede. Arthur a răspuns: „Buzele şi gâtul”.

*La al treilea, s-a împotmolit şi s-a întors înnebunit spre specialistul francez. Acesta şi-a aruncat mâinile în aer şi a mormăit: „*Alors, mon ami, *nu mă întreba pe mine. Eu am greşit deja de două ori!”*

Specialistul, cunoscătorul, intelectualul nu are putere de pătrundere, intuiţie proprie. El depinde de cunoştinţele împrumutate, de tradiţie, de convenţii. El are în cap biblioteci întregi, o mare povară, dar nu are viziune. Cunoaşte multe, fără a cunoaşte ceva. Şi pentru că viaţa nu e niciodată aceeaşi – ea este în continuă schimbare, e nouă de la clipă la clipă –, specialistul rămâne mereu în urmă, răspunsul lui e mereu inadecvat. El poate doar să reacţioneze, nu poate să răspundă, din cauză că nu e spontan. El a ajuns deja la anumite concluzii; poartă în cap răspunsuri de-a gata, or, întrebările pe care le ridică viaţa sunt mereu noi.

Mai mult, viaţa nu e un fenomen logic, iar intelectualul trăieşte bazându-se pe logică; de aceea nu e în ton cu viaţa, iar viaţa nu e în ton cu el. Bineînţeles că viaţa nu e în încurcătură, intelectualul are o problemă. El se simte mereu ca un outsider, nu că viaţa l-ar fi expulzat;

el singur a hotărât să rămână în afara vieţii. Dacă te agăţi prea mult de logică, n-ai să poţi face parte niciodată din procesul trăirii care este existenţa. Viaţa e mai mult decât logică; viaţa e paradox, viaţa e mister.

Tot ce faci cu ajutorul intelectului este să deduci. Nu e o experimentare a adevărului, ci doar o deducţie bazată pe logică, iar logica este invenţia ta.

Intelectul poate să facă anumite deducţii, dar el e un fenomen inconştient. Te comporţi aproape ca şi cum ai fi adormit.

Inteligenţa este stare de veghe. iar dacă nu eşti pe deplin treaz, orice decizie iei va fi greşită sub o formă sau alta.

Şi e firesc să fie aşa, pentru că ai ajuns la acea concluzie cu o minte inconştientă.

Ca să activezi inteligenţa, n-ai nevoie de mai multe informaţii, n-ai nevoie de mai multă meditaţie. Trebuie să devii mai liniştit, mai lipsit de gânduri. Trebuie să devii mai puţin minte şi mai mult inimă. Trebuie să devii conştient de magia care te înconjoară – magia care e viaţa, magia care e Dumnezeu, magia care se află în copacii verzi şi în florile roşii, magia care se află în ochii oamenilor. Magia este pretutindeni! Totul este miraculos, însă din cauza intelectului rămâi închis în tine, agăţându-te de concluziile prosteşti la care ai ajuns prin inconştienţă sau care ţi-au fost oferite de alţii la fel de inconştienţi ca tine.

Însă inteligenţa este în mod cert creatoare, pentru că inteligenţa îţi pune în funcţiune totalitatea – nu doar o parte, o mică parte, capul. Inteligenţa îţi face să vibreze întreaga fiinţă; fiecare celulă, fiecare fibră din corpul tău încep să danseze şi intră în armonie cu întregul.

Când eşti în armonie cu întregul, lucrurile încep să se petreacă de la sine. Asta înseamnă creativitate. Tot ce atingi se transformă sub acţiunea divinităţii.

Credinţa

Creatorul nu are multe credinţe; de fapt, nu are niciuna. El are numai experienţe proprii. Iar frumuseţea experienţei este că experienţa e întotdeauna deschisă, pentru că ea lasă loc explorărilor ulterioare. Credinţa e întotdeauna închisă; după ea se pune punct. Credinţa e mereu terminată; experienţa nu e niciodată terminată, ea rămâne neterminată. Cât timp trăieşti, experienţa ta e în continuă schimbare, în continuă creştere, în continuă mişcare. Ea se mişcă permanent de la cunoscut la necunoscut şi de la necunoscut la incognoscibil.

Şi, nu uita, experienţa are frumuseţe pentru că e neterminată. Unele dintre cele mai frumoase cântece sunt cele neterminate. Unele dintre cele mai frumoase cărţi sunt cele neterminate. Tot ce e

*

neterminat e frumos. Am auzit o parabolă zen:

Un rege s-a dus la un maestru frumuseţe pentru *zen ca să înveţe arta* grădică e neterminată, ndr*itului. Maestrul l-a învăţat* –

timp de trei ani, *iar regele şi-a făcut o grădină mare şi frumoasă, în care lucrau sute de grădinari. Timp de trei ani, tot ce a* învăţat *de la maestru a experimentat în grădina sa. După trei ani, grădina era gata, iar regele l-a invitat pe* maestru *să vină s-o vadă. Regele avea mari emoţii,* pentru că maestru/ era *foarte sever. Acesta avea să fie un fel de examen.*

Şi ca examenul să fie trecut cu bine, au fost luate toate măsurile de precauţie ca totul să fie perfect. Numai atunci l-a adus regele pe maestru să vadă. Însă maestrul s-a întristat chiar de la început. S-a uitat în jur, s-a *plimbat prin toată grădina şi, pe* măsură ce se *uita, devenea tot mai grav. Regelui i s-a făcut* tare *frică. Gravitatea maestrului nu prevestea nimic bun. Luându-şi inima în dinţi, regele a întrebat: „Ce s-a întâmplat? De ce nu-mi*

spui? Te-ai întristat şi tot clatini din cap. De ce? Ce nu-ţi place? Am făcut tot după cum am învăţat de la tine”.

Maestrul a spus: „Grădina asta este atât de terminată, încât e *moartă. De asta nu-mi place. Trebuia să* rămână *neterminată. Unde sunt frunzele veştede? Nu văd nicio frunză uscată. Pe alei nu sunt frunze uscate, şi nici în copaci frunze care să fi îngălbenit. Unde sunt?”*

„Le-am spus grădinarilor mei să le înlăture pe toate, să facă astfel încât grădina să arate perfect”, a răspuns *regele.*

Iar maestrul a spus: „De asta arată atât de lipsită de strălucire şi neinteresantă. Se vede de la o poştă că e făcută de om. Lucrurile lui Dumnezeu nu sunt *niciodată terminate”.*

Şi maestrul a ieşit grăbit din grădină. S-a dus la mormanul de frunze veştede, care se afla dincolo de zidul grădinii, a luat o mână de frunze şi s-a întors în grădină, unde le-a aruncat în vânt. Frunzele se jucau în vânt, duse pe alei de adiere. Încântat, maestrul a spus: „Uite cât de vie arată grădina!” Frunzele foşneau în vânt, şuşoteau ca nişte fiinţe vii. Acum grădina nu mai era moartă ca un cimitir. Foşnetul frunzelor se transformase în cântec, alungând liniştea mormântală.

Îmi place foarte mult această poveste.

Zilele trecute a venit la mine o femeie. Mi-a spus că scrie un roman şi că este într-o dilemă. Romanul a ajuns într-un punct în care poate fi terminat, dar poate fi şi continuat. M-a întrebat ce să facă. I-am spus: „Termină-l cât este încă neterminat. Lasă acea neterminare să plutească în jurul lui ca un mister”.

Nicio poveste nu e frumoasă dacă e terminată definitiv. Atunci ea e moartă. Experienţa rămâne întotdeauna deschisă, adică neterminată. Credinţa este întotdeauna încheiată. Prima calitate a experienţei este deschiderea. Mintea înseamnă toate ere

*

dinţele adunate laolaltă. Deschiderea înseamnă non-minte; deschiderea înseamnă că îţi laşi mintea de o parte şi eşti gata să priveşti viaţa cu alţi ochi, nu cu cei vechi. Ochii vechi se datorează minţii, ea îţi dă idei şi, când te uiţi la un lucru, de fapt nu te uiţi la el aşa cum e, ci proiectezi asupra lui o idee. Adevărul devine un ecran pe care tot proiectezi idei. Priveşte cu non-mintea. Când priveşti cu non-mintea, percepţia ta devine eficientă, pentru că vezi lucrurile aşa cum sunt, adevărate. Iar adevărul eliberează. Toate celelalte duc la sclavie, numai adevărul eliberează.

În acele momente de non-minte, adevărul se filtrează în tine ca lumina. Cu cât te bucuri mai mult de această lumină, cu atât devii mai capabil şi mai curajos de a abandona mintea. Mai devreme sau mai târziu, va veni o zi când nu vei mai avea minte. Atunci, când te vei uita, nu te vei mai uita după nimic, te vei uita pur şi simplu. Privirea ta va fi pură. În acel moment vei deveni *avalokita,* cel care priveşte cu ochi puri. Ăsta este unul dintre numele lui Buddha – „Avalokita”. El priveşte fără idei, priveşte şi atât.

Creativitatea nu e legată de o activitate anume – pictură, poezie, dans, cântec –, ea nu e legată de nimic îndeosebi. Orice activitate poate fi creatoare, căci tu îi dai activităţii calitate. Activitatea în sine nu e nici creatoare, nici necreatoare. Poţi să cânţi într-un mod necreator, poţi să pictezi într-un mod necreator. Poţi spăla podeaua într-un mod creator, poţi să găteşti într-un mod creator.

Creativitatea este o calitate pe care o aduci în activitatea pe care o desfăşori. Este o atitudine, o abordare lăuntrică; ea denotă felul în care priveşti lucrurile.

Creativitatea nu se limitează la ceva anume – ăsta e primul lucru care trebuie ţinut minte. Cel care este creator este omul. Dacă un om este creator, atunci în tot ce face el există creativitate; până şi în mersul lui vezi creativitate. Iar dacă stă liniştit şi nu face nimic, chiar şi această „non-

facere” este un act creator. Buddha şedea sub copacul bodhi şi nu făcea nimic, iar el a fost cel mai bi mare creator pe care l-a cunoscut lumea. ră

Nu toţi oamenii pot fi pictori, şi nici nu trebuie. Dacă p

fiecare om ar fi pictor, lumea ar fi urâtă, ar fi greu de trăit v

În ea. Nu tot omul poate fi dansator, şi nici nu trebuie. Ţi însă fiecare om poate fi creator.

Indiferent ce faci, dacă faci cu bucurie, dacă faci cu iubire, şi nu doar din motive pur economice, activitatea ta e creatoare. Dacă pui suflet în ceea ce faci, acea activitate este spirituală, este creatoare, este divină.

Cu cât eşti mai creator, cu atât eşti mai divin. Toate religiile lumii spun că Dumnezeu e Creatorul. Nu ştiu dacă e sau nu Creatorul, dar ştiu un lucru: cu cât eşti mai creator, cu atât eşti mai evlavios. Când creativitatea ta atinge apogeul, când toată viaţa ta devine creativitate, trăieşti în Dumnezeu. Aşa că trebuie să fie Creatorul, pentru că oamenii creatori sunt cel mai aproape de el.

Iubeşte ceea ce faci. Meditează în timp ce faci un lucru, indiferent care e el. Atunci ai să ştii că până şi frecatul duşumelei poate să fie un act de creaţie. Când freci podeaua cu iubire, creezi un tablou nevăzut. Plăcerea cu care trăieşti acele momente te face să te dezvolţi lăuntric. După un act creator, nu mai eşti acelaşi.

Creativitate înseamnă să iubeşti ceea ce faci – să te bucuri, să sărbătoreşti! Poate că actul tău de creaţie va rămâne necunoscut. Şi-apoi, cine o să te laude că ai spălat podeaua? Istoria nu va consemna acest lucru, ziarele nu vor scrie despre el, dar asta nu are nicio importanţă. Ţie ţi-a făcut plăcere. Valoarea e intrinsecă.

Dacă faci ceva urmărind doar faima, dacă pictezi doar pentru a ajunge renumit ca Picasso, atunci nu eşti deloc creator, eşti doar ambiţios. Creaţia înseamnă iubire.

Fă cu iubire ceea ce faci, şi atunci eşti creator. Lucrurile mărunte devin mari prin atingerea iubirii şi a plăcerii. Dacă însă eşti încredinţat că nu eşti creator, nici n-ai să fii creator, deoarece credinţa nu e doar credinţă. Ea deschide uşi; ea închide uşi. Dacă ai o credinţă greşită, ea va fi pentru tine ca o uşă închisă, va obstrucţiona curgerea. Nu-ţi va lăsa energia să curgă, din cauză că spui continuu că nu eşti creator.

În lume foarte puţini oameni sunt recunoscuţi ca fiind creatori – unul la un milion. Asta e o prostie! Fiecare om se naşte creator. Uită-te la copii şi ai să vezi că toţi sunt creatori. Dar, încetul cu încetul, le distrugem creativitatea, încetul cu încetul, le impunem credinţe greşite. Încetul cu încetul, îi abatem de la creativitate, îi facem să fie din ce în ce mai ambiţioşi.

Când intră ambiţia, creativitatea dispare, din cauză că omul ambiţios nu poate să fie creator, omul ambiţios nu poate să iubească nicio activitate de dragul ei. În timp ce scrie o carte, să zicem, priveşte înainte şi se întreabă: „Când am să primesc Premiul Nobel?” Când pictează un tablou, priveşte înainte, e mereu în viitor. Omul creator este întotdeauna în prezent.

Noi distrugem creativitatea. Dar nu-ţi este de niciun folos să dai vina pe societate. Trebuie să-ţi iei viaţa în propriile mâini. Trebuie să te lepezi de condiţionările greşite. Trebuie să te lepezi de autosugestiile greşite, hipnotice care, prin sugestionări repetate, ţi-au fost induse în copilărie. Leapădă-te de ele! Purifică-te de toate condiţionările şi apoi, dintr-odată, vei vedea că eşti creator.

A fi şi a fi creator sunt sinonime. Este cu neputinţă să fii şi să nu fii creator. Dar acest lucru imposibil s-a întâmplat, acest fenomen urât s-a produs, din cauză că toate sursele noastre creatoare au fost astupate, blocate, distruse, şi întreaga noastră energie a fost canalizată în diverse activităţi pe care societatea le consideră rentabile.

Întreaga noastră atitudine faţă de viaţă se învârte în jurul banilor, al puterii, iar banii şi puterea sunt distructive, nu creatoare. Omul care umblă după bani este distructiv, pentru că banii trebuie furaţi, trebuie luaţi de la mulţi oameni prin exploatare, sub o formă sau alta; numai atunci poţi să-i ai. Puterea presupune să faci mulţi oameni neputincioşi, să-i distrugi; numai atunci eşti puternic.

Acapararea de bani şi acapararea de putere sunt acte distinctive. Actul creator sporeşte frumuseţea lumii; el dă ceva lumii, nu îi ia. Omul creator vine pe lume şi îi sporeşte frumuseţea – un cântec aici, un tablou acolo. El face lumea să danseze mai bine, să se distreze mai bine, să iubească mai bine, să mediteze mai bine. Când părăseşte această lume, lasă în urma lui o lume mai bună. S-ar putea ca unii să-l cunoască, alţii nu, dar nu asta e important; important e că lasă în urma lui o lume mai bună şi pleacă din ea extraordinar de împlinit, pentru că viaţa lui a avut o valoare intrinsecă.

Acumularea de bani, de putere şi lupta pentru prestigiu sunt activităţi care nu creează nimic, şi nu numai că nu creează, ci şi distrug. Fereşte-te de ele! Dacă te fereşti de ele, poţi să devii foarte uşor creator. Şi nu spun că propria-ţi creativitate îţi va aduce putere, prestigiu, bani. Nu, nu îţi promit grădini de trandafiri. Ea s-ar putea să-ţi aducă necazuri. S-ar putea să te oblige să duci o viaţă de om sărac. Tot ce pot să-ţi promit este că în adâncul fiinţei tale vei fi cel mai bogat om din lume; în adâncul fiinţei tale vei fi împlinit; în adâncul fiinţei tale vei fi plin de bucurie şi de sărbătoare. Vei primi continuu tot mai multe binecuvântări. Viaţa ta va fi o binecuvântare.

Este posibil ca în afară să nu fii renumit, să n-ai bani, să nu fi reuşit în aşa-zisa lume. Dar să reuşeşti în aşa-zisa lume înseamnă să eşuezi în lumea interioară. Şi ce ai să faci cu lumea la picioarele tale, dacă ţi-ai pierdut şinele? Şi ce ai să faci când vei stăpâni toată lumea, dar nu te vei

stăpâni pe tine? Omul creator este stăpân pe fiinţa lui; el e stăpân, nu servitor.

De asta, în Orient, noi îi numim pe căutătorii adevărului *swami. Swami* înseamnă stăpân. Cerşetorii sunt numiţi *swami* – stăpâni. împăraţii s-au dovedit în cele din urmă, la finele vieţii lor, cerşetori. Omul care umblă după bani şi prestigiu şi putere e cerşetor, pentru că el cere continuu. El nu are nimic de dat lumii.

Fii darnic! împarte tot ce poţi! Şi, ia aminte, eu nu fac nicio distincţie între lucrurile mărunte şi lucrurile mari. Dacă zâmbeşti din toată inima, dacă iei pe cineva de mână şi zâmbeşti, ăsta e un act de creaţie, un mare act de creaţie. E suficient să strângi pe cineva la piept ca să fii creator. E suficient să te uiţi la cineva cu ochi iubitori, ca să-i schimbi întreaga lume.

Fii creator. Nu contează dacă ceea ce faci este un lucru mărunt sau un lucru mare – fă-l în mod creator, cu devoţiune. Atunci munca ta devine venerare. Atunci ceea ce faci devine rugăciune, devine o ofrandă, o jertfă pe altar. Leapădă-te de credinţa că nu eşti creator. Poate că nu eşti primul în clasă; poate că felul în care pictezi nu e apreciat; poate că atunci când cânţi la flaut vecinii îţi bat în perete. Dar, din cauza acestor lucruri, nu căpăta credinţa greşită că nu eşti creator.

Şi nu-i imita pe alţii, în ideea de a fi creator. Trebuie să descoperi ce poţi să faci şi ce nu poţi să faci. Nimeni nu poate să facă tot! Trebuie să cercetezi şi să-ţi afli destinul. Trebuie să bâjbâi în întuneric, ştiu. Nu e prea limpede care e destinul tău, dar aşa este viaţa. Şi e bine că trebuie să-l cauţi, pentru că însăşi căutarea duce la dezvoltare.

Dacă atunci când vii pe lume ţi s-ar da o diagramă a vieţii – „Asta va fi viaţa ta: ai să devii chitarist” –, viaţa ta ar fi mecanică. Numai funcţionarea unei maşini se poate prestabili. Omul este imprevizibil. Omul este întotdeauna o deschidere spre o mie şi unul de lucruri posibile. La fiecare

pas i se deschid o mulţime de uşi, o mulţime de alternative, şi el trebuie să aleagă.

Dacă însă iubeşte viaţa, îşi va găsi destinul, creativitatea.

Dacă nu iubeşte viaţa şi iubeşte altceva, atunci există o problemă. Dacă iubeşte banii şi vrea să fie şi creator, nu poate deveni creator. Însăşi ambiţia pentru bani îi va distruge creativitatea. Dacă vrea faimă, trebuie să renunţe la creativitate. Faima vine mai uşor dacă e distructiv. Faima vine mai uşor pentru un Adolf Hitler, pentru un Henri Ford. Faima se dobândeşte mai uşor dacă eşti competitiv, violent competitiv. Dacă ucizi şi distrugi oameni, faima vine mai uşor.

Istoria este plină de criminali. Prim-miniştrii, preşedinţii nu sunt decât nişte măşti. În spatele lor se ascund oameni foarte violenţi, teribil de violenţi, care zâmbesc. Acele zâmbete sunt politice, diplomatice. Când măştile cad, vezi că în spatele lor s-au ascuns Ginghis Han, Timur Lenk, Nadir Shah, Alexandru, Hitler.

Dacă vrei faimă, nu vorbi de creativitate. Nu spun că faima nu vine niciodată la un om creator, însă vine foarte, foarte rar. Seamănă mai mult cu un accident şi ia timp. Aproape întotdeauna se întâmplă că atunci când faima ajunge la un om creator, acesta e deja mort. Ea vine cu întârziere, postum.

Iisus nu a fost faimos în vremea lui. Dacă n-ar fi fost Biblia, n-ar fi existat nicio consemnare despre el.

Consemnările le aparţin celor patru discipoli ai săi; nimeni altcineva n-a pomenit despre el. Nu era faimos; nu era un om de succes. Nu era înţeles, era hulit. Dar, încetul cu încetul, a devenit din ce în ce mai important; încetul cu încetul, oamenii l-au recunoscut. Asta ia timp.

Cu cât e mai mare un om, cu atât e nevoie de mai mult timp ca oamenii să-l recunoască, pentru că atunci când se naşte un om mare, n-ai după ce criterii să îl judeci,

n-ai hărţi cu care să îl cauţi. El trebuie să-şi creeze singur valoarea. La vremea când valoarea lui e creată, recunoscută, el nu mai este. Durează sute de ani ca o persoană creatoare să fie recunoscută, şi nici atunci nu e sigur. Au existat mulţi oameni creatori care n-au fost niciodată recunoscuţi. Este un lucru accidental ca o persoană creatoare să aibă succes. Succesul e mai sigur pentru oamenii distructivi, necreatori.

Aşadar, dacă în numele creativităţii cauţi altceva, renunţă la ideea de a fi creator. Fă ce vrei să faci în mod conştient, deliberat, nu te ascunde după măşti. Dacă vrei cu adevărat să fii creator, atunci banii, succesul, prestigiul, respectabilitatea ies din discuţie. Atunci activitatea ta îţi face plăcere, şi fiecare acţiune are o valoare intrinsecă. Dansezi pentru că îţi place dansul; dansezi pentru că te încântă să dansezi. Dacă îţi apreciază cineva dansul, bine, îi eşti recunoscător. Dacă nimeni nu ţi-l apreciază, n-ai de ce să-ţi faci griji. Ai dansat, ţi-a făcut plăcere, eşti deja împlinit.

Însă credinţa că nu eşti creator e periculoasă – abandoneaz-o! Nu există nimeni care să nu fie creator. Până şi copacii sunt creatori, până şi pietrele sunt creatoare. Cei care înţeleg copacii şi îi iubesc ştiu că fiecare copac îşi creează propriul spaţiu. Fiecare piatră îşi creează propriul spaţiu, el nu seamănă cu niciunul dintre spaţiile celorlalte pietre. Dacă devii sensibil, dacă devii capabil de a înţelege, prin empatie, vei avea enorm de câştigat. Vei vedea că fiecare copac e creator în felul lui, că fiecare copac e unic, are personalitatea lui. Fiecare piatră are personalitate. Copacii nu sunt doar copaci, ei sunt oameni. Pietrele nu sunt doar pietre, ele sunt oameni. Aşază-te lângă o piatră, uită-te la ea cu iubire, atinge-o cu iubire, mângâi-o cu iubire.

Se spune că un maestru zen era în stare să ridice pietre foarte mari, în ciuda faptului că era un om foarte

plăpând. Ridica extrem de uşor pietre pe care oameni mult mai puternici decât el nu erau în stare nici să le clintească. A fost întrebat care era secretul lui, iar el a răspuns: „Nu-i niciun secret. Eu iubesc piatra, aşa că ea mă ajută. Mai întâi îi spun: «Oamenii ăştia au venit să se uite; acum prestigiul meu e în mâinile tale. Te rog să mă ajuţi, să cooperezi». După aceea îmbrăţişez piatra şi aştept indiciul. Când piatra îmi dă indiciul – îl simt ca un freamăt, o vibraţie în lungul şirei spinării –, când piatra îmi dă semnalul că e gata să mă ajute, acţionez. Voi vă luptaţi cu piatra; de asta aveţi nevoie de foarte multă energie. Eu îmi unesc eforturile cu ale pietrei şi o ridic. De fapt, nu e bine spus «o ridic». Piatra se ridică singură”.

Un mare maestru zen era tâmplar. Mesele şi scaunele făcute de el aveau o anumită calitate inefabilă, un magnetism fantastic. Când a fost întrebat cum *făcea acele obiecte, maestrul a spus: „Simplu. Mă duc în pădure şi întreb copacii care dintre ei este gata să devină scaun sau masă. Stau acolo trei zile şi văd care copac e dornic să vină cu mine, să coopereze, numai atunci îl iau. Uneori se întâmplă ca nici*un *copac să nu fie gata să devină scaun sau masă, iar atunci mă întorc acasă cu mâinile goale. Atunci când copacul vine de bunăvoie, el cere pur şi simplu ajutorul tâmplarului. În asta constă toată arta”.*

Dacă eşti iubitor, vei vedea că întreaga existenţă are personalitate. Nu forţa lucrurile.

Uită-te, comunică cu ele, cere-le ajutorul, şi astfel se va conserva multă energie.

Până şi copacii sunt creatori, chiar şi pietrele sunt creatoare. Tu eşti om, punctul culminant al existenţei. Eşti în vârf, pentru că ai cunoştinţă. Niciodată să nu gândeşti prin prisma credinţelor greşite, niciodată să nu te ataşezi de credinţa greşită că nu eşti creator. Poate cauţi în direcţii greşite, în direcţii în care nu eşti creator. Dar trebuie să existe o direcţie în care eşti creator. Caută şi

cercetează şi fii mereu disponibil şi continuă să bâjbâi până găseşti direcţia.

Fiecare om vine pe lume cu un anume destin – el are ceva de îndeplinit, un mesaj de transmis, o treabă de terminat. Nu te afli aici accidental – te afli aici cu un scop.

În spatele tău există un scop. Întregul intenţionează să facă ceva prin intermediul tău.

Jocul sorţii

Toată structura vieţii noastre are la bază credinţa care ne-a fost inoculată încă din copilărie, şi anume că, fără recunoaştere, suntem nimeni, suntem lipsiţi de valoare. Nu munca e importantă, ci recunoaşterea. Asta răstoarnă lucrurile cu susul în jos. Munca trebuie să fie importantă, o bucurie prin ea însăşi. Trebuie să munceşti, nu ca să fii recunoscut, ci pentru că îţi face plăcere să fii creator. Trebuie să iubeşti munca de dragul ei.

Aşa trebuie privite lucrurile – munceşti dacă îţi place să munceşti. Nu căuta recunoaştere; dacă ea vine, foarte bine; dacă nu vine, nu te gândi la ea. împlinirea ta trebuie să fie munca în sine. Dacă fiecare om ar învăţa arta de a-şi iubi munca, indiferent care e ea, dacă ar face-o cu plăcere, fără să urmărească recunoaştere, am avea o lume mult mai frumoasă, o lume în care ar exista doar sărbătoare.

Însă, aşa cum stau lucrurile, dorinţa de recunoaştere face ca nimeni să nu muncească în tihnă, liniştit, făcând cu plăcere ceea ce face. Iar viaţa e alcătuită din lucruri mărunte, pentru care nu se dau premii şi titluri, care să reflecte recunoaşterea.

Unul dintre cei mai mari poeţi ai secolului XX, Rabindranath Tagore, a trăit în Bengal, India. El şi-a publicat scrierile în limba bengaleză, dar n-a avut parte de recunoaştere. Apoi a tradus în engleză o cărticică, *Gitanjali* sân

(O ofrandă lirică). El ştia foarte bine că originalul avea o nu

frumuseţe pe care traducerea nu putea s-o aibă, din cauză

că cele două limbi, bengaleza şi engleza, au structuri difePu1

rite, moduri de exprimare diferite. Bengaleza este o limbă foarte dulce; chiar şi atunci când te certi, pare că eşti Prl angajat într-o conversaţie plăcută. E foarte muzicală;

fiecare cuvânt are o rezonanţă muzicală. Engleza nu are! un această calitate şi nici nu o poate căpăta prin traducere. trl însă Tagore a reuşit cumva să traducă acea cărţulie – în comparaţie cu originalul, traducerea e modestă – şi a câştigat pentru asta Premiul Nobel. Atunci toată India l-a Sci băgat în seamă dintr-odată. Ani de zile cartea fusese disbu ponibilă în bengaleză şi în alte limbi indiene, dar nimeni *VK*

nu-i dăduse atenţie. Fiecare universitate voia să-i ofere de titlul onorific de doctor în litere – şi, bineînţeles, prima a no fost cea din Calcutta, unde locuia el –, însă el a refuzat să spunând: „Nu vreţi să-mi daţi titlul ca o recunoaştere a muncii mele, ci ca o recunoaştere a Premiului Nobel, pentei tru că această carte a fost aici ani de zile, într-o formă mult şir mai frumoasă, şi nimeni nu s-a deranjat să scrie un cuvânt că de apreciere. Titlul pe care vreţi să mi-l oferiţi mă jigneşte”. tu

Jean-Paul Sartre, unul dintre cei mai mari filosofi şi un om cu o adâncă înţelegere a psihologiei umane, a ap refuzat Premiul Nobel. El a spus: Am fost răsplătit destul un.

În timp ce mi-am creat opera. Un Premiu Nobel n-ar su putea veni cu nimic în plus, dimpotrivă, m-ar trage în jos.

El e bun pentru amatori care sunt în căutarea recunoaşmi terii. Eu sunt destul de bătrân şi am avut parte de destulă a i plăcere. Am iubit tot ceea ce am făcut.

Lucrul ăsta e în sine o răsplată şi n-am nevoie de alta, pentru că nimic nu poate să fie mai bun decât ceea ce deja am obţinut”. Şi avea dreptate. Dar oamenii care au dreptate sunt foarte puţini în lume.

De ce să-ţi baţi capul cu recunoaşterea? Frământarea privitoare la recunoaştere are sens numai dacă nu-ţi iubeşti munca. Atunci, da, are sens, urmăreşte găsirea unui înlocuitor. Urăşti munca, nu-ţi place, dar o faci pentru că va exista recunoaştere; vei fi apreciat, respectat. Decât să te gândeşti la recunoaştere, mai bine reconsiderări munca. O iubeşti? Foarte bine. N-o iubeşti? Schimb-o! Părinţii, profesorii îţi bagă în cap ideea că trebuie să fii recunoscut, acceptat. Asta e o strategie foarte vicleană de a ţine oamenii sub control. Învaţă un lucru de bază: Fă ce vrei să faci, iubeşte ce faci şi nu cere recunoaştere. Asta e cerşit. De ce să ceri recunoaştere? De ce să stai cu mâna întinsă pentru acceptare?

Caută în tine. Poate că nu îţi place ce faci, poate că te temi că eşti pe drumul greşit. Acceptarea te va ajuta să simţi că ai dreptate. Recunoaşterea te va face să simţi că te îndrepţi spre ţelul cel bun. Problema ţine de ce simţi tu în sinea ta, n-are nicio legătură cu lumea exterioară. Şi de ce să depinzi de alţii? Acceptarea, recunoaşterea şi aprecierea depind de alţii, iar umblând după ele devii tu însuţi dependent.

Eu nu voi accepta niciun Premiu Nobel. Această condamnare a mea de către toate naţiunile lumii, de către toate religiile e mult mai valoroasă pentru mine. Acceptarea Premiului Nobel ar însemna să devin dependent – n-aş mai fi mândru de mine, ci de Premiul Nobel. Acum sunt mândru numai de mine, n-am de ce altceva să fiu mândru. În felul ăsta sunt eu însumi, un individ liber. Iar a fi un individ care trăieşte în libertate totală, pe propriile picioare, bând din propriile surse este începutul înfloririi supreme.

Orice om care are personalitate trăieşte din propria iubire, din propria muncă, fără să-i pese de ce spun alţii. Cu cât e mai valoroasă munca ta, cu atât posibilitatea de a fi respectat pentru ea e mai mică. Iar dacă munca pe care o faci e muncă de geniu, n-ai să vezi niciun respect cât trăieşti. Cât trăieşti, vei fi un damnat… iar apoi, după două sau trei secole, ţi se vor ridica statui, munca ta va fi respectată. Cam atât durează ca omenirea să ajungă la gradul de inteligenţă pe care îl are azi un geniu. Decalajul e uriaş.

Ca să fii respectat de tâmpiţi trebuie să te comporţi conform aşteptărilor lor. Ca să fii respectat de această omenire bolnavă trebuie să fii mai bolnav decât ea. Atunci te va respecta. Dar ce vei câştiga? Îţi vei pierde sufletul şi nu vei câştiga nimic.

Patru secrete ale reuşitei

Ori de câte ori creezi, simţi gustul vieţii, şi asta depinde de intensitatea cu care creezi, de dăruirea ta totală. Viaţa nu e o problemă filosofică, e un mister religios. Când faci ceva în *mod creator, cu iubire, cu dăruire totală,* atunci orice *poate* deveni uşa – *chiar şi spălatul podelei. Atunci* simţi *gustul vieţii.*

A redeveni copil

Fii iarăşi copil şi vei fi creator. Toţi copiii sunt creatori. Creativitatea are nevoie de libertate. Mintea, cunoştinţele, prejudecăţile înrobesc. Creativitatea necesită eliberarea de toate acestea. Omul creator este cel care încearcă ceea ce este nou. Omul creator nu e un robot. Roboţii nu sunt niciodată creatori, ei repetă ce li s-a stocat în memorie. Aşa că fii iarăşi copil. Toţi copiii, indiferent de locul în care se nasc, sunt creatori. Însă noi nu le permitem să fie creatori, ne repezim asupra lor şi le zdrobim, le omoram creativitatea şi îi învăţăm modul corect de a face lucrurile.

Ţine minte, omul creator încearcă mereu să facă

lucrurile altfel, în stilul lui. Dacă urmezi modul corect de a face un lucru, n-ai să fii niciodată creator, pentru că modul corect înseamnă modul descoperit de alţii. Şi modul corect înseamnă că vei fi în stare să faci ceva, să devii un producător, un fabricant, un tehnician, dar nu un creator.

Care e diferenţa dintre un producător şi un creator? Producătorul cunoaşte modul corect de a face un lucru, cel mai economic mod de a face un lucru, cu efort minim şi rezultate maxime. Creatorul pierde vremea. El nu ştie care e modul corect de a face un lucru, aşa că cercetează, şi caută în direcţii diferite. De multe ori o ia într-o direcţie greşită, dar găseşte el acolo ceva din care să înveţe, iar în felul ăsta devine din ce în ce mai bogat. El face ceva pe care nu l-a mai făcut nimeni. Dacă ar fi urmat calea cea bună, modul corect de a face un lucru, n-ar fi putut să facă ce nu s-a mai făcut.

Voi spune o anecdotă…

Învăţătoarea le-a cerut elevilor să facă un *desen cu Sfânta Familie. După ce i-au fost aduse desenele, ea a văzut că toţi elevii, cu excepţia unuia, făcuseră desene convenţionale* – Sfânta *Familie în grajd, Sfânta Familie călare pe măgar etc. L-a chemat pe băieţelul care constituia* excepţia *şi i-a cerut să-şi explice desenul, în care apărea* un avion pe *ale cărui ferestre ieşeau* patru capete*. „Înţeleg că ai* desenat *trei capete ca să-i reprezinţi pe Iosif, Maria şi Iisus. Dar al cui e al patrulea cap?”*

„Oh”, răspunse băieţelul, „ăsta e Pilotul din Pont*/”*.

A, V

Asta înseamnă creativitate! Băieţelul a descoperit ceva. Dar numai copiii pot face asta. Ţie ţi-ar fi frică s-o faci. Ţi-ar fi frică să nu râdă lumea de tine. Creatorul trebuie să fie în stare să înfrunte primejdia, trebuie să-şi rişte aşa-zisa respectabilitate. De asta poeţii, pictorii, dansatorii, muzicienii nu sunt oameni prea respectaţi. Iar când devin respectabili, când li se acordă un Premiu

Nobel, nu mai sunt creatori. Din clipa aceea creativitatea dispare. Ce se întâmplă? Ai văzut vreun laureat al Premiului Nobel scriind altceva care să fie cât de cât de valoare? Ai văzut vreodată un om respectabil făcând ceva creator? Nu face deoarece se teme că, dacă iese ceva prost, ce se va alege de prestigiul lui? Nu-şi permite asta. Atunci când un artist devine respectabil, creativitatea din el moare.

Numai cei care sunt gata să-şi pună în joc iar şi iar prestigiul, mândria, respectabilitatea şi care pot să pătrundă în ceva în care nimeni nu crede că merită să pătrunzi sunt creatori. Creatorii sunt consideraţi nebuni, aşa a fost întotdeauna.

În cele din urmă valoarea le este recunoscută, dar foarte târziu. Creatorii sunt oameni excentrici. Şi, spun iarăşi să iei aminte, fiecare copil se naşte cu capacitatea de a deveni creacorect de a face un lucru, şi odată ce au învăţat modul corect de a face un lucru devin roboţi. Atunci, cu cât fac mai des lucrul corect, cu atât ajung să fie mai eficienţi. Şi cu cât sunt mai eficienţi, cu atât sunt mai respectaţi.

La copil, undeva între vârsta de şapte ani şi cea de paisprezece ani, are loc o mare schimbare. Psihologii cercetează fenomenul, căutând să afle ce se întâmplă şi de ce.

Creierul are două emisfere, două minţi. Emisfera stângă este necreatoare. Ea este foarte capabilă din punct de vedere tehnic, însă în ceea ce priveşte creativitatea este absolut neputincioasă. Ea poate să facă un lucru numai odată ce l-a învăţat, şi îl face eficient, perfect, mecanic. Emisfera stângă este emisfera raţionamentului, a logicii, a matematicii. Este emisfera calculului, a deşteptăciunii, a ordinii şi disciplinei.

Emisfera dreaptă este exact opusul celeilalte. Este emisfera haosului, nu a ordinii; este emisfera poeziei, nu a

prozei, este emisfera iubirii, nu a logicii. Ea are o mare atracţie spre frumuseţe, spre originalitate, dar nu este eficientă, nu are cum să fie. Creatorul nu poate să fie eficient, întrucât el explorează întruna, nu are timp să se specializeze într-atât încât să ajungă să facă ceva mecanic.

Creatorul nu se poate stabili într-un loc. El e un vagabond, care îşi cară cortul pe umăr.

Da, poate să rămână într-un loc peste noapte, dar dimineaţă porneşte iarăşi la drum, de aceea e numit vagabond. El nu e un om gospodar, nu se poate stabili nicăieri, stabilirea ar însemna pentru el moarte. El e veşnic gata să rişte. Riscul e povestea lui de iubire. Însă asta este emisfera dreaptă. Emisfera dreaptă funcţionează când copilul se naşte; atunci emisfera stângă nu funcţionează. Însă noi începem imediat să-l dăscălim pe copil, şi o facem neştiinţific, fără cunoştinţe reale. De-a lungul secolelor am învăţat trucul prin care să mutăm energia din emisfera dreaptă în emisfera stângă şi să oprim funcţionarea emisferei drepte, punând-o în funcţiune pe cea stângă. Asta e şcolirea noastră. Asta este toată instruirea şi aşa-zisa educaţie a noastră, de la grădiniţă până la universitate. Este un efort de a distruge emisfera dreaptă şi de a ajuta funcţionarea emisferei stângi. Undeva între şapte şi paisprezece ani, reuşim să distrugem copilul. Atunci copilul nu mai e sălbatic, el devine cetăţean. Atunci învaţă disciplina, limba, logica, proza. Începe să se întreacă la şcoală, devine egoist, începe să înveţe toate lucrurile absurde care prevalează în societate. Devine tot mai interesat de putere, de bani, se gândeşte cum să ajungă mai şcolit pentru a fi mai puternic, cum să aibă mai mulţi bani, cum să aibă o casă mare, şi tot aşa… Atunci emisfera dreaptă funcţionează tot mai puţin – sau funcţionează numai în timpul somnului profund. Sau, uneori, sub influenţa unui drog… în Occident există un mare apetit pentru droguri, care se explică prin aceea că,

din cauza învăţământului obligatoriu, Occidentul a reuşit să distrugă de tot emisfera dreaptă. Occidentul a devenit prea educat, ceea ce înseamnă că a mers într-o singură direcţie, până la extrem. Acum. singurul mod de a stopa consumul de droguri este găsirea unor căi de înviere a emisferei drepte în şcoli şi universităţi. Consumul de droguri nu poate fi oprit numai prin lege. Fără restabilirea echilibrului intern el nu poate fi stăvilit.

Drogurile acţionează ca un schimbător de viteză – ele mută energia din emisfera stângă în emisfera dreaptă. Lucrul ăsta l-a făcut de-a lungul secolelor alcoolul, dar în prezent îl fac mult mai eficient drogurile, iar odată cu trecerea timpului apar droguri tot mai puternice.

Iar criminal nu e consumatorul de droguri, criminali sunt politicianul şi sistemul de învăţământ. Ei sunt vinovaţi. Din cauza lor mintea umană simte nevoia să se revolte. Poezia a dispărut de tot din viaţa oamenilor, frumuseţea a dispărut, iubirea a dispărut, iar singurii zei sunt banii, puterea şi influenţa. Cât mai poate continua omenirea să trăiască fără poezie, fără bucurie şi fără sărbătoare? Nu mult.

Iar noua generaţie din toată lumea face un mare serviciu arătând stupiditatea aşa-zisei educaţii din ziua de azi. Nu e o coincidenţă că aproape întotdeauna consumatorii de droguri se lasă de şcoală. Lucrul ăsta nu e o coincidenţă, face parte din aceeaşi revoltă.

Şi odată ce omul s-a deprins cu plăcerea, cu bucuria pe care o dau drogurile, îi este foarte greu să se lase de ele. Tinerii se pot lăsa de droguri numai dacă se găsesc căi mai bune de a le elibera poezia. Meditaţia e o cale mai bună. mai puţin distructivă, mai puţin dăunătoare decât orice gen de substanţă chimică. De fapt, nu e deloc dăunătoare, e benefică. Şi meditaţia face acelaşi lucru: mută energia din emisfera stângă în emisfera dreaptă, eliberează capacitatea lăuntrică de a fi creator.

Marea calamitate care va devasta lumea din cauza consumului de droguri poate fi evitată printr-un singur lucru – prin meditaţie. Altă cale nu există. Dacă meditaţia devine tot mai răspândită şi intră tot mai mult în viaţa oamenilor, drogurile vor dispărea. Iar educaţia trebuie să înceteze să se mai opună emisferei drepte şi funcţionării ei. Dacă de mici copiii vor fi învăţaţi să îşi folosească ambele emisfere, lumea va fi mai bună. Sunt situaţii în care este nevoie de emisfera stângă, când trebuie să faci calcule – la piaţă, în treburile de zi cu zi. Şi există situaţii când ai nevoie de emisfera dreaptă.

Şi nu uita niciodată că emisfera dreaptă e scopul, iar emisfera stângă e mijlocul. Emisfera stângă trebuie să servească emisfera dreaptă, emisfera dreaptă e stăpânul – deoarece câştigi bani numai pentru că vrei să te bucuri de viaţă, vrei să-ţi faci din viaţă o sărbătoare. Vrei un anumit cont în bancă numai ca să poţi iubi. Munceşti numai ca să te poţi juca – joaca rămâne ţelul.

Munceşti numai ca să te poţi relaxa. Relaxarea rămâne scopul, munca nu e scopul.

Etica muncii este o reminiscenţă a trecutului care trebuie abandonată. Iar învăţământul trebuie să treacă printr-o revoluţie adevărată. Oamenilor, copiilor nu trebuie să li se impună şabloane. Ce este învăţământul din ziua de azi? Este un sistem care nu urmăreşte decât formarea memoriei şi antrenarea ei. Nu te ajută să devii inteligent, dimpotrivă, prin el ajungi să fii tot mai puţin inteligent. Ajungi prost! Fiecare copil intră în şcoală foarte inteligent, dar foarte rar se întâmplă ca la terminarea universităţii un tânăr să mai fie încă inteligent. Da, iese cu o licenţă, dar acea licenţă a fost obţinută cu un preţ mare: şi-a pierdut inteligenţa, şi-a pierdut bucuria, şi-a pierdut viaţa, iar asta din cauză că funcţionarea emisferei drepte a încetat. Şi ce a învăţat? A acumulat informaţii. Şi-a format o memorie bună, care este în stare să repete, să reproducă

informaţiile adunate. În asta constau examenele. Este considerat inteligent cel care poate să vomite tot ce i-a fost vârât pe gât. Mai întâi a fost forţat să înghită, iar apoi, la examene, trebuie să vomite. Dacă ştie să vomite în mod eficient, este inteligent. Dacă ştie să vomite exact ce i s-a dat, este inteligent.

Însă trebuie înţeles un lucru: poţi vomita acelaşi lucru numai dacă nu l-ai digerat. Dacă l-ai digerat, poate să iasă altceva. Poate să iasă sânge, dar nu bucata de pâine pe care ai mâncat-o. Ea a dispărut, s-a asimilat. Ca să fii considerat foarte, foarte inteligent trebuie să ţii informaţiile în tine fără să le digeri. Omul cel mai prost este considerat cel mai inteligent. Asta este trista stare a lucrurilor. Ştii că Albert Einstein n-a luat examenul de admitere la facultate? O inteligenţă atât de creatoare! I-a fost greu să se comporte la fel de prosteşte cum se comportau toţi ceilalţi.

Toţi aşa-zişii medaliaţi cu aur ai colegiilor şi facultăţilor dispar. Nu se dovedesc de niciun folos. Gloria lor sfârşeşte odată cu primirea medaliilor de aur. apoi nu mai sunt găsiţi nicăieri. Viaţa nu le datorează nimic. Ce s-a întâmplat cu ei? S-au distrus. Şi-au luat diplomele şi au pierdut tot.

Genul ăsta de educaţie trebuie transformat total. În sala de clasă trebuie adusă mai multă bucurie, în universitate trebuie adus mai mult haos – mai mult dans, mai mult cântec, mai multă poezie, mai multă creativitate, mai multă inteligenţă. Trebuie să se renunţe la gradul atât de mare de dependenţă faţă de memorie.

Oamenii trebuie vegheaţi şi ajutaţi să devină mai inteligenţi. Când un elev, un student răspunde într-un fel nou, el trebuie apreciat. Răspunsul nu trebuie să fie corect, pentru că nu există aşa ceva. Există doar răspuns prostesc şi răspuns inteligent. Însăşi catalogarea drept corect şi greşit e greşită. Răspunsul este fie prostesc, o

repetare a unui lucru deja memorat, fie creator, inteligent. Chiar dacă răspunsul ce repetă pare a fi corect, el nu trebuie apreciat mult. Şi cu toate că răspunsul inteligent ar putea fi mai puţin corect, în raport cu ideile vechi, el trebuie preţuit, pentru că este nou. El denotă inteligenţă.

Ce trebuie să faci dacă vrei să fii creator? Să anihilezi tot ce ţi-a făcut societatea, tot ce ţi-au făcut părinţii şi profesorii. Să anihilezi tot ce ţi-au făcut poliţistul şi politicianul şi preotul. După aceea vei fi iarăşi creator, vei simţi iarăşi fiorul pe care l-ai avut la început. El încă există şi aşteaptă, înăbuşit. Când acea emoţie, acea energie creatoare se descătuşează în tine, eşti religios. Pentru mine, omul religios este omul care este creator. Fiecare om se naşte creator, dar foarte puţini rămân creatori.

Depinde de tine să ieşi din capcană. Poţi. Fireşte, îţi trebuie mult curaj, pentru că atunci când începi să distrugi ce ţi-a făcut societatea pierzi respectul. Nu mai eşti considerat respectabil, oamenii te privesc ca pe o ciudăţenie, îşi spun: „Săracul om, a păţit el ceva!” Ăsta este marele curaj – să pătrunzi într-o viaţă în care oamenii te privesc ca pe o ciudăţenie.

Fireşte, trebuie să rişti. Dacă vrei să fii creator, trebuie să rişti totul. Dar merită. Puţină creativitate valorează mai mult decât toată această lume.

A fi gata să înveţi

„Disciplină” este un cuvânt frumos, dar a fost folosit greşit, la fel ca toate celelalte cuvinte frumoase. Cuvântul „disciplină” are aceeaşi rădăcină ca şi cuvântul „discipol”, înţelesul cuvântului-rădăcină este „proces de învăţare”. Cel care este gata să înveţe este discipolul, iar procesul de a fi gata să înveţi este disciplina. Omul cunoscător nu e niciodată gata să înveţe, pentru că el crede deja că ştie; e foarte concentrat în aşa-zisa lui cunoaştere. Cunoştinţele lui nu sunt decât hrană pentru eul său. El nu poate fi discipol, nu se poate afla în adevărata disciplină.

Socrate spune: „Singurul lucru pe care îl ştiu este că nu ştiu nimic”. Ăsta este începutul disciplinei. Atunci când nu ştii nimic, apare dorinţa de a cerceta, de a explora, **i JL**

de a investiga. Iar în clipa în care începi să înveţi, urmează inevitabil alt factor: trebuie să renunţi continuu la ceea ce ai învăţat, altfel devine cunoaştere, şi cunoaşterea va împiedica învăţarea pe mai departe.

Adevăratul om al disciplinei nu acumulează niciodată; el moare în fiecare clipă pentru ceea ce a învăţat şi redevine neştiutor. Această ignoranţă este în realitate luminoasă. Sunt de acord cu Dionisie când numeşte ignoranţa luminoasă. Una dintre cele mai frumoase experienţe din viaţă este să fii într-o stare de necunoaştere luminoasă. Când eşti în acea stare de necunoaştere eşti deschis, nu mai există bariere, eşti gata să explorezi.

Disciplina a fost greşit interpretată. Oamenii le tot spun altora să-şi disciplineze viaţa, să facă asta, să nu facă aia. Omului i-au fost impuse mii de „trebuie” şi „nu trebuie”, iar când omul trăieşte cu aceste restricţii nu poate să fie creator. E prizonier; oriunde s-ar duce dă de un zid.

Cel care vrea să fie creator trebuie să se smulgă din lanţurile tuturor „trebuie” şi „nu trebuie”. El are nevoie de libertate şi spaţiu, mult spaţiu, I

are nevoie de cerul întreg şi de *6*)*

toate stelele, şi numai atunci u nu „ţi dau spontaneitatea lui lăuntrică niciO disciplină; începe să se dezvolte. îţi dau doar nişte

Ia aminte, disciplina la care repere care să mă refer eu nu are nimic din te ajute să înveţi Cele Zece Porunci. Eu nu îţi dau necontenit, nicio disciplină; îţi dau doar fără a deveni nişte repere care să te ajute să atotcunoscător. Înveţi necontenit, fără a deveni atotcunoscător. Disciplina ta trebuie să vină din însăşi inima ta, trebuie să fie a ta proprie – iar asta e o mare diferenţă. Când altcineva îţi dă

disciplina, ea nu ţi se potriveşte; e ca şi cum ai purta hainele altuia. îţi sunt fie prea largi, fie prea strâmte, şi nu te simţi deloc bine în ele.

Mahomed le-a dat o disciplină mahomedanilor; pentru el o fi fost bună, dar nu poate fi bună pentru toţi ceilalţi. Buddha le-a dat o disciplină milioanelor de budişti; pentru el o fi fost bună, dar nu poate fi bună pentru toţi ceilalţi. O disciplină e un fenomen individual; dacă o împrumuţi, începi să trăieşti conform unor principii stabilite, unor principii moarte. Or, viaţa nu e nicicând moartă; viaţa se schimbă în fiecare clipă. Viaţa e un flux.

Heraclit are dreptate: nu poţi intra de două ori în acelaşi râu. De fapt, eu, unul. aş spune că nu poţi intra în acelaşi râu nici măcar o dată, pentru că râul curge atât de repede! Viaţa e ca un râu. Trebuie să iei aminte la fiecare situaţie ce apare şi la nuanţele ei, iar apoi să răspunzi situaţiei conform momentului respectiv, nu conform vreunui răspuns de-a gata dat de alţii.

Îţi dai seama de prostia omenirii? Acum cinci mii de ani, Manu le-a dat hinduşilor o disciplină, şi ei o mai urmează şi acum. Acum trei mii de ani, Moise le-a dat evreilor o disciplină, şi ei încă o mai urmează. În urmă cu cinci mii de ani, Adinatha le-a dat jainiştilor o disciplină, iar ei o mai urmează încă. Aceste discipline înnebunesc întreaga lume! Ele sunt depăşite, trebuiau să fie îngropate de mult. Oamenii le cară ca pe nişte cadavre, iar cadavrele put îngrozitor. Ce viaţă poţi să ai când trăieşti înconjurat de cadavre?

*

Eu îţi spun să trăieşti clipa şi să simţi libertatea clipei şi responsabilitatea clipei. Ce poate să fie bine în clipa asta poate să fie rău în clipa următoare. Nu încerca să fii consecvent, altfel vei fi mort. Numai morţii sunt consecvenţi. Caută să fii viu, cu toate inconsecvenţele pe care le implică acest lucru, şi să trăieşti fiecare clipă fără

nicio raportare la trecut, fără nicio raportare la viitor. Trăieşte clipa în contextul clipei, şi răspunsul tău va fi total. Iar acea totalitate are frumuseţe, şi acea totalitate înseamnă creativitate.

A găsi nirvāṇa în tot ce e obişnuit

Ai auzit ca un grădinar, care creează viaţă, să fi primit Premiul Nobel? Un ţăran, care ară câmpul şi ne dă tuturor hrană, a fost vreodată premiat? Nu, el trăieşte şi moare de parcă nici n-ar fi existat.

Diferenţierea asta este urâtă. Fiecare suflet creator – nu contează ce anume creează – ar trebui să fie cinstit şi respectat, căci creativitatea trebuie cinstită. Însă până şi politicienii primesc Premiul Nobel, or, ei nu sunt decât nişte criminali deştepţi. Toată vărsarea de sânge din lume este opera acestor politicieni, iar ei continuă să fabrice alte şi alte arme nucleare pentru o sinucidere globală.

Într-o societate adevărată, cinstită, creativitatea va fi respectată, onorată, pentru că sufletul creator participă la lucrarea lui Dumnezeu.

Gândul îmi zboară la Abraham Lincoln. El era fiu de cizmar şi a ajuns preşedintele Statelor Unite.

Fireşte, aristocraţii n-au văzut *cu ochi buni acest lucru şi au fost foarte* supăraţi. *Nu e o coincidenţă că nu peste mult timp Abraham Lincoln a fost asasinat. Ei n-au putut admite ca ţara să aibă ca preşedinte* un *fiu de cizmar.*

În prima zi când Lincoln urma să se adreseze pentru prima dată Senatului, chiar înainte de a începe, un aristocrat urât s-a ridicat şi a spus: „Domnule Lincoln, deşi printr-un accident ai devenit preşedintele ţării, nu *uita că veneai cu tatăl tău la mine acasă ca să faceţi încălţările familiei. Şi există mulţi* senatori care poartă *pantofi făcuţi de tată! tău, aşa că să nu-ţi uiţi niciodată originea”.*

Acel senator credea că o să-l umilească. Însă nu poţi umili un om ca Abraham Lincoln. Numai *oamenii mărunţi.*

care suferă de complexe de inferioritate, pot fi umiliţi. Fiinţele superioare sunt dincolo de umilire.

Abraham *Lincoln a spus ceva care ar trebui să fie* ţinut minte de toată (urnea. El a spus: „Vă sunt foarte *recunoscător că mi-aţi amintit de tata chiar înainte de a rosti prima alocuţiune* în *faţa Senatului. Tata a fost un suflet creator, un artist* minunat, nimeni *nu mai făcea pantofi atât de* frumoşi. Ştiu foarte bine că, *orice aş face, n-am să fiu niciodată un preşedinte atât de mare pe cât de mare creator a fost el. N-am cum să-l întrec. Şi, apropo, vreau să vă amintesc dumneavoastră,* aristocraţilor, *că şi eu* am învăţat de *la el arta cizmăriei. Aşa că, deşi* nu sunt un cizmar grozav, *pot să vă corectez pantofii făcuţi de tatăl meu, în caz că vă strâng. Nu trebuie decât să* mă înştiinţaţi, *şi voi veni acasă la* dumneavoastră".

În Senat se lasă tăcerea, şi senatorii înţeleseră că era imposibil să-l umileşti pe acest om. Însă el dovedea un mare respect faţă de creativitate.

Nu contează dacă pictezi, sculptezi sau faci pantofi, dacă eşti grădinar, ţăran, pescar sau tâmplar. Nu contează ce faci; ceea ce contează este să pui suflet în ceea ce faci. Atunci roadele creaţiei tale au ceva din calitatea divinităţii.

Ţine minte, creativitatea nu ţine de o muncă anume. Creativitatea ţine de calitatea conştiinţei tale. Tot ce faci poate să devină creaţie dacă ştii ce înseamnă creativitatea. Creativitatea înseamnă să-ţi placă ceea ce faci, să faci munca respectivă cu iubire profundă. Creativitatea înseamnă să faci ceva nu ca pe o corvoadă, nu ca pe o obligaţie care trebuie îndeplinită cumva, nu ca pe o povară. Şi spălatul podelei poate fi creaţie. Crezi că dacă pictezi ai să te simţi creator? Pictatul este tot atât de obişnuit ca spălatul podelei. Orice lucru mărunt se poate transforma în creaţie.

Stai de vorbă cu un prieten şi ai impresia că pierzi timpul, că în timpul ăsta puteai să scrii o carte frumoasă.

Însă puţină bârfă nu strică, e chiar frumoasă. Fii creator.

Toate marile scripturi nu sunt decât bârfe ale unor oameni care au fost creatori. Noi ce crezi că facem aici? Bârfim. Bârfele astea vor deveni evanghelii într-o bună zi, dar la origine sunt tot bârfe. Mie îmi place să bârfesc; aş putea să bârfesc o veşnicie. Tu te-ai putea plictisi într-o zi; eu nu m-aş plictisi niciodată. Pentru mine, bârfitul e o încântare. S-ar putea ca într-o zi să te saturi şi să pleci de aici, iar odată cu tine să plece şi ceilalţi, dar eu voi continua să vorbesc. Dacă iubeşti cu adevărat ceva, acel lucru e creaţie.

Însă lucrul ăsta se întâmplă cu toată lumea. La mine vin mulţi oameni. Prima oară când vin. spun: „Dă-ne orice de făcut, Osho, orice muncă, chiar şi să facem curăţenie!” Exact aşa spun: „Chiar şi curăţenie!” Apoi, după câteva zile, vin iarăşi la mine şi spun: „Curăţenie… Am vrea să facem ceva important, o muncă de creaţie”.

Am auzit o anecdotă.

Îngrijorată de lipsa de pasiune din viaţa lor sexuală, tânăra soţie şi-a convins în cele din urmă soţul să urmeze un *tratament prin* hipnoză. *După câteva şedinţe,* interesul lui *sexual a fost iarăşi aţâţat, însă de fiecare dată când făceau dragoste, el ţâşnea din dormitor, se ducea la baie, apoi se întorcea. Roasă de curiozitate, soţia l-a urmărit* într-o zi până *la baie.* Mergând în vârful *picioarelor până la uşă, l-a văzut stând* în *faţa oglinzii,* uitându-*se fix la imaginea sa şi murmurând: „*Nu-i nevasta *mea… nu-i nevasta mea… nu-i nevasta mea”.*

Când te îndrăgosteşti de o femeie, bineînţeles că nu e nevasta ta. Faci dragoste cu ea, îţi place, apoi lucrurile se aşază. Apoi lucrurile se învechesc. Atunci e nevasta ta. Totul la ea ţi-e cunoscut – faţa, corpul, topografia – şi te plictiseşti. Hipnotizatorul s-a descurcat bine. Tratamentul

lui s-a bazat pe sugestie. Tot ce a trebuit să facă soţul

pentru a restabili armonia vieţii sexuale a fost să-şi repete mereu: „Nu e nevasta mea… nu e nevasta mea”.

Aşa că, în timp ce faci curăţenie, spune-ţi întruna că pictezi. Repetă-ţi mereu: „Asta nu e curăţenie, e un act de mare creaţie”, şi va fi! Nu poţi să fii creator din cauză că mintea îţi joacă feste. Dacă înţelegi, atunci îţi aduci creativitatea în tot ce faci.

Omul care înţelege este continuu creator. Nu că ar vrea cu tot dinadinsul să fie creator. Felul în care stă este un act de creaţie. Uită-te la el cum stă şi vei găsi în mişcările lui o anumită calitate a dansului, o anumită demnitate. Chiar zilele trecute citeam povestea maestrului zen care stătea în groapă cu mare demnitate – mort. Până şi moartea lui era un act de creaţie. O făcea foarte bine, nu puteai să-i aduci îmbunătăţiri. Chiar şi mort, stătea cu demnitate, cu graţie. Atunci când înţelegi, tot ce faci – curăţenie, mâncare, spălat – poate să fie un act de creaţie. Viaţa e alcătuită din lucruri mărunte; numai eul tău spune necontenit că astea sunt lucruri mărunte. Ţi-ar plăcea să faci ceva important, să fii un Shakespeare sau un Kâlidisa sau un Milton. Eul tău este cel care îţi creează probleme. Leapădă eul şi totul este creaţie.

O *gospodină era atât de mulţumită de promptitudinea cu care îi aducea băiatul lăptarului laptele. Încât îl întrebă cum îl cheamă. „Shakespeare”, răspunse băiatul. „Oh, ăsta e un nume renumit”. „Aşa ar* trebui.

Livrez laptele în cartierul ăsta de aproape trei ani”.

Îmi place! De ce să-ţi baţi capul să fii Shakespeare? Trei ani de livrat lapte într-un cartier echivalează cu scrisul unei cărţi, al unui roman, al unei piese. Este aproape la fel de frumos. Viaţa e alcătuită din lucruri mărunte. Dacă iubeşti, ele devin importante. Dacă nu iubeşti, eul îţi spune întruna: „Lucrul ăsta nu-i demn de tine. Curăţenie?

Nu e ceva demn de tine. Fă ceva important – fii Ioana

d’Arc!” Toate astea sunt prostii.

Curăţenia e importantă. Nu te lua după eu. Ori de câte ori eul încearcă să te convingă să faci ceva important intră imediat în gardă, debarasează-te de el şi astfel, încetul cu încetul, vei descoperi că trivialul e sfânt. Nimic nu e profan; totul e sacru şi sfânt.

Iar atât timp cât totul nu devine sfânt pentru tine, viaţa ta nu poate să fie religioasă.

Un om sfânt nu e ceea ce lumea numeşte în mod obişnuit un sfânt. Un om sfânt este un om obişnuit căruia îi place viaţa obişnuită. Fie că taie lemne, fie că aduce apă de la fântână sau găteşte, tot ce atinge el devine sfânt. El nu face lucruri importante, măreţe, dar tot ce face, face cu măreţie.

Măreţia nu stă în lucrul făcut. Măreţia stă în conştiinţa pe care o aduci în facerea acelui lucru.

Încearcă. Mângâie cu multă iubire o pietricică; ea devine un Koh-i-Noor, un diamant grozav. Zâmbeşte, şi te transformi dintr-odată într-un rege sau o regină. Râzi bucură-te… Fiecare clipă din viaţa ta trebuie transformată de iubirea ta.

Când îţi spun să fii creator, nu vreau să spun că trebuie să te faci pictor sau poet. Ca să fii creator, lasă-ţi viaţa să fie o pictură, lasă-ţi viaţa să fie un poem. Să nu uiţi niciodată acest lucru, altfel eul o să te bage în bucluc, întreabă-i pe criminali de ce au ales să fie criminali, şi ei îţi vor răspunde că n-au găsit de făcut nimic important. Nu puteau să ajungă preşedinte de ţară – bineînţeles, nu toţi oamenii pot să ajungă preşedinţi –, aşa că au ucis un preşedinte; asta e mai uşor. Au ajuns la fel de renumiţi ca preşedintele. Pozele lor au fost în toate ziarele pe prima pagină.

Cu câteva luni în urmă, un om a omorât şapte persoane şi a fost întrebat de ce a făcut-o, când acele şapte persoane îi erau total străine. El a spus că voia să devină

important şi niciun ziar nu fusese dispus să-i publice articolele. Şi, cum dorinţa era mare, iar viaţa trecea în zbor, a omorât şapte oameni şi astfel toată lumea a ajuns să-l cunoască.

Între politicieni şi criminali nu e mare deosebire. Toţi politicienii sunt criminali, nu numai Richard Nixon. Bietul Richard Nixon a fost prins asupra faptului, atâta tot. Alţii par să fie mai deştepţi şi mai vicleni.

Doamna Moskowitznu mai putea de mândrie. „Ai auzit de fiul meu Louie?", o întrebă ea pe vecina ei. „Nu.

Ce e cu Louie?" „Merge la psihiatru. În fiecare săptămână merge de două ori la psihiatru". „Şi asta e bine?" „Bineînţeles că e bine. Dă patruzeci de dolari pe oră. Patruzeci de dolari! Şi nu vorbeşte decât despre mine!"

Să nu te laşi niciodată tentat să devii important, renumit, cineva mai mare decât mărimea naturală. Fii exact în mărime naturală, fii obişnuit. Dar trăieşte obişnuitul într-un mod neobişnuit. În asta constă conştiinţa nirvanică.

Şi să-ţi mai spun un lucru. Dacă pentru tine nirvāṇa devine un mare ţel de atins, viaţa ta va fi un coşmar. Atunci nirvāṇa poate deveni ultimul şi cel mai mare coşmar. Dar dacă nirvāṇa e în lucruri mărunte, felul în care le trăieşti, felul în care transformi fiecare lucru mărunt într-o acţiune sfântă, într-o rugăciune face din casa ta un templu, şi din trupul tău locuinţa lui Dumnezeu. Atunci nirvāṇa este libertate.

Nirvāṇa înseamnă să trăieşti viaţa obişnuită atât de conştient, atât de plin de lumină, încât totul devine luminos.

Se poate. O spun pentru că aşa am trăit-o eu, aşa o trăiesc.

O spun în cunoştinţă de cauză. Când o spun, nu-l citez pe Buddha sau pe Iisus. Când o spun, mă citez pe

mine.

Pentru mine a fost cu putinţă; poate să fie şi pentru tine. Nu te agăţa de eu, nu te lua după el. Iubeşte viaţa, ai încredere în viaţă, şi viaţa îţi va da tot ce ai nevoie. Viaţa va deveni pentru tine o binecuvântare.

A fi visător

Una dintre afirmaţiile lui Friedrich Nietzsche sună aşa: „Asupra omenirii se va abate cea mai mare nenorocire în ziua în care toţi visătorii vor dispărea". Întreaga evoluţie a omului s-a datorat faptului că omul a visat la ea. Ce a fost ieri un vis astăzi este realitate, iar ce este azi un vis mâine va deveni realitate.

Toţi poeţii sunt visători, toţi muzicienii sunt visători, toţi misticii sunt visători. De fapt, creativitatea este un produs secundar al visării. Dar aceste vise nu sunt visele pe care le analizează Sigmund Freud. Trebuie să faci o distincţie între visul unui poet, visul unui sculptor, visul unui arhitect, visul unui mistic şi visele unei minţi bolnave. E mare păcat că Sigmund Freud nu şi-a bătut capul cu marii visători care sunt baza întregii evoluţii umane. El a dat numai de oameni bolnavi psihic, şi din cauză că toată viaţa lui a analizat visele psihopaţilor, însuşi cuvântul „visare" a ajuns să fie condamnat. Nebunul visează, dar visul lui va fi distructiv pentru sine. Creatorul visează şi el, dar visul lui va îmbogăţi lumea.

Mă gândesc la Michelangelo. Într-o zi trecea printr-o piaţă unde se vindea marmură de toate felurile şi a văzut un bloc de marmură frumoasă, aşa că a întrebat cât costă. Proprietarul a spus: „Dacă vrei piatra asta. poţi s-o iei gratis, căci stă pe aici şi ocupă locul, în doisprezece ani *nimeni n-a întrebat de ea. Nici eu nu văd să existe vreun potenţial în piatra asta".*

Michelangelo a luat-o. a lucrat la ea timp de aproape un an şi a realizat poate cea mai frumoasă statuie care a existat vreodată. Acum câţiva ani. un *nebun a încercat s-o*

distrugă. Statuia era la Vatican şi îl reprezintă pe Iisus după ce a fost coborât de pe cruce şi zăcea în poala mamei sale Maria.

Eu am văzut numai o fotografie a statuii, dar e atât de vie, de parcă Iisus urmează să se trezească în orice clipă. Michelangelo a folosit marmura cu atâta artă încât simţi în acelaşi timp şi tăria, şi fragilitatea lui Iisus. Iar în ochii mamei lui Iisus sunt lacrimi.

Cu doar câţiva ani în urmă, un nebun a dat cu ciocanul în statuia făcută de Michelangelo, şi când a fost întrebat de ce a făcut asta, a răspuns: „Şi eu vreau să fiu renumit. Michelangelo a lucrat la ea un an, şi apoi a devenit renumit. Eu n-a trebuit să lucrez decât cinci minute ca s-o distrug. Şi numele meu a făcut înconjurul lumii, ca titlu în toate ziarele".

Ambii oameni au lucrat la aceeaşi bucată de marmură. Unul a fost creator, celălalt nebun.

După un an, când a terminat lucrarea. Michelangelo l-a rugat pe vânzătorul de marmură să vină la el acasă, pentru că voia să-i arate ceva. Vânzătorului nu i-a venit să-şi creadă ochilor. „De *unde ai luat marmura asta frumoasă?", a întrebat el. Michelangelo a* spus: „N-o *recunoşti? E aceeaşi piatră urâtă care stătea de doisprezece ani în faţa prăvăliei tale". „Dar cum* ţi-ai *dat seama că acea piatră urâtă putea fi transformată* într-o *statuie atât de frumoasă?", a mai întrebat vânzătorul. Micheiangelo* ardspuns: „Nu *m-am gândit la asta. Visam să fac statuia asta. şi când am trecut pe lângă piatră l-am văzut dintr-odată pe Iisus, care mi-a spus: «Sunt închis în piatră. Eliberează-mă; ajută-mă să ies din piatra asta». Am văzut în piatră exact aceeaşi statuie. Aşa că am făcut doar un lucru minor: am înlăturat părţile de prisos şi i-am eliberat pe Iisus şi pe Maria".*

Ar fi fost o mare realizare dacă un om de calibrul lui Sigmund Freud, în loc să-i analizeze pe oamenii bolnavi şi

visele lor, s-ar fi ocupat de visele oamenilor sănătoşi psihic, şi nu doar sănătoşi, ci şi creatori. Analiza viselor lor nu ar fi arătat că toate visele sunt reprimări. Analiza viselor lor ar fi arătat că există vise care se nasc dintr-o conştiinţă mai creatoare decât cea a oamenilor obişnuiţi. Şi că visele lor nu sunt bolnave, visele lor sunt cu adevărat sănătoase, întreaga evoluţie a omului şi a conştiinţei lui depinde de aceşti visători. Întreaga existenţă este o unitate organică. Oamenii nu se ţin de mână numai între ei, se ţin de mână şi cu copacii. Tot universul respiră odată cu oamenii.

Universul este într-o armonie profundă. Numai omul a uitat limbajul armoniei, şi menirea mea aici este să i-l reamintesc. Nu eu creez armonia, armonia este realitatea ta. Doar că tu ai uitat de ea. Poate e firesc să uiţi de ea. d te-ai născut în ea, cum să te gândeşti la ea?

O *parabolă străveche spune că un peşte cu înclinaţii filosofice l-a întrebat pe alt peşte: „Am auzit atâtea despre ocean. Unde este?" Şi el era în ocean! însă s-a născut* în ocean, a *trăit în ocean, aşa că nu vedea* oceanul ca *pe ceva* separat. *Celălalt peşte, mai bătrân, i-a spus: „Oceanul e ăsta în care ne aflăm". Dar tânărul peşte filosof nu* l-a crezut. *„Glumeşti. Ce numeşti tu ocean e* apă. Va trebui să *mai întreb şi pe alţii, mai* înţelepţi".

Peştele ajunge să ştie de ocean numai atunci când e prins de pescar şi scos din ocean, aruncat pe nisip. Atunci, pentru prima dată, înţelege că a trăit întotdeauna în ocean, că oceanul e viaţa lui şi că, fără el, nu poate să supravieţuiască. Dar în cazul omului lucrurile stau altfel. Omul nu poate fi scos din existenţă. Existenţa e infinită, nu există ţărmuri pe care să stai retras şi să vezi existenţa. Oriunde s-ar afla, el face parte din existenţă.

Noi respirăm împreună. Facem parte dintr-o singură orchestră. Să înţelegi asta este o mare experienţă – nu o numesc visare, pentru că visarea a căpătat o conotaţie foarte proastă din cauza lui Sigmund Freud. Altfel e unul

dintre cele mai frumoase cuvinte, un cuvânt foarte poetic. Şi fiind liniştit, pur şi simplu, fiind plin de bucurie, existând, pur şi simplu, în această linişte, vei simţi că eşti unit cu ceilalţi. Când te gândeşti, eşti separat de ceilalţi pentru că tu te gândeşti la ceva, iar ceilalţi se gândesc la alte lucruri. Dar când şi tu, şi ceilalţi sunteţi liniştiţi, fără gânduri, zidurile dintre voi dispar. Tăcerile nu pot rămâne mai multe. Ele devin una.

Toate marile valori ale vieţii – iubirea, liniştea, fericirea, extazul, evlavia – te fac conştient de o imensă unicitate. Noi toţi suntem expresii diferite ale unei singure realităţi, cântece diferite ale unui singur cântăreţ, dansuri diferite ale unui singur dansator, tablouri diferite – dar pictorul este unul singur. Însă nu voi numi acest lucru vis, pentru că numindu-l vis n-ai să înţelegi că e o realitate. Iar realitatea e mult mai frumoasă decât orice vis. Realitatea este mai psihedelică, mai colorată, mai veselă decât îţi poţi imagina. Însă noi trăim atât de inconştient...

Prima inconştienţă a noastră este faptul că noi credem că suntem separaţi. Dar, accentuez, niciun om nu e o insulă, toţi facem parte dintr-un continent vast. Există varietate, dar asta nu ne separă. Varietatea face viaţa mai bogată – o parte din noi e în Himalaya, o parte din noi e în stele, o parte din noi e în trandafiri. O parte din noi e în aripile păsărilor, o parte din noi e în verdele copacilor. Suntem răspândiţi peste tot. Experimentarea acestui lucru ca realitate îţi va transforma întreaga atitudine faţă de viaţă. îţi va transforma fiecare acţiune, îţi va transforma însăşi fiinţa.

Vei deveni plin de iubire; vei deveni plin de reverenţă faţă de viaţă. După părerea mea. vei deveni pentru prima dată cu adevărat religios – nu creştin, nu mahomedan, nu hindus, ei. cu adevărat, pur religios.

Cuvântul. religios „e frumos. El provine dintr-o rădăcină care înseamnă. a-i aduce laolaltă pe cei care s-au

dezbinat în ignoranţa lor”; a-i aduce laolaltă, a-i trezi astfel încât să vadă că nu sunt separaţi.

Atunci nu vei putea să faci rău nici măcar unui copac. Atunci compasiunea şi iubirea ta vor fi spontane – nu cultivate, nu impuse prin disciplină. Dacă iubirea e disciplină, e falsă. Dacă nonviolenţa e cultivată, e falsă. Dacă compasiunea este învăţată, e falsă. Dar dacă ele vin spontan, fără niciun efort din partea ta. atunci au o realitate profundă, minunată.

Multe crime s-au comis în trecut în numele religiei. Oamenii religioşi au omorât mai mulţi oameni decât oricine altcineva. Este cert că toate aceste religii au fost false. Trebuie să se nască adevărata religie.

H.G. Wells a fost întrebat odată). Ce părere ai despre civilizaţie? „Iar H.G. Wells, care tocmai îşi publicase *Istoria* lumii, a răspuns: „E o idee bună, dar cineva trebuie să facă ceva ca s-o transpună în realitate”.

Până acum n-am fost civilizaţi, n-am fost cultivaţi, n-am fost religioşi. În numele civilizaţiei, în numele culturii. În numele religiei am comis tot felul de acte barbare. primitive, animalice.

Omul s-a îndepărtat mult de realitate. El trebuie trezit la adevărul că toţi suntem una. Şi asta nu e o ipoteză;

*

este experienţa tuturor celor f care au meditat de-a lungul sei colelor. Existenţa e una. este o unitate organică.

*

A.şa că nu confunda nicio experienţă frumoasă cu un vis.

— Numind-o vis îi anulezi realitatea. Visele trebuie transpuse în realitate, nu realitatea schimbată în vise.

*

Patru întrebări

Ai în *inimă un cântec de* cântat *şi ai un dans de*

dansat, dar dansul e invizibil, iar cântecul nici nu l-ai auzit încă. *El e* ascuns în *străfundul fiinţei tale; trebuie adus la suprafaţă, trebuie exprimat. Asta se înţelege* prin *„auto-actualizare”.*

Memoria şi imaginaţia

Ne **implori în** *mod constant să renunţăm la memorie, să trăim aici şi* **acum. Dar,** *renunţând la memorie, trebuie să renunţ şi la imaginaţia mea creatoare, deoarece sunt scriitor, iar tot ce scriu îşi are rădăcinile în amintirile mele. Mă întreb cum ar fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta posibilă. Un Tolstoi n-ar putea deveni niciodată un Buddha, dar oare* **un** *Buddha ar putea să scrie* **Război şi pace?**

Nu m-ai înţeles, dar e firesc. Este cu neputinţă să mă înţelegi căci. pentru a mă înţelege, trebuie să-ţi abandonezi memoria. Memoria e cea care te împiedică să înţelegi. Tu asculţi numai cuvintele mele, şi apoi le interpretezi prin prisma memoriei tale, conform trecutului tău. Dacă nu eşti aici şi acum, nu poţi să mă înţelegi; altfel, eşti prezent aici fizic, dar psihic eşti absent.

Eu nu-ţi spun să te lepezi de memoria ta faptică, efectivă. Asta ar fi o tâmpenie! Memoria efectivă este o trebuinţă. Trebuie să ştii cum te cheamă, cine îţi este tată şi cine îţi este mamă şi unde locuieşti; trebuie să te întorci la hotel şi să-ţi găseşti camera. Nu la memoria efectivă, faptică mă refer eu, ci la memoria psihică. Nu memoria faptică e problema, ea este pură aducere aminte. Problema apare atunci când această memorie te afectează psihic, încearcă să înţelegi diferenţa.

Ieri cineva te-a insultat. Astăzi dai iarăşi de el. Memoria faptică este). Omul ăsta m-a insultat ieri”. Memoria psihică este faptul că la vederea acelui om te superi, începi să fierbi. Şi poate că omul acela a venit doar pentru a-şi cere scuze, doar pentru a-şi cere iertare pentru comportamentul de ieri. Poate şi-a dat seama că a greşit şi

vrea să fiţi iar prieteni, însă tu fierbi de supărare, eşti furios, începi să strigi la el. Tu nu-i vezi faţa de aici şi acum; continui să fii afectat de faţa care a fost ieri. Dar ieri e ieri! Câtă apă a curs pe Gange? Omul ăsta nu e acelaşi om. În douăzeci şi patru de ore s-au produs multe schimbări, şi nici tu nu mai eşti acelaşi om.

Memoria faptică spune; „Acest om m-a insultat ieri”; dar acest om s-a schimbat, la fel cum te-ai schimbat şi tu. Este ca şi cum acel incident s-ar fi petrecut între două persoane cu care nu mai ai nicio legătură – deci eşti liber din punct de vedere psihic. Nu spui: „Încă sunt supărat”. Nu mai există supărare care persistă. Există memorie, dar nu există afectare psihică. Te întâlneşti cu omul aşa cum este el acum, şi îl întâlneşti aşa cum eşti acum.

Un om a venit şi l-a scuipat pe Buddha în faţă. Era foarte supărat Era brahmin, iar Buddha spunea nişte lucruri care îi supărau foarte tare pe preoţi. Buddha şi-a şters faţa şi l-a întrebat: „Moi ai ceva de spus?” Discipolul lui, Ananda, s-a supărat rău şi i-a spus lui Buddha: „Lasă-mă să-l pun la punct pe omul ăsta. Nu pot să tolerez ce a făcut. E prea mult!” Buddha i-a spus: „Dar nu pe tine te-a scuipat în faţă. Asta e faţa mea. Şi, în al doilea rând, uită-te la el. E într-o mare încurcătură. Fie-ţi milă de el. Vrea să-mi spună ceva, dar cuvintele sunt nepotrivite. Problema asta o am şi eu, e problema mea de-o viaţă, şi văd că omul ăsta e în aceeaşi situaţie. Vreau să-ţi relatez lucruri pe care am ajuns să le cunosc, dar nu pot să ţi le relatez pentru că vorbele sunt nepotrivite. Omul ăsta e în aceeaşi barcă: e atât de supărat încât nicio vorbă nu poate să-i exprime supărarea. Eu am atâta iubire încât nicio vorbă, nicio *faptă nu poate s-o exprime”.*

În cazul lui Buddha e vorba de memoria faptică. La Ananda e vorba de memoria psihică.

Omului nu i-a venit să creadă ce spunea Buddha. Era foarte şocat. N-ar fi fost şocat dacă Buddha l-ar fi lovit sau

dacă Ananda ar fi tăbărât asupra lui. Ar fi fost ceva de aşteptat, ceva natural Aşa reacţionează fiinţa umană. Dar compasiunea lui Buddha, înţelegerea lui... Omul a plecat, n-a dormit toată noap*tea, a chibzuit, a meditat. Şi-a dat seama ce făcuse şi a simţit o mare durere. În inima lui s-a deschis o rană.*

Dimineaţa devreme, a alergat la Buddha, s-a aruncat la picioarele lui, i-a sărutat *picioarele. Iar Buddha i-a spus lui Ananda: „Uite. aceeaşi problemă din nou! Acum îi pare atât de rău de ce a făcut, încât* nici nu *poate să vorbească.*

Îmi sărută picioarele. Omul ăsta e tare neajutorat. Tot ce e *prea mult nu poate fi exprimat, nu poate fi comunicat* prin *cuvinte. Trebuie găsite gesturi care să-l exprime. Priveşte!"*

Şi omul a început *să plângă şi* a *spus: „Iartă-mă. îmi pare* nespus *de rău. A fost* un *gest necugetat să* scuip un *om ca tine".*

Buddha a spus: „Uită de asta. Omul pe care l-ai scuipat *nu mai este, şi nici omul care a scuipat* nu *mai este. Tu eşti nou. şi eu sunt nou. Uite, soarele ăsta care răsare e* nou. *Totul e nou. Ziua de ieri nu mai este. Gata! Şi cum să te iert? Nu m-ai scuipat pe mine. Omul pe care l-ai scuipat a plecat".*

Conştiinţa este un râu care curge neîncetat.

Când spun să renunţi la memorie, mă refer la memoria psihică, nu la memoria faptică.

Buddha ţine minte perfect că acest om l-a scuipat ieri, dar ţine minte şi că nici el, nici acest om nu sunt aceiaşi. Capitolul acela e închis; nu merită să-l cari toată viaţa. Însă tu cari mai departe.

Cineva ţi-a spus ceva acum zece ani, şi tu încă mai cari spusele lui. Mama ta s-a supărat pe tine când erai copil, şi tu încă mai cari vorbele spuse de ea la supărare. Tatăl tău ţi-a dat o palmă la şapte ani. şi tu încă mai ţii minte.

Memoria psihică te împovărează. îţi răpeşte libertatea, îţi distruge vioiciunea, te încătuşează. Memoria faptică este absolut în regulă.

Şi mai trebuie să înţelegi un lucru: când nu există memorie psihică, memoria faptică este plină de acurateţe, pentru că memoria psihică este un factor perturbator. Când eşti foarte tulburat psihic, cum să-ţi aminteşti cu acurateţe? E cu neputinţă! Când tremuri tot, cum să îţi aminteşti cu exactitate? Vei exagera, vei adăuga ceva. vei omite ceva. îţi va ieşi ceva nou. Nu se va putea pune bază pe tine. Pe un om fără memorie psihică se poate pune bază. Computerele sunt mai demne de încredere decât oamenii, pentru că ele nu au memorie psihică. Ele redau fapte stricte, fapte goale. Când tu vorbeşti despre un fapt, nici el nu e fapt, a intrat în el multă ficţiune. L-ai modelat, l-ai schimbat, l-ai vopsit, i-ai dat culori de la tine şi nu mai e fapt! Numai un Buddha, un Tathăgata, un iluminat ştie ce e un fapt, tu nu dai niciodată de un fapt, pentru că în mintea ta e foarte multă ficţiune. Imediat ce găseşti un fapt, îi imprimi ficţiunea ta. Nu vezi niciodată ceea ce este, distorsionezi continuu realitatea. Buddha spune că un Tathăgata. un om deşteptat, este întotdeauna autentic deoarece vorbeşte în conformitate cu realitatea. Un Tathăgata spune adevărul, niciodată altfel. Un Tathăgata este sinonim cu „ca atare”. El reflectă realitatea aşa cum e ea, este o oglindă.

Ce vreau să spun eu este să te lepezi de memoria psihică şi să fii ca o oglindă.

Tu spui*: „Ne implori în mod constant să* renunţăm *la memorie, să trăim aici şi acum…”* Asta nu înseamnă că nu trebuie să-ţi ţii minte trecutul.

Trecutul face parte din prezent; orice ai fost în trecut, orice ai făcut în trecut face parte din prezentul tău. e *aici.* Copilul e în tine, tânărul e în tine, tot ce ai făcut e în tine. Mâncarea pe care ai mâncat-o e trecut, dar ea a

devenit sângele tău, care circulă aici şi acum. a devenit oasele tale. măduva ta. Iubirea pe care ai simţit-o poate că a trecut, dar ea te-a transformat. Ţi-a dat o nouă viziune despre viaţă, ţi-a deschis ochii.

Clipa prezentă conţine tot trecutul tău. Şi dacă mă înţelegi, clipa prezentă va conţine şi tot viitorul tău, pentru că trecutul te-a schimbat, te-a pregătit, iar viitorul se va întâmpla după cum trăieşti în prezent. Felul în care trăieşti aici şi acum va avea un mare impact asupra viitorului tău. În clipa prezentă este conţinut tot trecutul tău, şi în clipa prezentă se află tot viitorul potenţial, însă nu trebuie să cari psihic trecutul, nu trebuie să fii împovărat de el. El este deja conţinut în prezent. Copacul nu se gândeşte la apa pe care a absorbit-o ieri, dar ea există! Copacul nu se gândeşte la razele pe care le-a aruncat soarele ieri. Copacii nu sunt atât de proşti ca oamenii.

De ce să-şi bată capul cu razele de ieri? Ele au fost absorbite, digerate, au devenit în parte verdeaţă. Copacul se bucură de soarele din dimineaţa *asta,* fără nicio memorie psihică despre ziua de ieri. Totuşi, ziua de ieri este conţinută în frunze, în ramuri. În rădăcini, în sevă. Există! Şi vine şi viitorul; bobocii care mâine vor deveni flori există. Şi mugurii care mâine vor deveni frunze există.

Clipa prezentă conţine tot. Acum este veşnicie.

Aşadar, eu nu spun să uiţi trecutul faptic; spun doar să nu mai fi tulburat de el. El nu trebuie să fie o investiţie psihică. Este un fapt fizic – lasă-l să fie aşa.

Şi mai spui; *„Dar, renunţând ia memorie, trebuie să renunţ şi ia imaginaţia mea creatoare…” Ce* legătură are memoria cu imaginaţia creatoare? De fapt, cu cât ai o memorie mai bună. cu atât mai puţin vei fi creator, pentru că memoria nu face decât să repete, pe când creativitatea aduce ceva nou. Pentru a lăsa noul să se întâmple, memoria trebuie lăsată deoparte, astfel încât trecutul să nu se amestece.

Lasă noul să te pătrundă.

Lasă noul să vină să-ţi înfioare inima. Trecutul va fi necesar, dar nu acum; el va fi necesar când vei începe să exprimi această experienţă nouă. Atunci va fi necesar pentru că va fi nevoie de limbaj, or limbajul vine din trecut. Nu poţi să inventezi pe loc un limbaj său. dacă-l inventezi, el nu va însemna nimic, va fi o bolboroseală fără rost. Nu va fi un mijloc de comunicare, va fi o păsărească, din care nu va ieşi nimic creator.

Ca să te faci înţeles e nevoie de limbaj; dar limbajul vine din trecut. Însă el trebuie să vină numai atunci când experienţa s-a produs! Atunci foloseşte-l ca pe o unealtă. Limbajul nu trebuie să te împiedice.

Când vezi trandafirul deschizându-se sub soarele dimineţii, *vezi-l* Lasă înflorirea lui să aibă impact asupra ta, las-o să pătrundă adânc în tine. Lasă trandafirul să pună stăpânire asupra ta, să te copleşească. Nu spune nimic, aşteaptă. Ai răbdare, fii deschis. Absoarbe. Lasă trandafirul să ajungă la tine, şi ajunge şi tu la trandafir. Lasă să existe o continuare între două fiinţe – tu şi trandafirul. Lasă să existe o pătrundere, o întrepătrundere.

Şi ţine minte: cu cât pătrunde mai adânc trandafirul în tine, cu atât mai adânc poţi să pătrunzi tu în trandafir. Vine un moment când nu mai ştii care e trandafirul şi care e privitorul. Vine un moment când trandafirul şi cu tine sunteţi unul, când dualitatea dispare. În acel moment cunoşti realitatea trandafirului. Atunci eşti stăpân pe limbaj, eşti stăpân pe artă. Dacă eşti pictor, pui mâna pe penel şi pe culori şi îl pictezi. Dacă eşti poet, apelezi la memoria faptică pentru cuvintele potrivite, ca să poţi exprima această experienţă.

Dar în timp ce experienţa are loc, nu continua să vorbeşti în sinea ta. Vorbăria lăuntrică va fi un obstacol. N-ai să cunoşti trandafirul în profunzimea şi intensitatea lui. Vei cunoaşte numai suprafaţa, şi doar pe ea o vei exprima;

arta ta nu va avea mare valoare.

Tu spui: „Dar, *renunţând la memorie, trebuie să renunţ şi la imaginaţia mea creatoare…”* *N*-ai înţeles sensul cuvântului „creator”. Creator înseamnă nou, noutate, original. Creator înseamnă proaspăt, necunoscut. Trebuie să fii deschis, vulnerabil.

Lasă deoparte memoria. Ea e utilă mai târziu. În clipa de faţă e un obstacol. De exemplu, acum, când mă asculţi, lasă deoparte memoria. La ce îţi trebuie? îţi repeţi în gând toată matematica pe care o ştii? Faci adunări în gând? îţi repeţi geografia pe care o cunoşti? Ai lăsat deoparte toate astea. Fă la fel şi cu limbajul. Vei avea nevoie de el, dar numai atunci foloseşte-l. Lasă-ţi deoparte mintea întreagă.

Nu distrugi mintea, ci doar o laşi să se odihnească. N-ai nevoie de ea, poţi să-i oferi o vacanţă. Spune-i: „Odihneşte-te o oră şi lasă-mă să ascult. Iar după ce voi fi ascultat, după ce voi fi asimilat, voi avea nevoie de ajutorul tău-voi avea nevoie de limbajul tău, de cunoştinţele tale, de informaţiile tale. Atunci am să pictez un tablou sau am să scriu o poezie, dar acum poţi să te odihneşti”. Şi, după odihnă, mintea va fi proaspătă. Mintea ta rămâne mediocră din cauză că nu o laşi să se odihnească.

Gândeşte-te la un atlet care vrea să participe la Olimpiadă, şi aleargă întruna, douăzeci şi patru de ore pe zi. pregătindu-se pentru Olimpiadă. Când va veni vremea să ia parte la concurs nu va fi în stare să se mişte, va fi obosit mort. Înainte de concurs trebuie să te odihneşti cât mai bine, astfel încât corpul să întinerească.

Acelaşi lucru trebuie făcut şi cu mintea. Imaginaţia creatoare nu are nimic de a face cu memoria – numai atunci e creatoare. Dacă mă înţelegi şi abandonezi memoria psihică. vei deveni creator. Altfel, ceea ce numeşti tu creaţie nu e chiar creaţie – este doar compoziţie. Între creaţie şi compoziţie e o mare diferenţă. Continui să aranjezi în mod diferit lucruri vechi,

cunoscute, dar ele sunt vechi; nu există nimic nou. Reuşeşti doar să schimbi structura.

E ca şi cum ţi-ai aranja salonul – mobila e aceeaşi, tablourile de pe pereţi sunt aceleaşi, perdelele sunt aceleaşi, dar le schimbi locul, le rearanjezi. O arăta altfel salonul, dar nu e nou. Este o compoziţie; n-ai creat nimic. Asta fac mereu nouăzeci şi nouă la sută dintre scriitori, dintre pictori, dintre poeţi. Ei sunt mediocri, nu sunt creatori.

Omul creator este cel care aduce ceva din necunoscut în lumea cunoscutului, care aduce în lume ceva de la Dumnezeu, care îl ajută pe Dumnezeu să exprime ceva – care devine un bambus scobit şi-l lasă pe Dumnezeu să curgă prin el. Cum poţi tu să devii un bambus scobit când eşti prea plin de minte? Iar creativitatea vine de la creator, nu de la tine. Când tu dispari, când creatorul pune stăpânire pe tine, atunci apare creativitatea. Adevăraţii creatori ştiu foarte bine că nu ei sunt creatorii, că ei sunt doar nişte instrumente, nişte mediumi. Ceva s-a întâmplat prin ei, adevărat, dar nu ei sunt autorii.

Adu-ţi aminte de diferenţa dintre un tehnician şi un om creator. Tehnicianul ştie doar cum să facă un lucru. S-ar putea să ştie perfect cum să facă un lucru, dar nu are intuiţie, nu are putere de pătrundere. Creatorul are intuiţie, el vede lucruri pe care nu le-a mai văzut nimeni, aude lucruri pe care nu le-a mai auzit nimeni.

Afirmaţiile lui Iisus sunt creatoare – nimeni n-a mai vorbit ca el înainte. Nu era un om cu şcoală. Nu avea talent de orator, nu se pricepea la elocvenţă, dar a fost elocvent cum foarte puţini oameni au fost. Care era secretul lui? Avea intuiţie, avea putere de pătrundere. Vedea în Dumnezeu, vedea în necunoscut. A întâlnit necunoscutul şi incognoscibilul. A fost în acel spaţiu şi a adus din el câteva fragmente. Numai fragmente se pot

aduce, dar când aduci pe pământ câteva fragmente din incognoscibil, transformi întreaga calitate a conştiinţei umane.

El a fost creator. Eu îl numesc artist. Buddha, Krishna sau Lao Tzu au fost adevăraţi artişti. Ei au făcut imposibilul să se întâmple. Imposibilul este întâlnirea cunoscutului cu necunoscutul, întâlnirea minţii cu non-mintea. Ei au făcut posibilă această întâlnire.

Tu spui: „Dar, *renunţând la memorie, trebuie să renunţ şi la imaginaţia mea creatoare…" Nu.* Asta n-are nicio legătură cu imaginea creatoare. De fapt, dacă laşi la o parte memoria, vei avea imaginaţie creatoare. Nu poţi să ai imaginaţie creatoare dacă eşti prea împovărat de memorie.

Şi continui: „… deoa*rece sunt scriitor şi tot ce scriu îşi are răd*ăcinile în amin*tirile mele". Atu*nci nu prea eşti scriitor. Scrii despre trecut, îţi scrii amintirile. Tu nu aduci viitorul în prezent, înregistrezi amintiri. Eşti un arhivar! Poţi să devii scriitor, dar pentru asta trebuie să intri în contact cu necunoscutul, nu cu ce îţi aminteşti. Amintirile sunt deja moarte. Trebuie să intri în contact cu ceea ce este, trebuie să intri în legătură cu realitatea care te înconjoară. Trebuie să pătrunzi adânc în prezent, astfel încât să prinzi în năvod şi ceva din trecut. Adevărata creativitate nu se naşte din amintiri, ci din conştienţă. Trebuie să devii mai conştient. Cu cât eşti mai conştient, cu atât e mai mare năvodul şi, fireşte, mai mult peşte prinzi.

Tu spui: „Mă *întreb cum ar fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta* posibilă". Nouăzeci şi nouă la sută din artă nu e deloc artă, e gunoi. Rareori apare o operă de artă, foarte rar. Marea majoritate a aşa-zişilor artişti sunt imitatori, tehnicieni – oameni talentaţi, oameni deştepţi, dar nu artişti. Şi dacă acea parte covârşitoare de nouăzeci şi nouă la sută din artă ar

dispărea de pe Pământ, ar fi o binecuvântare, pentru că nu are nimic creator.

Acum există ceva foarte util – terapia prin artă. Când oamenii sunt bolnavi, bolnavi mintal, arta poate fi de folos. Bolnavului mintal i se dau culori, pensule şi pânză şi i se spune să picteze ce vrea el. Bineînţeles că ce pictează el e o nebunie, dar după câteva picturi nebuneşti, bolnavul se înzdrăveneşte, redevine întreg la minte. Pictatul a fost ca o purgaţie. I-a curăţat organismul. L-a ajutat, a fost bun pentru el, dar nu e bun pentru alţii.

Uită-te la un tablou de Michelangelo şi poţi să meditezi ore întregi. Şi cu cât meditezi mai mult, cu atât eşti mai liniştit, mai împăcat. Nu e o purgaţie. Michelangelo a adus ceva din necunoscut. El nu şi-a curăţat organismul de nebunie prin pictat. El nu a fost bolnav şi a vrut să scape de boală, nu. El a fost însărcinat, nu bolnav.

A fost însărcinat – însărcinat cu Dumnezeu. În fiinţa lui ceva prinsese rădăcină şi a vrut să-l împartă cu alţii. A fost o rodire, o împlinire. A trăit într-un mod creator şi a iubit viaţa într-un mod creator. A lăsat viaţa să intre în cel mai ascuns altar al lui şi a rămas însărcinat cu viaţa, sau însărcinat cu Dumnezeu. Iar când eşti însărcinat trebuie să naşti.

Michelangelo a născut, Buddha a născut. Şi Beethoven a născut, din el a ieşit ceva de o valoare imensă. Ascultă-i muzica şi eşti transformat, eşti transportat într-o altă lume. El te face să întrezăreşti celălalt ţărm.

Nouăzeci şi nouă la sută din 1

arta modernă este patologică.

Dacă ar dispărea de pe Pământ, XT”.

…Nouăzeci st nouă lumea ar fi foarte sănătoasă.

…”, la sută din arta

N-ar fi nicio paguba dacă ar dismodernă este părea, dimpotrivă, ar fi un lucru…”

…patologică, foarte bun. Mintea modernă este o minte supărată. Este supărată din cauză că omul nu îşi poate contacta fiinţa, din cauză că omul şi-a pierdut tot rostul şi nu-şi cunoaşte semnificaţia.

Una dintre cele mai cunoscute cărţi ale lui Jean-Paul Sartre este *Greaţa.* Asta e starea minţii moderne; mintea modernă e îngreţoşată, e într-un mare chin. Iar chinul este propria ei creaţie.

Friedrich Nietzsche a declarat că Dumnezeu a murit, în ziua în care a declarat acest lucru, a început să înnebunească. Bineînţeles că Dumnezeu nu poate fi mort doar pentru că declari tu asta. Declaraţia ta nu are nicio importanţă. Însă în clipa în care Nietzsche a început să creadă că Dumnezeu a murit, a început să moară, a început să-şi piardă minţile. O lume fără Dumnezeu e menită să fie o lume nebună, pentru că o lume fără Dumnezeu n-ar avea niciun context în care să fie semnificativă. De exemplu, citeşti o poezie; cuvintele acelei poezii au înţeles numai în contextul poeziei. Dacă scoţi un cuvânt din context, el n-are înţeles. În context era foarte frumos. Dacă tai o bucată dintr-un tablou, ea nu are niciun înţeles, pentru că şi-a pierdut rădăcinile din context. În tablou era foarte frumoasă. Îndeplinea un scop, avea un rost. Acum nu mai are niciun înţeles.

Poţi să-mi scoţi un ochi din orbită, şi el va fi un ochi mort, fără niciun înţeles în el, fără niciun rost. Dacă mă priveşti în ochi acum, ochii mei sunt plini de înţeles, pentru că ei există în contextul meu total; fac parte dintr-o poezie, fac parte dintr-un tablou mai mare. Înţelesul reiese întotdeauna prin raportare la ceva mai mare decât tine.

În ziua în care Nietzsche a declarat că Dumnezeu a murit, a ieşit din context. Fără Dumnezeu, omul nu poate să aibă nicio semnificaţie, pentru că omul e un cuvânt mic în marea epopee a lui Dumnezeu, omul este o notă mică în marea orchestră a lui Dumnezeu. Singură, acea notă mică

ar fi monotonă, ar zgâria urechea, ar fi înnebunitoare.

Asta s-a întâmplat cu Nietzsche. El credea cu adevărat în afirmaţia sa. Credea că Dumnezeu a murit şi că omul e liber, însă a ajuns nebun, nu liber. Iar secolul ăsta l-a urmat pe Nietzsche într-o mie şi unul de feluri, şi tot secolul a înnebunit. În întreaga istorie a lumii n-a existat niciun secol care să fi fost mai nebun ca acest secol. Istoricii viitori vor scrie despre el ca fiind secolul nebuniei. Este un secol nebun pentru că şi-a pierdut contextul.

De ce trăieşti? Ca să ce?

Ridici din umeri. Asta nu ajută prea mult. Pari să existi accidental. Dacă n-ai fi existat, n-ar fi fost nicio diferenţă. Nu e nicio diferenţă dacă exişti sau nu.

Nu e nevoie de tine, eşti inutil.

Nu îndeplineşti nimic aici. Cum să fii fericit, cum să rămâi sănătos la minte? Existi accidental, doar accidental? Păi, dacă exişti accidental. Înseamnă că totul e în regulă, crima e în regulă, sinuciderea e în regulă, pentru că ţi-e indiferent, nimic nu contează pentru tine. Dar nu e aşa, nu e totul în regulă, pentru că există câteva lucruri care îţi oferă bucurie şi câteva lucruri care te fac nefericit, câteva lucruri care produc extaz şi câteva lucruri care provoacă doar agonie, câteva lucruri care creează doar iad şi câteva lucruri care te duc în paradis. Nu, toate lucrurile nu sunt la fel. Dar odată ce crezi că Dumnezeu a murit, odată ce pierzi contactul cu totalitatea – şi Dumnezeu nu e decât totalitate… Ce e un val, când a uitat de ocean? Nu e nimic.

Reţine: adevărata artă se naşte din adevărata religiozitate, pentru că religiozitatea este găsirea unei comuniuni cu realitatea.

Tu spui: „Mă întreb cum ar *fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta posibilă*. Dacă nouăzeci la sută din aşa-zisa artă ar dispărea, lumea ar fi mult mai bogată, pentru că atunci ar exista adevărata artă. Dacă aceşti pretinşi artişti, aceşti nebuni ar dispărea… şi nu

spun că ei n-ar trebui să picteze – trebuie să picteze.

dar ca terapie. Picasso are nevoie de terapie; el trebuie să picteze, dar acele tablouri nu trebuie expuse sau, dacă sunt, să fie numai în ospicii. Ele ar putea ajuta câţiva nebuni să se cureţe de nebunii; sunt purgative.

Adevărata artă înseamnă ceva care te ajută să meditezi. Gurdjieff numea adevărata artă artă obiectivă- care te ajută să meditezi. Taj Mahal este artă adevărată. Ai fost vreodată la Taj Mahal? Merită să te duci. Într-o noapte cu lună plină, doar stând acolo şi uitându-te la acea frumoasă capodoperă, te vei simţi plin de necunoscut. Vei începe să simţi ceva de dincolo.

Aş vrea să povestesc cum a *luat fiinţă Taj Mahal. A* venit *un om din Shiraz, Iran. Era* un *mare artist, cel mai* renumit din *Shiraz. I se spunea Shirazi pentru că venea din Shiraz. I se* dusese vestea că *era un vrăjitor,* circulau multe *poveşti despre el. Pe vremea aceea domnea şahul Jahân. El a auzit poveştile şi l-a invitat pe sculptor la curte. Shirazi era un mistic, un mistic sufist.*

Şahul Jahăn l-a întrebat; *„*Am *auzit că poţi să sculptezi corpul unui* bărbat *sau* al *unei femei doar* atingând mâna bărbatului sau a *femeii, fără să-i vezi deloc faţa. E adevărat?” Shirazi a spus: „Pot să-ţi dovedesc, dar cu o condiţie. Pune după un paravan* sau o *draperie douăzeci şi* cinci *de femei frumoase din palatul tău. Eu le voi atinge* mâinile şi o voi alege pe *cea pe care o voi sculpta. Dacă sculptura va corespunde întru totul realităţii şi vei fi mulţumit, mi-o vei da de soţie pe acea femeie. Asta e credinţa mea”.*

Şahul Jahân a fost de acord. Douăzeci şi cinci de sclave frumoase au fost puse după o draperie. Doar din joacă, fiica şahului s-a aşezat şi ea după draperie. Shirazi a trecut de la prima până la a douăzeci şi cincea sclavă, respingându-le pe toate. Când a respins-o pe ultima, fata şahului a întins şi ea mâna. *Shirazi a atins-o, a închis ochii*

şi a simţit ceva.

A spus: „Asta e mâna”. A pus pe degetul fetei un inel, ca semn că „Dacă reuşesc, ea îmi va fi soţie”.

Şahul s-a uitat după draperie şi s-a îngrozit când a văzut că era vorba de fata lui. Dar s-a liniştit, spunându-şi că era cu neputinţă ca Shirazi să realizeze o statuie care s-o reprezinte identic pe fiica sa doar atingându-i mâna.

Shirazi s-a închis într-o cameră unde, timp de trei luni, a lucrat zi şi noapte. Iar după trei luni, i-a spus şahului să vină cu întreaga curte să vadă. Şahului nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Statuia semăna perfect cu fata lui. Oricât a încercat să-i găsească un cusur, n-a găsit. Nu-i convenea deloc ca fata lui să se mărite cu un om sărac, dar nu avea ce face. îşi dăduse cuvântul. De supărare, soţia lui s-a îmbolnăvit. Era însărcinată, şi a murit la naştere. O chema Mumtaz Mahal.

Şahul se tot frământa cum să-şi salveze fata. L-a chemat pe sculptor şi i-a spus că fusese o greşeală, că era vina fetei, dar că soţia lui murise de supărare la gândul că fata ei avea să se mărite cu un om sărac şi nici el nu era de acord, deşi făcuse o promisiune.

Sculptorul a spus: „N-ai de ce să-ţi faci griji. Trebuia să-mi spui şi plecam înapoi în Shiraz. Fii liniştit.

Nu-ţi cer să te ţii de promisiune. Mă întorc în Shiraz”.

Însă şahul a spus: „Nu se poate. Am promis, mi-am dat cuvântul. Mai aşteaptă puţin, lasă-mă să mă gândesc”.

Principalul sfetnic al şahului a propus: „Uite ce să faci. Ăsta e un mare artist, a dovedit-o. Spune-i să facă o machetă în memoria soţiei tale. Macheta unui mormânt frumos, cel mai frumos din lume. Şi spune-i că, dacă îţi place macheta şi o aprobi, i-o vei da pe fata ta de soţie. Dacă nu, povestea s-a terminat”.

Sculptorul a fost de acord cu propunerea, iar şahul şi-a spus în sinea lui: „N-am să aprob nicio machetă”.

Şi Shirazi a *făcut multe* machete, toate *foarte* frumoase, dar şahul a spus la fiecare „Nu”.

Sfetnicul ajunsese la disperare, pentru că acele machete erau rare şi era nedrept să fie respinse. Atunci a lansat zvonul că *fata* şahului s-a îmbolnăvit. Zvonul era menit să ajungă la urechile sculptorului. Şi, conform zvonului, după trei săptămâni de boală, *fata* şahului a murit.

Când sculptorul a auzit că fata murise, a *făcut* ultima machetă, cu inima zdrobită, şi i-a *adus-o şahului,* iar acesta a aprobat-o. Nu mai avea *de ce să se teamă,* Shirazi era încredinţat că *fata* murise, aşa că nu se mai punea problema căsătoriei.

Acel model a devenit Taj Mahal. Acea machetă a fost creată de un mistic sufist.

Cum să creezi imaginea întreagă a unei femei doar atingându-i mâna o dată? El trebuie să fi fost într-un alt gen de spaţiu. În acel moment trebuie să fi fost fără minte. Acel moment trebuie să fi fost de mare meditaţie, în acel moment a atins energia, şi doar prin simţirea energiei a creat forma întreagă.

În prezent lucrul ăsta poate fi înţeles mult mai logic datorită fotografiilor lui Kirlian, pentru că fiecare energie are modelul ei. Faţa ta nu e accidentală, ci se încadrează într-un anumit model de energie. Ochii, părul, culoarea, toate se încadrează într-un anumit şablon de energie.

Odată ce cunoşti şablonul energetic, cunoşti întreaga personalitate, pentru că şablonul energetic creează totul. Cunoşti trecutul, cunoşti prezentul, cunoşti viitorul. Odată ce s-a desluşit şablonul energetic, se ştie tot ce ţi s-a întâmplat şi tot ce o să ţi se întâmple.

Asta este arta obiectivă. Acest om a creat Taj Mahal. Într-o noapte cu lună plină, meditând la Taj Mahal, inima ta va pulsa de o nouă iubire. Taj Mahal mai poartă încă acea energie a dragostei. Mumtaz Mahal a murit din

dragoste pentru fiica ei; şahul Jahăn a suferit din dragoste; iar acest Shirazi a creat acest model pentru că suferea profund, era profund rănit că femeia pe care o alesese nu mai era. Taj Mahal a luat fiinţă dintr-o mare iubire şi din meditaţie. El mai poartă încă vibraţiile iubirii. Nu e un monument obişnuit, e special. La fel sunt şi piramidele din Egipt şi multe, multe lucruri în lume create ca artă obiectivă, create de cei care ştiau ce făceau, create de mari meditatori. Aşa sunt Upanişadele, aşa sunt sutrele lui Buddha, aşa sunt afirmaţiile lui Iisus.

Ţine minte, pentru mine, creativitatea înseamnă meditaţie, creativitate, înseamnă o stare de non-minte – atunci Dumnezeu coboară în tine, atunci iubirea izvorăşte din tine. Atunci din starea ta de bine se întâmplă ceva. starea de bine se revarsă, dă pe afară. Arta astfel creată este o binecuvântare.

Poţi să pictezi, poţi să scrii ca terapie, dar arde-ţi tablourile şi arde-ţi poeziile. Nu trebuie să expui în faţa oamenilor mizeria pe care ai aruncat-o din tine.

Eu sunt întru totul pentru arta obiectivă, sunt întru totul în favoarea artei meditative, sunt întru totul pentru ceva care vine de la Dumnezeu.

Şi mai spui: „Lin *Tolstoï n-ar putea deveni niciodată un Buddha”.* Cine ţi-a spus asta? Un Tolstoi *poate* să devină un Buddha, şi *va deveni* mai devreme sau mai târziu.

Şi continui: *dar oare* un *Buddha ar putea să scrie*

Război şi pace?”. Dar Buddha ce făcea? Eu ce fac aici? Ai citit Gita lui Krishna? E *Război şi pacel* Tolstoi a putut să scrie Război şi *pace, Anna Karenina* şi multe cărţi frumoase, şi nu pentru că era Tolstoi, ci în ciuda faptului că era Tolstoi. Dostoievski a scris *Idiotul, Crimă şi pedeapsă* şi una dintre cele mai frumoase cărţi, *Fraţii Karamazov,* nu pentru că era Dostoievski, ci în ciuda acestui lucru. El avea ceva dintr-un buddha; avea ceva

extraordinar de religios. Dostoievski era un om religios – nu total, ci în parte, o fărâmă din el era nemaipomenit de religioasă. Era posedat de Dumnezeu, a devenit un vehicul. Bineînţeles, n-a fost un vehicul perfect, multe lucruri au venit din mintea lui. Totuşi, *Fraţii Karamazov* e o carte frumoasă. Dacă n-ar fi fost scrisă de Dostoievski, ci de cineva fără memorie, fără eu, fără nimic patologic, *Fraţii Karamazov* ar fi fost un al doilea Nou Testament; ar fi fost la fel ca vorbele lui Iisus sau ca *Sutra de diamant,* sau ca *Upanişadele.* Are calitatea necesară!

Depresia postnatală

Când scriu o carte, sunt plină de energie curgătoare şi de încântare. Dar, după ce termin, mă simt atât de pustie şi de moartă, încât abia mai suport să trăiesc. Acum tocmai am **început** *să scriu o carte, dar cu toate că îmi face mare plăcere să scriu,* **în** *timp ce meditez mă copleşeşte teama de pustietatea care aştept să mă cuprindă peste câteva luni. Ce să fac?*

Întrebarea asta vine de la o scriitoare. I-am parcurs romanele şi sunt frumoase. Are talent, ştie să spună frumos o poveste, ştie să ţească o intrigă. Şi nu este numai cazul ei, aşa se întâmplă cu aproape toţi care sunt creatori în vreun fel. Totuşi, interpretarea e greşită, iar de interpretare depind foarte multe. Când o femeie poartă în pântec un copil, e plină. Fireşte, după ce copilul se naşte, ea se va simţi goală. Va simţi lipsa noii vieţi care pulsa şi dădea din picioare în pântecul ei. După naşterea copilului, se va simţi pustie câteva zile. Dar iubind copilul şi ajutându-l să crească, va uita de golul din ea. Pentru un artist, lucrul ăsta nu e cu putinţă. Odată ce a terminat de scris un roman, el simte o pustietate adâncă. Şi ce să mai facă acum cu cartea? Artistul e într-o situaţie mai dificilă decât o mamă. Odată ce cartea e terminată, e terminată, nu are nevoie de ajutor, nu are nevoie de iubire. Nu va creşte. E perfectă, s-a născut adultă. Un tablou terminat e

terminat, n-ai ce să-i mai faci. Artistul se simte foarte pustiu. Dar această pustietate trebuie analizată.

Nu spune că eşti epuizată; mai degrabă spune că eşti istovită. Nu spune că eşti pustie, pentru că fiecare pustietate are în ea şi o plinătate. Priveşti dintr-un unghi greşit.

Intri într-o încăpere ce are mobilă, tablouri pe pereţi şi alte lucruri. Apoi. toate acele lucruri sunt scoase din încăpere şi intri din nou în ea. Cum o vezi acum? O vei numi încăpere goală sau încăpere plină? „încăpere" înseamnă spaţiu. Cu mobila scoasă, încăperea e plină. Când mobila era acolo, încăperea nu era plină; o mare parte din spaţiu lipsea din cauza mobilei. Acum spaţiul e complet, pustietatea e totală.

Aşadar, poţi privi din două unghiuri. Dacă te uiţi numai la mobilă şi nu vezi spaţialitatea camerei, ea îţi va părea goală, pustie. Dar dacă vezi direct pustietatea, vei simţi foarte multă libertate, care înainte nu era din cauză că spaţiul lipsea, nu te puteai mişca în voie. Continuă să tot aduci mobilă şi va veni un moment când n-ai să te mai poţi mişca deloc din cauză că tot spaţiul a dispărut.

Odată am stat în casa unui om foarte bogat. Era foarte bogat, dar nu avea gust. Casa lui era atât de plină, încât nu mai era deloc casă. Nu puteai să te mişti, îţi era frică să te mişti ca să nu dărâmi vreo piesă antică preţioasă. Şi lui îi era frică să se mişte. Servitorii erau permanent *t* /

speriaţi. Mi-a dat cea mai bună, cea mai frumoasă cameră *din casă.* Eu i-am spus: „Asta nu-i cameră, e muzeu. Te rog să-mi dai ceva unde pot să mă mişc. Asta nu-i încăpere, încăperea aproape a dispărut!"

Încăperea înseamnă libert*a-l tea pe care* ţi-o dă spaţiul. Când lucrezi, când creezi, mintea ţi-e plină de multe lucruri. Mintea *I e* ocupată. Când scrii un roman, mintea e ocupată. E prea multă *I mobilă* în ea, mobilierul

min-*I* ţii – gânduri, sentimente, caractere. Apoi termini cartea. Dintr-odată, mobila dispare. Te simţi golită. Dar n-ai de ce să *te* întristezi. Dacă priveşti treaba asta aşa cum trebuie, te vei simţi eliberată de o obsesie, de o ocupaţie. Te vei simţi din nou liberă, neîmpovărată. Personajele din roman nu se mai mişcă acolo. Musafirii au plecat, iar gazda se simte în largul ei. Bucură-te de asta. Tristeţea şi teama ta sunt cauzate de faptul că interpretezi greşit. Bucură-te că eşti liberă. N-ai observat niciodată că atunci când îţi vine un musafir te simţi bine, iar atunci când pleacă te simţi şi mai bine? Plecarea lui îţi iasă la dispoziţie tot spaţiul.

Scrierea unui roman este înnebunitoare, pentru că atâtea personaje devin musafiri, şi fiecare personaj are *stilul* lui. Nu întotdeauna îl ascultă pe scriitor. Uneori o ţine pe-a lui şi îl forţează pe scriitor să meargă într-o anumită direcţie. Scriitorul începe romanul, dar nu-l termină el. Acele personaje îl termină singure. Este ca atunci când dai naştere unui copil. Tu naşti copilul, dar apoi copilul se mişcă singur, de capul lui. Poate că mama se gândeşte că el va ajunge doctor, dar el ajunge muncitor cu ziua. Ce vină are ea? Ea s-a străduit cât a putut, dar el ajunge muncitor cu ziua.

Acelaşi lucru se întâmplă când scrii un roman. Începi cu un personaj şi ai de gând să faci din el un sfânt, iar el devine un păcătos. Şi îţi spun, e la fel ca şi cu copilul: mama e îngrijorată, romancierul e îngrijorat. Romancierul voia ca personajul lui să ajungă un sfânt, iar el a ajuns un păcătos şi nu se poate face nimic. El se simte neajutorat, se simte folosit de personajele lui. Ele sunt fanteziile lui, dar odată ce a cooperat cu ele, au devenit aproape reale.

Şi nu va avea tihnă până nu va scăpa de ele. Dacă ai o carte în minte, trebuie s-o scrii ca să scapi de ea. Scrisul este o despovărare.

De asta oamenii creatori înnebunesc aproape

întotdeauna.

Mediocrităţile nu înnebunesc, n-au de ce să înnebunească, ele n-au în viaţa lor nimic înnebunitor. Creatorii înnebunesc aproape întotdeauna. Un Van Gogh va înnebuni, un Nijiński va înnebuni, un Nietzsche va înnebuni. De ce înnebunesc ei? Pentru că sunt foarte ocupaţi, pentru că în mintea lor se petrec foarte multe lucruri. N-au în ei înşişi un spaţiu al lor. În ei stau foarte mulţi oameni care vin şi pleacă, e o forfotă continuă, înnebunitoare. Este ca şi cum ar sta în mijlocul traficului. Fiecare artist trebuie să plătească pentru asta.

Ia aminte, când termini o carte, fii fericită, bucură-te de acel spaţiu pentru că mai devreme sau mai târziu, va apărea o nouă carte. Romanele apar dintr-un romancier la fel cum apar frunzele dintr-un copac. Ele sunt naturale, nu se poate face nimic.

Aşa că uneori, toamna, când frunzele au căzut, şi copacul stă singur, fără frunze, profilat pe cer. bucură-te. Nu o numi pustietate, numeşte-o un nou gen de plinătate – eşti plină de tine. Te odihneşti în tine, fără să te mai deranjeze nimeni. Fiecare artist are nevoie de această perioadă de odihnă; e un proces natural. Corpul fiecărei mame are nevoie de puţină odihnă. Un copil se naşte şi altul e conceput… lucrul ăsta se întâmpla în Orient, iar în India continuă să se întâmple. La treizeci de ani o femeie e aproape bătrână din cauză că a născut continuu, fără să aibă o perioadă de recuperare, de reîntinerire a fiinţei, de singurătate. Este epuizată, obosită. Tinereţea, prospeţimea, frumuseţea ei s-au dus. Când dai naştere unui copil, e nevoie de o perioadă de odihnă în care să te recuperezi. să-ţi recapeţi energia pe care i-ai dat-o copilului, să-ţi revii astfel încât să poţi naşte din nou.

Când scrii un roman, dacă e cu adevărat o operă de artă, la terminarea lui te vei simţi pustie. Dacă însă e doar un fel de jurnalism pe care l-ai făcut pentru bani, în baza

unui contract încheiat cu un editor, atunci nu e foarte profund. Nu te vei simţi pustie după el, te vei simţi la fel. Cu cât e mai profundă creaţia ta, cu atât mai mare e pustietatea pe care o simţi după aceea. Cu cât e mai mare furtuna, cu atât e mai mare liniştea de după ea. Bucură-te de asta. Furtuna e bună, bucură-te de ea; şi liniştea de după ea e bună. Ziua e frumoasă, e plină de activitate; şi noaptea e frumoasă, plină de inactivitate, de pasivitate, de pustietate. Dormi. Dimineaţa te întorci în lume plin de energie, gata să lucrezi, să acţionezi.

Să nu te temi de noapte. Mulţi oameni se tem. Există o sannyasină căreia i-am dat numele de Nisha. „Nisha" înseamnă noapte. Ea vine mereu la mine şi mă roagă să-i schimb numele. îmi spune; „Mie mi-e frică de noapte. Din atâtea nume, de ce mi-ai dat tocmai numele ăsta? Schimbă-l". Dar n-am să i-l schimb. I l-am dat cu bună ştiinţă, din cauza fricii ei de întuneric, a fricii ei de pasivitate, a fricii ei de relaxare, a fricii ei de capitulare. Toate astea sunt cuprinse în cuvântul „noapte", *nisha.*

Trebuie să accepţi şi noap

*

tea. Numai atunci devii complet, plin, întreg.

Aşa că nu lua în nume de rău pustietatea pe care o simţi după ce termini de scris un roman. Acea pustietate e frumoasă, mai frumoasă decât zilele de creaţie, deoarece creativitatea – rezultă din pustietate. Bucură-te de acea pustietate, fii fericită, simte-te binecuvântată. Accept-o, primeşte-o ca pe o binecuvântare, şi vei vedea curând că eşti iarăşi plină de activitate şi se va naşte o carte mai grozavă. Nu trebuie să fii îngrijorată. N-ai de ce să fii îngrijorată. Este doar interpretarea greşită a unui fenomen frumos.

Însă omul trăieşte în cuvinte. Odată ce ai dat unui lucru un nume greşit, începi să te temi de el. Fii foarte, foarte precisă. Ia aminte întotdeauna la ce spui, pentru că

vorbele nu sunt doar simple vorbe, ele au asociaţii adânci în fiinţa ta. Odată ce numeşti un lucru pustietate, ţi se face frică de acest cuvânt.

În India avem cuvinte mai bune pentru pustietate. Noi îi spunem *shunya*. Însuşi cuvântul e pozitiv, n-are nimic negativ în el. E frumos. Înseamnă pur şi simplu spaţiu, fără hotare – shunya. Şi am numit *shunya* ţelul suprem. Buddha spune că atunci când devii shunya, când devii nimicul absolut, ai atins supremul.

Poetul, pictorul, artistul sunt pe cale de a deveni mistici. Toată activitatea artistică se îndreaptă spre religiozitate. Când eşti activ, când scrii o poezie, eşti în minte. Când poezia se naşte eşti istovit, şi mintea ia o pauză de odihnă.

La fel se întâmplă şi cu tine după ce termini o carte. Foloseşte acele momente pentru a te prăbuşi în fiinţa ta. Nu o numi pustietate, numeşte-o deplinătate; numeşte-o fiinţă, numeşte-o adevăr, numeşte-o Dumnezeu. Şi atunci vei fi în stare să simţi binecuvântarea acelei stări.

Creativitatea şi încrucişarea

*Simt un îndemn spre exprimarea artisti***că şi am** *primit instruire* **clasică în** *muzica occidentală. Deseori simt că această instruire întemniţează creativitatea spontană.* **fi în** *ultima vreme mi-a fost foarte greu să exersez* **în** *mod regulat. Nu* **mai ştiu** *sigur care sunt calităţile adevăratei arte şi prin care proces* **artistul produce şi creează artă** *autentică. Cum să simt artistul din mine?* Paradoxul artei este că mai întâi trebuie să-i înveţi disciplina. şi apoi trebuie s-o uiţi de tot. Dacă nu-i cunoşti ABC-ul, nu vei putea să pătrunzi foarte adânc în ea. Dacă însă îi cunoşti numai tehnica şi exersezi mereu, vei ajunge foarte îndemânatic din punct de vedere tehnic, dar vei rămâne tehnician: n-ai să ajungi niciodată artist.

În zen se spune că dacă vrei să fii pictor, trebuie să înveţi să pictezi doisprezece ani, iar apoi, în doisprezece

ani, trebuie să uiţi totul. Să uiţi de tot de pictură, să nu aibă nicio legătură cu tine. Timp de doisprezece ani meditezi, tai lemne, cari apă de la fântână, faci orice în afară de pictură.

Apoi, într-o zi, vei fi în stare să pictezi. Pentru asta îţi trebuie douăzeci şi patru de ani: doisprezece ani ca să înveţi tehnica şi doisprezece ani ca să uiţi tehnica. După această perioadă de douăzeci şi patru de ani. tehnica a ajuns să facă parte din tine. Acum poţi să fii spontan. Tehnica nu te mai împiedică, nu te mai întemniţează.

Acum nu mai continua să exersezi. Uită de tot de muzica clasică. Fă alte lucruri, apucă-te de grădinărit, sculptează, pictează, fă ce vrei, dar uită de muzica clasică, de parcă nici n-ar exista. Las-o să rămână câţiva ani în adâncul fiinţei tale. ca să fie digerată. Pe urmă nu va mai fi o tehnică. Atunci, într-o zi, vei simţi un îndemn brusc, şi atunci vei începe iarăşi să cânţi. Şi când vei reîncepe să cânţi, să nu-ţi baţi prea mult capul cu tehnica, altfel n-ai să fii niciodată spontan.

Fii puţin inovator – asta înseamnă creativitate. Inventează procedee noi, mijloace noi. Încearcă să faci ceva ce n-a mai făcut nimeni. Oamenii care dau dovadă de cea mai mare creativitate sunt cei a căror instruire este în altă disciplină.

De exemplu, dacă un matematician începe să cânte la un instrument, el aduce ceva nou în lumea muzicii. Dacă un muzician devine matematician, el aduce ceva nou în lumea matematicii. Marea creativitate se produce prin oamenii care trec de la o disciplină la alta. Asta seamănă cu încrucişarea. Iar copilul care rezultă din încrucişare este mult mai sănătos, mult mai frumos.

De asta în toate ţările este interzisă de secole căsătoria între frate şi soră. Căsătoria e mai bună dacă se face între oameni care sunt rude îndepărtate sau nu sunt rude deloc. Ar fi bine dacă oamenii dintr-o rasă s-ar

căsători cu altă rasă, şi cel mai bine ar fi ca, dacă într-o zi vom descoperi că pe altă planetă există oameni, pământenii să se căsătorească cu ei. Atunci ar lua fiinţă rase mai noi.

Interzicerea căsătoriei dintre frate şi soră este importantă din punct de vedere ştiinţific. Dar n-a fost elaborată în amănunt până la extrem. Logica extremă este că niciun indian nu trebuie să se căsătorească cu alt indian, niciun neamţ nu trebuie să se căsătorească cu alt neamţ. Cel mai bine e ca neamţul să se căsătorească cu o indiancă, indianul cu o japoneză, japonezul cu o africancă, evreul cu o creştină, creştinul cu o hindusă, hindusul cu o mahomedană. Aşa ar fi cel mai bine. Lucrul ăsta ar înălţa conştiinţa întregii planete. Copiii ar fi mai buni în toate privinţele.

*

Dar noi suntem atât de proşti încât facem orice, acceptăm orice.

Am auzit o anecdotă.

Chauncey, un tânăr chipeş, vorbea serios cu mama *sa. „*Mamă, a sosit vremea să avem o *discuţie de la* inimă *la* inimă *despre relaţia mea cu Myron. Ca să fiu* întru *totul sincer, relaţia noastră* s-a *transformat* în ceva frumos şi bun şi *chiar sfânt. Adevărul e că ne* iubim. Vrem să ne *căsătorim cât mai repede cu* putinţă, şi *sperăm să ne dai binecuvântarea ta”.*

*„Dar, Chauncey”, protestă mama „*îţi *dai seama ce* spui? Sincer, te *aştepţi* să-mi dau *consimţământul la o astfel de căsătorie? Ce va spune lumea? Ce vor* gândi prietenii şi vecinii *noştri?”*

„Ah, mamă, nu m-aş fi *aşteptat la atitudinea asta din* partea ta. Tocmai *tu! Şi ce* prieteni buni am *fost!”*

„Dar, fiule, nu poţi nesocoti *convenţiile!”*

„Bine, mamă. hai să *vorbim pe faţă, ca nişte oameni civilizaţi. Exact şi precis, ce obiecţie ai putea avea tu sau*

altcineva ca eu şi Myron să ne căsătorim?”

„Ştii foarte bine ce obiecţie am. *evreu!”*

Oamenii sunt foarte mult unul împotriva altuia. Sunt de atât timp condiţionaţi pentru acest antagonism, încât au uitat de tot că suntem cu toţii fiinţe umane, că aparţinem aceluiaşi pământ, aceleiaşi planete.

Cu cât e mai mare distanţa dintre soţ şi soţie, cu atât mai bun va fi rodul căsătoriei lor. Şi la fel se întâmplă în pictură, în muzică, în matematică, în fizică, în chimie – un fel de încrucişare. Ori de câte ori un om trece de la o disciplină la alta, el aduce aroma disciplinei lui, cu toate că acea disciplină nu poate fi practicată. Ce să faci cu muzica atunci când treci la fizică? Trebuie să uiţi de tot de ea, însă ea rămâne în fundal; a ajuns să facă parte din tine şi te va afecta orice ai face. Fizica e foarte departe de muzică, dar mai devreme sau mai târziu vei găsi teorii, ipoteze care vor avea cumva aroma şi culoarea muzicii. S-ar putea să începi să simţi că lumea e o armonie, nu un haos, ci un cosmos. Lucrul ăsta nu e cu putinţă pentru cineva care nu ştie nimic despre muzică.

Dacă un dansator trece la muzică, el aduce ceva nou, contribuie cu ceva nou la muzică.

Propunerea mea e ca oamenii să treacă de la o disciplină la alta. Când te obişnuieşti cu o disciplină, când tehnica devine o temniţă pentru tine, treci la altă disciplină. E o idee bună, e o idee grozavă. Te vei pomeni devenind din ce în ce mai creator.

Însă trebuie să ţii minte un lucru: dacă eşti cu adevărat creator, s-ar putea să nu ajungi renumit. Unui adevărat creator îi ia timp să devină renumit, pentru că el trebuie să creeze valori noi. criterii noi. numai apoi poate fi judecat. El trebuie să aştepte cel puţin cincizeci de ani. Când ajunge să fie apreciat, e deja mort. Dacă vrei faimă, uită de creativitate. Exersează întruna, fă lucruri la care eşti mai îndemânatic, pe care le faci cât mai bine din punct

de vedere tehnic, şi vei fi renumit, pentru că oamenii înţeleg asta. Tehnica e deja acceptată.

Ori de câte ori aduci ceva nou în lume. e de aşteptat să fii respins. Lumea nu iartă un om care aduce ceva nou. E de aşteptat ca omul creator să fie pedepsit, ţine minte asta. Lumea apreciază omul necreator, dar îndemânatic, omul ()

perfect din punct de vedere... E de aşteptat tehnic, pentru ca perfecţiunea".

v ca omul creator tehnică înseamnă pur şi sim"...

„Să fie pedepsit, piu perfecţiunea trecutului. Şi.

r y ţine minte asta.

toţi oamenii înţeleg trecutul, toţi au fost educaţi să îl înţeleagă. Să aduci ceva nou în lume înseamnă să nu-l aprecieze nimeni; este atât de nou încât nu există criterii în baza cărora să poată fi evaluat. Nu există mijloace care să-i ajute pe oameni să-l înţeleagă. Vor trebui să treacă cel puţin cincizeci de ani ca oamenii să înceapă să-l aprecieze, iar la acea vreme artistul va fi mort.

Vincent Van Gogh n-a fost apreciat pe vremea lui. N-a vândut nici măcar un tablou. Acum fiecare pânză a lui se vinde cu milioane de dolari – şi sunt aceleaşi pânze! Vincent Van Gogh avea lumea lui. El a adus o nouă viziune. Au trebuit să treacă multe decenii pentru ca omenirea să înceapă încetul cu încetul să simtă că există ceva în tablourile lui. Omenirea e înceată şi letargică, ea rămâne în urma timpului. Iar omul creator este întotdeauna înaintea vremii sale, de aici decalajul.

Aşa că, dacă vrei într-adevăr să fii creator, va trebui să accepţi că nu vei fi renumit, că nu vei fi cunoscut. Dacă vrei cu adevărat să fii creator, trebuie să înveţi fenomenul simplu al. artei de dragul artei", fără niciun motiv. Trebuie să-ţi placă ceea ce faci. Dacă poţi găsi câţiva prieteni cărora să le placă ce faci tu, bine; dacă nu, bucură-te singur. E suficient să îţi placă ţie. Dacă te simţi împlinit

prin ceea ce faci, e suficient.

Tu îmi spui; „Nu mai *ştiu sigur care sunt calităţile adevăratei arte”.*

Adevărata artă este cea care te ajută să te liniştească, să fii plin de bucurie, care îţi dă motiv de sărbătoare, te face să dansezi – este lipsit de relevanţă dacă mai participă cineva la bucuria ta sau nu. Adevărata artă e cea care devine o punte între tine şi Dumnezeu. Adevărata artă este o meditaţie, te absoarbe într-atât încât eul dispare.

Adevărata artă este lucrul făcut cu mare plăcere, care te face să uiţi de tine, care te copleşeşte de pace şi bucurie.

Şi nu băga în seamă ce spun criticii. Criticii nu ştiu nimic despre artă. De fapt, critici devin cei care nu pot să fie artişti. Dacă nu poţi să iei parte la alergări, dacă nu poţi să fii atlet olimpic, măcar stai pe margine şi aruncă în alergători cu pietre; asta poţi s-o faci uşor.

Asta fac criticii. Ei nu pot să fie participanţi, nu pot să creeze nimic. Am auzit de un mistic căruia îi plăcea foarte mult să picteze, şi toţi criticii de pe vremea lui erau împotriva lui. Veneau la el pe rând şi spuneau: „Asta nu-i bine, aia nu-i bine”. Misticul a ajuns să se sature de ei, aşa că, într-o zi, şi-a agăţat în faţa casei toate picturile şi i-a invitat pe toţi criticii să vină cu pensule şi culori ca să-i corecteze tablourile – criticaseră destul, acum era vremea să corecteze. N-a apărut niciun critic. E uşor să critici, e greu să corectezi. Şi, după asta, criticii nu i-au mai criticat tablourile. Misticul a făcut ceea ce trebuia.

Aşa că nu lua în seamă ce spun criticii. Importante sunt simţirea ta, căldura lăuntrică, strălucirea lăuntrică. Dacă ceea ce faci îţi dă o senzaţie de căldură, îţi trezeşte bucurie, atunci acel lucru devine o punte între tine şi Dumnezeu. Arta poate să fie rugăciunea cea mai adâncă, meditaţia cea mai profundă. Ea te conduce încet, pas cu pas, spre Dumnezeu. Aşadar, ăsta este criteriul meu: dacă

ea te conduce spre Dumnezeu, este artă autentică, artă adevărată.

Arta banilor

Poţi *să* **vorbeşti despre bani? Ce e cu** *toate aceste sentimente legate de* **bani? Ce îi** *face atât de* **puternici încât oamenii îşi sacrifică viaţa pentru ei?**

Asta e o întrebare foarte interesantă.

Toate religiile condamnă bogăţia, pentru că bogăţia îţi dă tot ce poate fi cumpărat în viaţă. Şi aproape tot poate fi cumpărat, cu excepţia acelor valori spirituale precum iubirea, compasiunea, iluminarea, libertatea. Aceste câteva lucruri reprezintă excepţii, iar excepţiile întăresc regula. Orice altceva se poate procura cu bani.

Cum toate religiile sunt împotriva vieţii, ele sunt implicit şi împotriva banilor. Ăsta e un corolar natural. Viaţa are nevoie de bani pentru că are nevoie de confort – viaţa are nevoie de mâncare bună, viaţa are nevoie de haine bune, viaţa are nevoie de case bune. Viaţa are nevoie de literatură, de muzică, de artă, în general. Viaţa e vastă!

Omul care nu înţelege muzica clasică e infirm. E surd. O fi având el auzul bun din punct de vedere medical, dar metafizic…

Înţelegerea muzicii clasice este posibilă numai dacă înveţi, şi e o învăţătură pe termen lung. Dar, ca să înveţi s-o înţelegi, trebuie să n-ai probleme cu foamea, cu sărăcia, cu tot felul de prejudecăţi. Trebuie să fii liber de toate acestea.

De exemplu, mahomedanii au interzis muzica; ei au lipsit omul de o experienţă fantastică. Lucrul ăsta s-a întâmplat pe vremea domniei lui Aurangzeb. El a fost unul dintre cei mai puternici împăraţi mahomedani.

Şi nu era numai puternic, era extrem de neîndurător.

Până ia el, împăraţii mahomedani interziceau numai acea muzică ce era împotriva Islamului. Însă Aurangzeb a declarat că dacă în Delhi era auzită vreo muzică,

muzicantul avea să fie *imediat decapitat. Iar Delhi era plin de muzicanţi, lucru firesc, deoarece era de mii de ani capitala ţării.*

Când au auzit de această declaraţie, toţi muzicanţii s-au adunat – şi erau mii... şi s-au dus să protesteze la palatul lui Aurangzeb. Au făcut o momăie care semăna cu un mort şi s-au dus cu ea la *palat.*

Aurangzeb a ieşit în balcon şi a întrebat: „Cine a murit*?”*

Protestatarii au răspuns: „Muzica. Tu ai omorât-o*”*.

Aurangzeb a spus: „ bine că a murit. Acum faceţi-mi plăcerea şi săpaţi o groapă cât mai adâncă, astfel încât să nu mai iasă niciodată din ea”.

Miile de muzicanţi şi lacrimile lor n-au avut niciun afect asupra lui Aurangzeb – el făcea ceva „sacru”.

Muzica e interzisă de mahomedani. De ce? Pentru că în Orient, muzica era interpretată în principal de femei frumoase. În Orient şi în Occident înţelesul cuvântului „prostituată” diferă. În Occident prostituata îşi vinde corpul. În Orient, în trecut, prostituata nu îşi vindea corpul; ea îşi vindea geniul, dansul, muzica.

Te va surprinde să afli că fiecare rege indian îşi trimitea fiii care urmau să-i fie succesori să trăiască un număr de ani cu mari prostituate. Tinerii erau trimişi să înveţe eticheta, gentileţea, muzica, dansul, pentru că un rege trebuia să ştie de toate. El trebuia să înţeleagă frumuseţea, logica, bunele maniere. Asta era vechea tradiţie indiană.

Mahomedanii au întrerupt-o. Muzica era împotriva religiei lor. De ce? Deoarece, ca să înveţi muzica, trebuia să intri în casa unei prostituate. Mahomedanii condamnă veselia, or, casele prostituatelor erau pline de râsete, de cântece, de dans. Aşa că pur şi simplu au interzis muzica; să asculţi muzică era un păcat.

Acelaşi lucru l-au făcut şi alte religii, din motive

diferite, dar toate retează bogăţia omului. Şi principala învăţătură este renunţarea la bani.

Logica e simplă. Dacă n-ai bani, nu poţi să ai nimic altceva. Decât să taie ramurile, religiile au tăiat rădăcinile. Omul fără bani e flămând, dezbrăcat, cerşetor. Nu te aştepţi de la el să aibă timp de Dostoievski, de Nijiński, de Bertrand Russell, de Albert Einstein; nu, e imposibil.

Toate religiile laolaltă au făcut omul cât mai sărac cu putinţă. Au condamnat banii atât de mult, au lăudat sărăcia atât de mult încât, în ceea ce mă priveşte, ele sunt cei mai mari criminali pe care i-a cunoscut lumea.

Uite ce spune Iisus: „Mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în împărăţia lui Dumnezeu”. Ce zici de asta?

Bogăţia e condamnată, banii sunt condamnaţi. Lumea e împărţită în două tabere. Nouăzeci şi opt la sută dintre oameni trăiesc în sărăcie, dar cu o mare consolare, că acolo unde bogaţii nu vor putea să intre, ei vor fi primiţi cu braţele deschise. Iar doi la sută, care sunt bogaţi, trăiesc cu imensa vinovăţie că sunt bogaţi.

Din cauza vinovăţiei nu se pot bucura de bogăţia lor, în inima lor există teama că s-ar putea să nu fie lăsaţi să intre în paradis. Bogăţia nu-i consolează.

Bogatul trăieşte într-o permanentă stare de teamă. Chiar dacă se bucură de lucruri sau încearcă să se bucure.

vinovăţia îi otrăveşte bucuria. Poate că face dragoste cu o femeie frumoasă, dar numai corpul e cel care face dragoste. El se gândeşte la paradisul în care cămilele intră, iar el stă afară şi se uită. Ei bine, poate omul ăsta să facă dragoste? El ştie că viaţa e scurtă, iar după aceea e doar întuneric şi focul iadului. El trăieşte cu o teamă paranoică.

Săracul trăieşte deja în iad, dar măcar are o consolare. Poate părea paradoxal, dar în ţările sărace oamenii sunt mai mulţumiţi decât cei din ţările bogate. Am

văzut în India oameni extrem de săraci care n-au nicio nemulţumire. Iar americanii umblă prin lume după călăuzire spirituală – e normal, ei nu vor să fie înfrânţi de cămile; ei vor să intre în împărăţia lui Dumnezeu.

Poate că sunt prima persoană care are respect pentru bani, pentru bogăţie, pentru că banii te pot face bogat multidimensional.

Un sărac nu poate să-l înţeleagă pe Mozart, un flămând nu poate să-l înţeleagă pe Michelangelo, un cerşetor nu se va uita nicicând la tablourile lui Vincent Van Gogh. Oamenii care suferă de foame n-au destulă energie ca să fie inteligenţi. Inteligenţa vine numai atunci când debordezi de energie. Săracii îşi epuizează energia în câştigarea pâinii. Ei nu au inteligenţă, nu pot să înţeleagă Fraţii *Karamazov,* ei ascultă doar prostiile pe care le spune un preot în biserică.

Nici preotul nu pricepe ce spune, nici cei din audienţă. Cei mai mulţi dintre ei dorm buştean, obosiţi după şase zile de muncă. Iar preotului îi convine că ei dorm, căci aşa nu mai trebuie să pregătească o predică nouă. Continuă

A

să o spună pe cea veche. Toată lumea doarme, nimeni nu-şi va da seama că sunt traşi pe sfoară.

Bogăţia e la fel de importantă ca muzica frumoasă, ca marea literatură.

Există oameni care s-au născut cu capacitatea de a fi muzicieni. Mozart a început să cânte la trei ani. La trei ani, alţi mari maeştri ai muzicii erau departe de el. Ei bine, el s-a născut cu acea creativitate. Van Gogh n-a urmat nicio şcoală de artă, dar a devenit unul dintre cei mai mari pictori din lume. Acum câţiva ani am văzut un tablou de-al lui. De acel tablou râseseră toţi pictorii din vremea lui, ce să mai spunem de alţii? râseseră pentru că el pictase stelele aşa cum nu le mai văzuse nimeni. Stelele lui sunt ca

o nebuloasă, fiecare stea e în mişcare, ca o roată care se învârteşte continuu. Ceilalţi pictori spuneau că e nebun, că alea nu erau stele. Mai mult, copacii pictaţi de el sub stele ajungeau mult mai sus. Cine a mai văzut astfel de copaci? Asta e nebunie curată!

Însă fizicienii au descoperit acum că Van Gogh avea dreptate: stelele nu sunt aşa cum arată, sunt exact cum le-a pictat Van Gogh. Bietul Van Gogh! Ce ochi trebuie să fi avut acel om ca să vadă ceea ce fizicienilor le-a luat o sută de ani să descopere, cu toate laboratoarele şi tehnologia lor. Şi, foarte ciudat, doar cu ochii, fără telescoape.

Van Gogh a văzut forma exactă a stelelor. Ele se rotesc, nu sunt statice aşa cum le vedem noi. Iar când a fost întrebat unde a găsit acei copaci care se înalţă mai sus de stele, el a răspuns: „Am găsit aceşti copaci stând lângă ei şi ascultându-le ambiţiile. Am auzit copacii spunându-mi că au ambiţia să ajungă la stele”.

Poate vor mai trece nişte secole până când oamenii de ştiinţă vor descoperi că într-adevăr, copacii sunt ambiţioşii pământului. Un lucru e sigur – copacii se mişcă împotriva legii gravitaţiei. Pământul îi lasă să se împotrivească gravitaţiei, îi susţine. îi ajută. Poate că pământul vrea să comunice cu stelele.

Pământul e viu, şi viaţa vrea mereu să ajungă tot mai sus.

Aspiraţiile ei nu au limite. Cum să înţeleagă săracii acest lucru?

Ei nu au inteligenţă.

Vreau să-ţi amintesc că aşa cum unii s-au născut pictori, poeţi, muzicieni, alţii s-au născut creatori de bogăţie. Nici ei nu au fost apreciaţi. Nu toată lumea poate să fie un Henry Ford.

Henry Ford s-a născut sărac şi a ajuns cel mai bogat om din lume. Trebuie că a avut talent la făcut bani, la creat bogăţie. Nu-i o treabă uşoară să creezi bogăţie. Flenry

Ford trebuie preţuit la fel ca oricare maestru al muzicii, la fel ca oricare mare scriitor; de fapt, el trebuie preţuit mai mult, deoarece cu banii lui se poate procura toată arta din lume.

Eu respect banii. Banii sunt una dintre cele mai mari invenţii ale omului. Ei sunt doar un mijloc. Numai tâmpiţii i-au condamnat; probabil că au fost invidioşi că alţii au bani, şi ei nu. Invidia lor a devenit condamnare.

Banii nu sunt decât un mijloc ştiinţific de schimb, înainte să existe bani, oamenii erau în dificultate. În toată lumea exista trocul. Aveai o vacă şi o dădeai la schimb pe un cal. Ei bine, e complicat să faci asta o viaţă. Trebuie să găseşti un om care e dispus să-şi dea calul pe o vacă. E treabă complicată! Poate ai să găseşti oameni care au cai, dar nu-i interesează să-şi ia o vacă. Şi poate ai să găseşti oameni care vor vaci, dar n-au cai. E normal ca în astfel de condiţii oamenii să fie săraci. Banii au simplificat lucrurile. Omul care vrea să vândă vaca nu trebuie să-l caute pe cel care vrea să vândă calul. El vinde vaca, ia banii şi îl găseşte pe cel care vinde calul, dar pe care nu-l interesează o vacă.

Banii au devenit mijlocul de schimb, şi sistemul trocului a dispărut. Banii i-au făcut omenirii un mare serviciu şi, pentru că oamenii au putut să vândă şi să cumpere, firește că au devenit tot mai bogaţi.

Trebuie să se înţeleagă un lucru: cu cât circulă banii mai mult, cu atât mai mulţi bani ai.

De exemplu, dacă eu am numai un dolar la mine… E doar un exemplu, n-am niciunul, n-am nici măcar un cent – n-am nici măcar buzunare! Uneori îmi fac probleme că, dacă aş avea un dolar, unde l-aş ţine? [

De exemplu, dacă am un dolar şi continuu să-l păstrez pentru mine, în acest amfiteatru există numai un dolar. Dar dacă cumpăr ceva, iar dolarul trece în mâna altcuiva, am obţinut valoarea dolarului, am luat ceva de

care mă voi bucura. Nu pot să mănânc dolarul, cum să mă bucur de el păstrându-l? Mă pot bucura de el doar cheltuindu-l. Eu mă bucur, iar dolarul ajunge la altcineva. Acum. dacă el îl păstrează, în acest amfiteatru există doar doi dolari – unul de care m-am bucurat deja eu şi altul pe care îl păstrează nefericitul ăla. Dar dacă nimeni nu e cărpănos şi toţi pun în circulaţie dolarul cât mai repede, atunci, dacă aici sunt trei mii de oameni, trei mii de dolari vor fi folosiţi. Şi asta e o singură tură. Cu cât sunt mai multe ture, cu atât sunt mai mulţi dolari. Nimic nu intră – de fapt, există doar un dolar –, dar, circulând, el se multiplică.

Banii nu trebuie păstraţi. În clipa în care i-ai primit, cheltuieşte-i! Nu pierde vremea, pentru că pierzând vremea, împiedici banii să se înmulţească.

Banii sunt o invenţie fantastică. Ei îi îmbogăţesc pe oameni, îi ajută să aibă tot felul de lucruri pe care nu le aveau. Dar toate religiile sunt împotriva banilor. Ele nu vor ca omenirea să fie bogată, nu vor ca omenirea să fie inteligentă, căci dacă oamenii ar fi inteligenţi, cine ar mai citi Biblia?

Religiile nu vor ca oamenii să se veselească, pentru că dacă oamenii n-ar suferi, n-ar fi săraci şi lipsiţi de inteligenţă, cine ar mai fi clienţii bisericilor, templelor, moscheilor şi sinagogilor?

Eu n-am fost niciodată într-un loc religios. De ce să mă duc? Dacă locul religios vrea să aibă gustul religiei, el trebuie să vină la mine. Nu mă duc la Meca, Meca trebuie să vină la mine! Nu mă duc la Ierusalim, nu sunt nebun – sunt puţin sărit de pe fix, dar nu nebun. Şi când aici creăm un loc al bucuriei, al râsului şi ai iubirii, ce să mai căutăm în Israel? Am creat noul Israel.

Renunţă la toate ideile despre bani, care ţi-au fost impuse. Respectă banii. Creează bogăţie, pentru că numai după aceea ţi se deschid multe alte dimensiuni.

Creaţia

Creaţia supremă, sensul vieţii

Viaţa în sine nu are niciun sens. Viaţa este un prilej de a crea sensul. Sensul nu trebuie să fie descoperit, el trebuie să fie creat. Vei găsi sensul numai dacă îl creezi. El nu zace acolo undeva după tufe, ca să-l cauţi puţin şi să-l găseşti. Nu e ca o piatră pe care poţi s-o găseşti. E o poezie care trebuie compusă, e un cântec care trebuie cântat, e un dans care trebuie dansat.

Sensul e un dans, nu o piatră. Sensul e muzică. îl vei găsi numai dacă îl creezi. Ţine minte acest lucru.

Milioane de oameni duc o viaţă fără sens din cauza acestei idei absolut stupide că sensul trebuie descoperit. Ca şi cum ar exista deja, iar tot ce trebuie să faci este să tragi cortina şi – ce să vezi? – iată sensul! Nu e aşa.

Aşa că ţine minte: Buddha a găsit sensul pentru că l-a creat. Eu l-am găsit pentru că l-am creat. Dumnezeu nu e un lucru, ci o creaţie. Şi numai cei care creează găsesc.

Şi e bine că sensul nu zace undeva acolo, altfel l-ar fi descoperit cineva, şi atunci de ce ar mai fi fost nevoie să-l descopere toţi ceilalţi?

Înţelegi diferenţa dintre sensul religios şi sensul ştiinţific? Albert Einstein a descoperit teoria relativităţii; mai trebuie s-o descoperi şi tu, şi toţi ceilalţi? De ce? Ce rost ar avea? A făcut-o un om deja şi ţi-a pus teoria la dispoziţie. Lui i-au trebuit ani întregi s-o descopere, dar ţie îţi vor trebui câteva ore s-o înţelegi.

Şi Buddha a descoperit ceva, şi Zarathustra a descoperit ceva, dar ce au descoperit ei nu seamănă cu descoperirea lui Einstein. Nu e de ajuns să-l urmezi pe Zarathustra ca să găseşti ce a găsit el. N-ai să găseşti niciodată. Va trebui să devii un Zarathustra. Înţelegi diferenţa?

Ca să înţelegi teoria relativităţii nu e nevoie să devii un Albert Einstein, nu. Trebuie doar să ai o inteligenţă

medie, atâta tot. Dacă nu eşti retardat, ai s-o înţelegi.

Dar să înţelegi sensul lui Zarathustra trebuie să devii un Zarathustra. Trebuie să-l creezi din nou. Fiecare individ trebuie să-i dea naştere lui Dumnezeu, sensului, adevărului; fiecare trebuie să rămână însărcinat şi să treacă prin durerile facerii. Fiecare trebuie să poarte sensul în pântece, să-l hrănească cu propriul sânge, şi numai apoi îl descoperă.

Dacă nu vezi niciun sens în viaţă, probabil că aştepţi pasiv ca sensul să vină, dar el nu va veni niciodată. Religiile din trecut spuneau că sensul există deja. Nu există! Există libertatea de a-l crea, există energia de a-l crea. Există câmpul în care să semeni seminţele şi de pe care să culegi roadele. Totul există, dar sensul trebuie creat. De asta crearea lui este aşa o bucurie, aşa o aventură, aşa un extaz.

Aşadar, religia trebuie să fie creatoare. Până acum, religia a fost foarte pasivă, aproape impotentă. Nu te aştepta ca un om religios să fie creator. Aşteaptă-te să postească, să stea în grotă, să se scoale în zori, să recite mantre şi să facă alte lucruri la fel de prosteşti. Şi toată lumea e mulţumită! E preţuit pentru că ţine posturi lungi. Poate că e masochist; poate că îi place să se tortureze. Stă acolo gol, pe un ger de crapă pietrele, şi lumea îl apreciază.

Dar care e rostul, care e valoarea faptului că stă gol în frig? Toate animalele din lume sunt goale pe ger, şi ele nu sunt sfinţi. Şi ce mare lucru face el că stă aşa? Care e contribuţia lui la mersul lumii? A schimbat el vreun pic lumea? A făcut-o puţin mai dulce, puţin mai parfumată? Nu, nici vorbă.

E de preţuit omul care a creat un cântec. E de preţuit omul care a creat o sculptură frumoasă. E de preţuit omul care cântă frumos la flaut. Fie ca acestea să devină calităţi religioase de azi mărite. Preţuieşte omul care iubeşte –

iubirea e religie. Preţuieşte omul care cultivă trandafiri frumoşi; datorită lui, lumea e mai colorată.

Sensul rezultă din creativitate. Religia trebuie să devină mai poetică, cu un simţ estetic mai dezvoltat.

Se întâmplă uneori să cauţi sensul din cauză că deja ai concluzionat că sensul trebuie să fie acolo… sau dincolo, şi atunci nu-l găseşti. Căutarea trebuie să fie pură, nu trebuie să aibă nimic a pr*iori în* ea.

Ce sens cauţi? Dacă deja ai concluzionat că trebuie să cauţi un anumit sens. nu-l vei găsi, deoarece, chiar de la început, căutarea ta e poluată, e impură. Ai hotărât deja.

De exemplu, dacă un om vine în grădina mea cu gândul că, dacă găseşte în ea un diamant, numai atunci grădina e frumoasă, cum nu-l va găsi. va spune că grădina n-are niciun sens. Şi în grădină sunt multe flori frumoase, multe păsări care cântă, multe culori, dar el nu va vedea nimic pentru că are o anumită idee – trebuie să găsească diamantul, altfel grădina n-are niciun sens. Din cauza acestei idei ratează sensul.

Căutarea ta trebuie să fie pură. Nu umbla cu idei fixe. Umblă gol. deschis şi pustiu. Şi nu vei găsi numai un sens, vei găsi o mie şi unul de sensuri. Atunci fiecare lucru va deveni plin de înţeles, fie că e doar o picătură de rouă care străluceşte în soare înconjurată de un mic curcubeu sau doar o floricică ce dansează în vânt.

Nu porni la drum cu o concluzie, altfel porneşti greşit chiar de la început. Pleacă la drum fără concluzii! Asta vreau eu să spun când repet întruna: pleacă la drum fără cunoştinţe, dacă vrei să găseşti adevărul. Omul cunoscător nu-l găseşte niciodată. Cunoştinţele lui sunt o barieră.

Goitistein nu *fusese niciodată* la *teatru. De ziua lui, copiii săi* i-au *făcut* cadou un bilet.

După spectacol, au venit în vizită la el şi *l-au întrebat cum i s-a* părut *piesa*… Ah”, *a* răspuns *el*, a *fost o* prostie. Când *ea voia, nu voia el. Când voia el,* nu voia ea. *Iar* când

au vrut amândoi, s-a *lăsat cortina!”*

Ei bine, dacă ai o idee fixă, te uiţi numai după ea, numai pe ea o cauţi. Din cauza acestei îngustimi a minţii, ratezi tot ce e disponibil. Sensul trebuie creat. Şi sensul trebuie căutat fără concluzii prestabilite. Dacă poţi să renunţi la cunoştinţe, viaţa va căpăta dintr-odată culoare, va deveni psihedelică. Însă tu cari permanent cu tine povara scripturilor, a cărţilor, a teoriilor, a doctrinelor, a filosofiilor… te pierzi în toate astea. Şi totul a devenit o harababură, nu mai ţii minte care ce este. În mintea ta tea ta e o harababură. Fă curăţenie în ea! Mintea goală e cea mai bună minte. Iar cei care îţi spun că mintea pustie e atelierul diavolului sunt agenţii diavolului. Diavolul nu se descurcă I

fără gânduri.

Acolo unde e pustietate diavolul nu poate să facă absolut nimic. În pustietate, el n-are nicio şansă.

Însă în mintea ta sunt foarte multe lucruri amestecate; nimic nu e limpede. Ai auzit atâtea lucruri din atâtea surse – mintea ta e un monstru! Şi încerci să ţii minte, ţi s-a spus să ţii minte; „Nu uita!” Şi, fireşte, povara e atât de mare. Încât nu poţi să ţii minte. Ai uitat multe lucruri. Multe lucruri ţi le-ai imaginat şi le-ai adăugat de la tine.

Un englez care vizita America a luat *parte la un* banchetşi *l-a* auzit pe amfitrion rostind *următorul toast*: „În cinstea celui mai *fericit* moment din viaţa mea, petrecut în braţele soţiei altui *bărbat* – mama mea”.

— Asta e tare!”, şi-a *spus englezul.* „Trebuie s-o ţin minte s-o spun când mă întorc acasă”.

După câteva săptămâni, *când s-a întors* în Anglia, a participat ia o masă dată de biserică şi a fost rugat să fină un toast. Pe un ton bubuitor, s-a adresat *mesenilor:*

„În cinstea celui mai fericit moment din viaţa mea, petrecut în braţele soţiei altui bărbat…”

După o pauză lungă, *mesenii au început* să se *foiască.* fulgerându-l cu privirea, indignaţi, pe vorbitor. Prietenul acestuia, care stătea lângă *el,* i-a şoptit:

„Fă bine şi explică-te repede”.

„Pe cinstea mea”, bălmăji vorbitorul, vă rog să mă iertaţi. Am *uitat* numele nenorocitei de *femei!”*

Asta se întâmplă. Ţii minte „Platon a spus asta”, ţii minte „Lao Tzu a spus asta”, ţii minte ce a spus Iisus, ţii minte ce a spus Mohamed, iar toate se amestecă, şi nu vii cu un cuvânt de la tine. Atât timp cât nu spui ceva de la tine, ratezi sensul.

Renunţă la cunoştinţe şi fii mai creator. Ia aminte, cunoştinţele sunt adunate, nu e nevoie să fii creator în privinţa la ş-nţe lor; trebuie doar să fii receptiv, şi fii mai creator.

De asta omul a fost redus la l l condiţia de spectator. Citeşte ziarele, citeşte Biblia şi Coranul şi Gita, se duce la film, se duce la fotbal sau stă la televizor, ascultă radioul… şi aşa mai departe. Douăzeci şi patru de ore pe zi e într-un soi de inactivitate, e spectator.

* *

Alţii fac lucrurile, şi el doar se uită. Nu vei găsi sensul uitându-te. Trebuie să devii participant. Sensul vine prin participare. Participă la viaţă! Participă cât mai profund, cât mai total cu putinţă. Riscă totul pentru participare. Dacă vrei să ştii ce e dansul, nu te uita la un dansator, învaţă să dansezi, fii tu dansator. Dacă vrei să cunoşti ceva, participă! Asta e calea cea bună, calea adevărată de a cunoaşte un lucru. Şi viaţa ta va avea un sens. Şi nu doar un singur sens, ci o mulţime de sensuri. Va ninge cu sensuri asupra ta.

Viaţa trebuie să fie multidimensională, numai atunci există sens. Să nu duci niciodată o viaţă unidimensională. Şi asta e o problemă. Cineva ajunge inginer, şi apoi crede că totul s-a terminat. Se identifică cu faptul că e inginer.

Atunci, toată viaţa e doar inginer… şi există milioane de alte lucruri, dar el merge pe un singur drum. Se plictiseşte, se satură. E obosit, istovit. Continuă să se târască mai departe, aşteptând numai moartea. Ce sens mai are viaţa lui?

Fii mai interesat de viaţă. Nu fi întotdeauna practic, mai şi joacă-te câteodată. Nu fi doar doctor sau inginer sau director de şcoală sau profesor, fii cât mai multe lucruri cu putinţă. Joacă cărţi, cântă la vioară, fii fotograf amator, fii poet… Găseşte în viaţă cât mai multe lucruri, iar atunci vei avea bogăţie. Sensul e un produs secundar al bogăţiei.

Am *auzit o poveste foarte semnificativă despre Socrate. Se zice că, în timp ce era în închisoare şi îşi aştepta moartea, Socrate era* bântuit *de un vis care îl îndemna să cânte. Bătrânul considera că întotdeauna servise* arta *cu filosofia sa. Dar acum, îndemnat de acel glas misterios, puse fabule pe* muzică, îi închină un *imn lui Apolo şi cântă la flaut, în faţa* morţii, *filosofia şi muzica şi-au dat mâna, iar Socrate a fost mai fericit ca niciodată.*

El nu cântase niciodată la flaut. În faţa morţii, ceva dinlăuntrul lui l-a îndemnat să cânte. O parte din fiinţa lui rămăsese sufocată – da. până şi un om ca Socrate a putut să rămână unidimensional. Partea negată insista: „Gata cu logica, puţină muzică îţi va face bine, va aduce echilibru. Destul cu argumentaţia, cântă la flaut”. Şi glasul era atât de insistent, încât Socrate a trebuit să cedeze.

Probabil că discipolii săi au fost nedumeriţi: „A înnebunit? Socrate să cânte la flaut?” Dar, pentru mine. lucrul ăsta e foarte semnificativ. Muzica lui nu putea să fie grozavă, pentru că el nu cântase niciodată nici la flaut, nici la alt instrument. Trebuie să fi fost o muzică de amator, copilărească, şi totuşi, ceva din el a fost mulţumit. Poate, pentru prima dată în viaţa lui, a fost spontan. Pentru prima dată a făcut ceva ce nu era susţinut de raţiune. Altfel, era un om raţional.

Zilele trecute am citit o poveste despre marele mistic hasidic Baal Shem.

Era sărbătoare, şi hasizii se *adunaseră să se roage* împreună cu *maestrul* lor.

Un om venise cu copilul său *retardat. Omul era cam* îngrijorat, stătea *cu ochii pe băiat, căci* se temea să nu *facă ceva* necugetat. După ce rugăciunile *fură spuse, băiatul îl întrebă pe tată: „Am un fluier, pot să cânt la el?" Tatăl spuse: „Categoric nu. Unde ţi-e fluierul?" Băiatul i-a arătat că îl avea în buzunar, iar tatăl a* continuat să *stea cu ochii pe el, dar şi pe acel buzunar. Cum atunci toată lumea a început să danseze. tatăl a* uitat *de fluier şi de băiat şi a dansat şi el. Hasizii erau oameni veseli, dansatori – toată crema iudaismului era prezentă acolo.*

Când toată lumea se ruga la Dumnezeu şi dansa, dintr-odată *băiatul n-a mai rezistat.* Şi-a *scos fluierul şi a suflat în el. Toţi au fost şocaţi. Însă Baalăhem a venit, l-a îmbrăţişat pe băiat şi a spus*: *„Rugăciunile noastre sunt auzite. Fără* acest *fluier, totul era zadarnic,* pentru *că acest fluierat este singurul lucru spontan de aici. Restul era ritual".*

Nu lăsa ca viaţa ta să devină un şi momente inexplicabile, lasă să existe şi câteva lucruri misterioase, care nu pot fi explicate raţional. Lasă să existe şi câteva lucruri care să-i facă pe oameni să creadă că eşti puţin nebun. Omul care e sănătos la minte sută la sută e mort. Puţină nebunie alături e întotdeauna o mare bucurie. Fă şi câteva lucruri nebuneşti. Iar atunci sensul va fi posibil.

Despre autor

*

Osho sfidează orice categorizare. Miile sale de discursuri acoperă totul, de la căutarea individuală a sensului vieţii la cele mai importante probleme sociale şi politice cu care se confruntă societatea de astăzi. Cărţile lui Osho nu sunt scrise, ci sunt transcrise din înregistrări

video şi audio ale unor discursuri improvizate adresate unui public internaţional. După cum spune el, „Aşadar ţine minte: orice spun nu e doar pentru tine… vorbesc şi pentru generaţiile viitoare”. Osho a fost descris de Sunc/ay Times din Londra drept unul dintre cei „1.000 de creatori ai secolului XX”, iar de către autorul american Tom Robbins drept „cel mai periculos om de la Iisus Hristos încoace”. Sund*ay Mid-day (In*dia) l-a selectat pe Osho drept una dintre cele zece persoane – alături de Gandhi, Nehru şi Buddha – care au schimbat destinul Indiei.

Osho a spus despre opera lui că ajută la crearea condiţiilor pentru apariţia unui tip nou de fiinţă umană. El a caracterizat adesea această nouă fiinţă umană ca fiind „Zorba Buddha” – capabilă de a se bucura atât de plăcerile lumeşti, precum Zorba Grecul, cât şi de seninătatea tăcută a unui Gautam Buddha. Ceea ce trece ca un fir călăuzitor prin toate aspectele discursurilor şi meditaţiilor lui Osho este o viziune ce include atât înţelepciunea fără vârstă a tuturor secolelor trecute, cât şi potenţialul cel mai înalt al ştiinţei şi tehnologiei de astăzi (şi de mâine).

Osho este cunoscut pentru contribuţia lui revoluţionară la ştiinţa transformării de sine, cu o abordare a meditaţiei ce recunoaşte ritmul accelerat al vieţii contemporane. Meditaţiile sale active OSHO, unice, sunt concepute ca mai întâi să elibereze stresul acumulat al minţii şi al trupului, astfel încât să devină mai uşor să experimentezi starea de linişte şi de relaxare lipsită de gânduri în viaţa obişnuită.

Sunt disponibile două lucrări autobiografice ale autorului:

Autobiography *of a* Spiritual *Incorect Mystic* (trad. rom.: *Autobiografia* unui *mistic nonconformist,* Editura Mix, 2011)

Glimpses of a Golden Childhood (trad. rom.: Amintiri dintr-o copilărie de aur, Editura Mix, 2012)

Despre
Staţiunea de Meditaţie Osho

*

STAŢIUNEA INTERNAŢIONALĂ DE MEDITAŢIE OSHO

Localizare: Situată la aproximativ 161 de kilometri la sud-est de Mumbai, în oraşul modern înfloritor Pune, India, Staţiunea Internaţională de Meditaţie Osho este o destinaţie de vacanţă şi nu numai. Staţiunea de Meditaţie se întinde pe mai bine de 16 hectare de grădini spectaculoase, într-o zonă rezidenţială superbă înconjurată de copaci.

Unicitate: în fiecare an, staţiunea de meditaţie primeşte mii de persoane din peste 100 de ţări. Campusul unic oferă posibilitatea pentru o experienţă personală directă a unui nou mod de viaţă – cu mai multă conştientizare, relaxare, distracţie şi creativitate. Este disponibilă o mare varietate de programe opţionale neîntrerupte tot timpul anului. Să nu faci nimic şi doar să te relaxezi este unul dintre ele!

Toate programele se bazează pe viziunea lui OSHO despre „Zorba Buddha" un gen de fiinţă umană calitativ nouă care este capabilă atât să participe creativ la viaţa de zi cu zi, cât şi să se relaxeze în tăcere şi meditaţie.

Meditaţii: Un program de meditaţii pentru întreaga zi, pentru fiecare tip de persoană, include metode active şi pasive, tradiţionale şi revoluţionare, şi în special OSHO Active Meditations™. Meditaţiile au loc în probabil cea mai mare sală de meditaţii din lume, Osho Auditorium.

Multidiversitate: Sesiunile individuale, cursurile şi seminariile acoperă toate domeniile, de la arte la tratamente holistice de sănătate, transformare personală, relaţii şi etape de tranziţie în viaţă, munca drept meditaţie, ştiinţe esoterice şi abordarea „zen" a sportului şi recreerii.

Secretul succesului Multidiversităţii rezidă în faptul că toate programele sale sunt combinate cu meditaţia, susţinând înţelegerea faptului că fiinţele umane sunt mult mai mult decât suma părţilor lor.

Basho Spa: Luxosul Basho Spa oferă bazine de înot în aer liber, pentru relaxare, înconjurate de copaci şi vegetaţie tropicală. Stilul unic, jacuzzi spaţioase, saune, săli de gimnastică, terenuri de tenis... efectul lor este sporit de situarea lor într-o zonă de o frumuseţe uluitoare.

Bucătăria: O varietate de diferite spaţii de servit masa oferă mâncăruri vegetariene occidentale, asiatice şi indiene delicioase – majoritatea fiind organice, produse special pentru staţiunea de meditaţie. Pâinea şi prăjiturile sunt făcute în brutăria proprie a staţiunii.

Viaţa de noapte: Seara, există numeroase evenimente dintre care să alegi – dansul situându-se în fruntea listei! Alte activităţi includ meditaţii sub cerul liber în nopţile cu lună plină, spectacole de varietăţi, concerte şi meditaţii pentru viaţa de zi cu zi.

Sau poţi doar să te bucuri întâlnind diferite persoane la Plaza Café ori plimbându-te în liniştea nopţii prin parcurile din împrejurimile de vis.

Facilităţi: Poţi cumpăra toate produsele de bază şi articole de toaletă din Galleria. Multimedia Gallery comercializează o paletă largă de produse media OSHO. Există şi o bancă, o agenţie de voiaj şi un Cyber Café în campus. Pentru cei cărora le place să meargă la cumpărături, Pune oferă toate opţiunile, de la produse indiene tradiţionale şi etnice până la numeroase magazine aparţinând unor lanţuri internaţionale.

Cazare: Poţi să stai în camerele elegante ale Osho Guesthouse sau, pentru sejururi mai lungi, poţi opta pentru unul dintre pachetele-program Living în. În plus, există o ofertă largă de hoteluri şi apartamente private în apropiere.

www.Osho.com/meditaţionresort